

Hallituksen esitys Eduskunnalle tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä ja ydinenergiain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Århusissa, Tanskassa kesäkuussa 1998 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen, sen voimaansaattamislakiehdotuksen ja siihen liittyvät muut lakiehdotukset.

Århusin yleissopimuksen tavoitteena on edistää nykyiseen ja tuleviin sukupolviin kuuluvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen suotuisassa ympäristössä. Yleissopimuksen sopimuspuolet takaavat yleisölle oikeuden saada tietoa, osallistua päätöksentekoon ja käyttää muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöä koskevis- sa asioissa siten kuin yleissopimuksessa tarkemmin määrätään.

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä ja ydinenergiain muuttamisesta.

Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan lokakuussa 2001. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan yhdeksäntenä kymmenentenä päivänä siitä päivästä, kun Suomi on tallettanut hyväksymiskirjansa. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan tasavallan presidentin ja valtioneuvoston asetuksilla säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Kansainvälinen oikeus ja EY-lainsäädäntö.....	4
2.2. Suomen lainsäädäntö.....	6
2.3. Nykytilan arviointi.....	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	10
4. Esityksen vaikutukset.....	11
4.1. Taloudelliset vaikutukset	11
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	11
4.3. Ympäristövaikutukset	12
4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan.....	12
4.5. Yritysvaikutukset.....	12
4.6. Aluepoliittiset vaikutukset	12
5. Asian valmistelu	12
5.1. Århusin yleissopimuksen neuvottelut	12
5.2. Esityksen valmistelu Suomessa.....	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1. Århusin yleissopimus ja suhde Suomen lainsäädäntöön	16
2. Lakiehdotusten perustelut	34
2.1. Laki tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenha-	
ku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädä-	
nnön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	34
2.2. Laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä	
lunastusmenettelyssä	34
2.3. Laki ydinenergiain muuttamisesta.....	37
3. Voimaantulo	38
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	39
5. Käsittelyjärjestys	42
5.1. Yleissopimuksen voimaansaattamislakiehdotus	42
5.2. Ehdotus laiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden kä-	
sittelystä lunastusmenettelyssä	43

LAKIEHDOTUKSET	45
tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireille-	
pano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan	
kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	45
eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusme-	
nettelyssä	46
ydinenergiain muuttamisesta	48
LIITTEET	49

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Tiedon saannista, yleisön osallistumisoi-
keudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepa-
no-oikeudesta ympäristöasioissa tehty yleis-
sopimus hyväksyttiin 25 päivänä kesäkuuta
1998 Århusissa, Tanskassa, jäljempänä År-
husin yleissopimus tai yleissopimus. Sopi-
muksen on allekirjoittanut 39 valtiota sekä
Euroopan yhteisö ja ratifioinut tai hyväksy-
nyt tai liittynyt siihen 26 valtiota.

Århusin yleissopimus on uudenlainen ym-
päristösopimus, jossa ympäristöön liittyvät
oikeudet ja ihmisoikeudet liittyvät toisiinsa.
Useimmat kansainväliset ympäristösopimuk-
set sisältävät lähinnä valtioiden välisiin suh-
teisiin liittyviä velvoitteita. Århusin yleisso-
pimus asettaa sopimuspuolille velvoitteita
myös suhteessa luonnollisiin henkilöihin ja
järjestöihin. Yleissopimuksessa määriteltujen
oikeuksien tavoitteena on edistää nykyisen
sukupolven ja tulevien sukupolvien oikeutta
ellä heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen
suotuisassa ympäristössä.

Yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka
voidaan ryhmitellä kolmeen ryhmään: ympä-
ristöä koskevan tiedon saanti (4 ja 5 artikla),
yleisön osallistumisoikeus ympäristöä kos-
kevaan päätöksentekoon (6, 7 ja 8 artikla)
sekä muutoksenhakuoikeus (9 artikla). Mää-
räykset osallistumisoikeudesta koskevat toi-
saalta yksittäisiä hankkeita (6 artikla) ja toi-
saalta osallistumista yleisemmin päätöksen-
tekoon eli erilaisten suunnitelmien ja lain-
säädännön valmisteluun (7 ja 8 artikla). So-
pimuksen 9 artiklan perusteella muutoksen-
haku koskee itse sopimuksen soveltamisalaan
kuuluvia kysymyksiä eli oikeutta hakea muu-
tosta ympäristöä koskevan tiedon (jäljempä-
nä ympäristötiedon) saantiin sekä sopimuk-
sessa määriteltäviä toimintoja koskeviin pää-
töksiin. Viimeksi mainitussa artiklassa sään-
nellään lisäksi yleisön oikeutta panna vireille
joko hallinnollinen menettely tai kanne tuo-
mioistuimessa lainvastaisen toimenpiteen tai
laiminlyönnin kieltämiseksi tai oikaisemisek-
si. Muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta

koskevia määräyksiä sovelletaan luonnollis-
ten henkilöiden lisäksi ympäristöjärjestöihin.

Suomen lainsäädännössä on pitkälti taattu
yleissopimuksessa tarkoitetut oikeudet. Eräitä
tarkistuksia lainsäädäntöön on kuitenkin
tarpeen tehdä. Tarkistustarpeet on otettu
huomioon tässä hallituksen esityksessä.

2. Nykytila

2.1. Kansainvälinen oikeus ja EY- lainsäädäntö

Yleisön osallistumisoikeuden merkitystä
on viime vuosina tähdennetty useilla kan-
sainvälisillä foorumeilla. Esimerkiksi Rio de
Janeirossa vuonna 1992 pidetyssä YK:n ym-
päristö- ja kehityskonferenssissa asiasta oteti-
ttiin erityinen periaate konferenssin hyväksy-
mään Rion julistukseen (10. periaate). Kysei-
sessä periaatteessa todetaan, että ympäristö-
kysymyksiä hoidetaan parhaiten siten, että
kaikki asianomaiset kansalaiset osallistuvat
pätöksentekoon asianmukaisella tasolla. Pe-
riaatteen mukaan jokaisen tulee kansallisella
tasolla tarvittaessa saada julkisten viran-
omaisten hallussa olevia ympäristöä koskevia
tietoja. Lisäksi valtioiden on mainitun pe-
riaatteen mukaan helpotettava ja rohkaistava
yleisön tietoisuuden kasvua ja osallistumista
saattamalla tiedot laajalti saataviksi. Yleisöl-
lä tulee periaatteen mukaan olla mahdolli-
suus osallistua päätöksentekoprosessiin sekä
oikeus käyttää oikeus- ja hallintoprosesseja.

Monet kansainväliset ympäristösopimukset
sisältävät määräyksiä yleisön osallistumiso-
keudesta tai oikeudesta saada ympäristöä
koskevaa tietoa. Esimerkiksi YK:n Euroopan
talouskomission (ECE) piirissä tehdyt yleis-
sopimukset valtioiden rajat ylittävien ympä-
ristövaikutusten arvioinnista (SopS 67/1997)
ja maan rajan ylittävistä teollisuusonnetto-
muuksien vaikutuksista (SopS 26/2000) kos-
kevat myös yleisön osallistumisoikeutta ja
ympäristötiedon saantioikeutta. Myös vuoden
1992 Itämeren alueen merellisen ympäristön

suojelua koskeva yleissopimus (SopS 2/2000), yleissopimus Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelusta (SopS 51/1998) ja maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien käyttöä ja suojelua koskeva ECE:n yleissopimus (SopS 71/1996) sisältävät määräyksiä ympäristötiedon julkisuudesta.

Euroopan yhteisö on parhaillaan muuttamassa lainsäädäntöään Århusin yleissopimuksen ratifioimiseksi. Yleissopimuksen kutakin kolmea pilaria koskisi erillinen yhteissäädös. Ympäristöä koskevan tiedon saannin vapaudesta annettu neuvoston direktiivi (90/313/ETY) on korvattu uudella 14 päivänä helmikuuta 2003 voimaan tulleella direktiivillä ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta (2003/4/EY), jossa Århusin sopimus on otettu huomioon.

Neuvoston direktiivi tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista (85/337/ETY) eli niin sanottu YVA-direktiivi ja direktiivi ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi (96/61/EY) eli niin sanottu IPPC-direktiivi sisältävät määräyksiä yleisön oikeudesta osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Kummatkin direktiivit sisältävät yksityiskohtaisen hankeluettelon niistä hankkeista, joita direktiivien määräykset koskevat. Kyseisiä direktiivejä on muutettu 26 päivänä toukokuuta 2003 annetulla direktiivillä 2003/35/EY (EUVL L 156, 25.6.2003, s. 17), joka sisältää säännökset myös yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen. Direktiivillä on muutettu yhteisön lainsäädäntö Århusin yleissopimuksen vaatimuksiin siltä osin kuin sopimuksessa on määräyksiä yleisön osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudesta. Uusi direktiivi on tullut voimaan 25 päivänä kesäkuuta 2003.

Euroopan yhteisöjen komissio antoi 24 päivänä lokakuuta 2003 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa (KOM (2003) 624 lopullinen). Direktiiviehdotuksen tavoitteena on varmistaa yleisön yhdenmukainen muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus Euroopan yhteisössä Århusin yleissopimuksen mukaisesti.

Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on poistaa ympäristölainsäädännön täytäntöönpanossa esiintyneitä jo pidempään tiedossa olleita puutteita. Komissio antoi samana päivänä myös ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tiedon saantia, yleisön osallistumisoikeutta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa koskevan Århusin yleissopimuksen määräysten soveltamisesta EY:n toimielimiin ja muihin elimiin (KOM(2003) 622 lopullinen). Määräyksiä ympäristönsuojelun huomioon ottamisesta, oikeudesta tutustua asiakirjoihin, hyvästä hallinnosta ja oikeussuojasta sisältyy myös Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta.

Euroopan yhteisöjen komissio on antanut samanaikaisesti viimeksimainittujen ehdotusten kanssa ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jolla Århusin yleissopimus hyväksyttäisiin yhteisön puolesta (KOM(2003) 625 lopullinen).

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (SopS 18—19/1990) määräykset eivät sellaisenaan sisällä ympäristöä koskevia oikeuksia. Sopimuksen soveltamiskäytäntö sisältää kuitenkin runsaasti ympäristökysymyksiin liittyviä oikeustapauksia ja niissä on kehitelty ympäristönsuojelua ja terveellistä ympäristöä koskevia oikeuksia sellaisen sopimuksessa nimenomaisesti turvattujen oikeuksien avulla, kuten oikeus elämään (2 artikla) ja oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta (8 artikla). Sopimuksen 6 artiklan määräyksiä oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä sovelletaan laajalti myös asioissa, joissa on ensi vaiheessa kysymys ympäristön käyttöön liittyvästä päätöksenteosta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä ydinvoimien lisärakentamista tai käyttölupaa koskevien lupamenettelyjen on kuitenkin todettu jäävän muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamisen osalta artiklan 6(1) soveltamisalan ulkopuolelle (*Athanassoglou ym. v. Sveitsi* (27644/95), 6.4.2000, ja *Balmer-Schafroth ym. v. Sveitsi*, 26.8.1997).

Suomen rantojen suojeleluohjelmaa koskenut valtioneuvoston periaatepäätösratkaisu on esimerkki ratkaisusta, jonka ei katsottu välittömästi vaikuttaneen valittajien yksityisluonteisiin oikeuksiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi vuonna 1994 antamassaan päätöksessä asiasta tehdyn valituksen jäävän 6 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. (*Uuhiniemi ym. v. Suomi* (21343/93), 10.10.1994). Ks. myös Kolin kansallispuoltoa koskeva monilta osin vastaavanlainen tapaus *Eskelinen ym. v. Suomi* (19761/92), 10.10.1994.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut tapauksessa *Guerra ym. v. Italia* (19.2.1998), että vakava ympäristön pilaantuminen voi merkitä artiklan 8 mukaisen perhe-elämän suojan rikkomista, mikäli valtio ei ole ryhtynyt toimiin sen varmistamiseksi, että ympäristön tilasta annetaan asianmukaista tietoa. Tapauksessa valittajat asuivat kilometrin päässä lannoitteita ja kaprolaktaamia tuottavasta tehtaasta, jonka viranomaiset olivat luokitelleet korkean riskin laitokseksi. Viranomaiset eivät antaneet valittajille tietoja, jotka olisivat mahdollistaneet sen arvioimisen, millaisessa vaarassa valittajat alueella asuessaan olivat. Ks. myös tapaus *López Ostra v. Espanja*, (9.12.1994 A 303.C). Heathrown melukiintiöpäätöstä koskeneessa ratkaisussaan (*Hatton ym. v. Yhdistynyt Kuningaskunta* (36022/97), 2.10.2001) ihmisoikeustuomioistuin katsoi äänin 5—2 Yhdistyneen Kuningaskunnan rikkoneen 8 artiklaan sen johdosta, että ennen liikenneministeriön antamaa lentoyhtiöiden melukiintiöpäätöstä sen taloudellisia vaikutuksia ja ympäristövaikutuksia ei ollut selvitetty riittävästi. Tuomioistuin katsoi äänin 6—1 Yhdistyneen Kuningaskunnan rikkoneen myös 13 artiklan tehokasta oikeussuojakeinoa koskevaa vaatimusta, koska käytettävissä ollut oikeussuojakeino (judicial review) ei mahdollistanut etujen punnintaa 8 artiklan vaatimassa laajuudessa.

2.2. Suomen lainsäädäntö

Suomessa on voimassa olevaa lainsäädäntöä Århusin sopimuksen kolmesta lohkokosta: asiakirjojen julkisuudesta, yleisön osallistu-

misoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja viereillepano-oikeudesta.

Kutakin näitä kolmea lohkoa koskevat myös perustuslain säännökset. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on mainitun säännöksen nojalla oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Tiedollisiin perusoikeuksiin liittyvät myös perustuslain 10 §:n 1 momentin säännökset yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Laaja oikeus tietojen saantiin turvaa osaltaan perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pykälän 2 momentin mukaan pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon.

Sopimuksella on liittymäkohtia myös perustuslain 21 §:n säännöksiin, jotka koskevat asioiden käsittelyä hallinnossa ja tuomioistuimissa. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:n 2 momentti edellyttää, että käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö on uudistettu lailla viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, ja siihen liittyvillä säädöksillä (622—699/1999). Näiden lisäksi on annettu asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tietohallintatavasta (1030/1999).

Säädökset ovat tulleet voimaan 1 päivänä joulukuuta 1999.

Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisen julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista. Lakia sovelletaan varsinaisen viranomaisorganisaation lisäksi myös julkisia tehtäviä hoitaviin yhteisöihin, laitoksiin, säätiöihin ja yksityisiin henkilöihin niiden hoitessa julkista tehtävää, johon sisältyy julkisen vallan käyttämistä.

Tietojen luovuttamisedellytysten osalta on julkisuuslain ohella otettava huomioon 1 päivänä kesäkuuta 1999 voimaan tulleen henkilötietolain (523/1999) säännökset, kun tietoja luovutetaan sellaisesta rekisteristä, jota voidaan ainakin osittain pitää myös henkilötietolaisa tarkoitettuna henkilörekisterinä. Henkilötietolain ja julkisuuslain välinen yhteys ilmenee julkisuuslain 16 §:n 3 momentista.

Yleisön osallistumisoikeus on yleinen periaate ympäristölainsäädännössä. Laaja osallistumisoikeus on pyritty turvaamaan ympäristövaikutusten arviointi- ja ympäristölupamenettelyssä samoin kuin maankäyttö- ja rakennuskysymyksissä. Osallistumisoikeutta on vahvistettu viime aikaisissa ympäristölainsäädännön kokonaisuudistuksissa.

Ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistuksen yhteydessä säädettiin ympäristönsuojelulaki (86/2000) ja -asetus (169/2000). Uudistuksella ajanmukaistettiin ja yhtenäistettiin ympäristön pilaantumista koskevaa lainsäädäntöä ja lupajärjestelmiä. Ympäristölainsäädännön yhtenäistäminen luo aiempaa paremmat edellytykset ympäristöhaittojen kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. Samalla myös yleisön mahdollisuudet vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon ovat parantuneet.

Yleisön osallistumisoikeus ja vaikutusmahdollisuudet on geeniteknikkalaisissa (377/1995) turvattu kuulemismenettelyn kautta. Jos geeniteknikan lautakunta pitää asianmukaisena, se voi päättää kuulla joitakin ryhmiä tai yleisön mielipidettä geeniteknikalla muunnellun organismin käytöstä

suljetussa tilassa tai geeniteknikalla muunnellun organismin tutkimus- ja kehittämiskokeeseen liittyvistä seikoista. Yleisön vaikuttamismahdollisuuksia on lisätty myös rakennuslainsäädännön uudistuksessa. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ja -asetuksen (895/1999) tavoitteena on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun ja avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevista asioista.

Hallintoasioissa muutoksenhakuoikeus perustuu tavallisesti hallintolainkäyttölakiin (586/1996), jonka mukaan asianosaisella on oikeus valittaa viranomaisen päätöksestä. Kuitenkin ympäristölainsäädännössä on viime aikoina omaksuttu myös eräitä erityissäännöksiä puhevallan käytöstä ja vireillepano-oikeudesta. Rekisteröidyille yhdistyksille tai säätiöille, joiden tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen on annettu valitusoikeus tiettyihin päätöksiin. Tätä koskevia säännöksiä on esimerkiksi ympäristönsuojelulain 97 §:ssä, luonnonsuojelulain (1096/1996) 61 §:ssä sekä maankäyttö- ja rakennuslain 193 §:ssä. Lisäksi ympäristönsuojelulain 92 §:ssä mainitun kaltaisille yhdistyksille tai säätiöille on annettu vireillepano-oikeus.

Eräissä ympäristöasioissa valitusoikeus perustuu hallintovalituksen sijasta kuntalaisissa (356/1995) säädettyyn kunnallisvalitukseen. Kuntalain 92 §:n mukaan valituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Kuntalain 4 §:n mukaisesti kunnan jäsenenä pidetään paitsi kunnan asukkaita myös yhteisöjä, laitoksia ja säätiöitä, joiden kotipaikka on kunnassa. Kunnallisvalituksen haetaan muutosta maa-ainelain (555/1981) mukaisiin lupaviranomaisen päätöksiin. Valitusoikeus on erikseen säädetty myös alueelliselle ympäristökeskukselle. Myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset kaavavalitukset perustuvat kunnallisvalitukseen, jota on laajennettu säätämällä erikseen eräiden viranomaisten sekä rekisteröityjen paikallis- ja aluetason yhteisöjen valitusoikeudesta.

Muutoksenhaku tietojen luovuttamista koskevista viranomaisten tai välillisen julkis-

sen hallinnon yksiköiden tai toimijoiden päätöksistä perustuu julkisuuslain 33 §:n säännöksiin. Valitus tietojen luovuttamista koskevasta päätöksestä on hallintovalitus, eli valitusoikeus on asianosaisella tai sillä, johon päätös kohdistuu. Vireillä olevien oikeudenkäyntien yhteydessä annettuihin tuomioistuinten päätöksiin, jotka koskevat asiakirjan antamista, haetaan muutosta siinä järjestyksessä, jota noudatetaan haettaessa muutosta itse pääasiaratkaisuun.

Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten toiminnassa noudatetaan yleensä viranomais-toiminnan julkisuutta määrittävää maakuntalakea (landskapslag om allmänna handlingars offentlighet 72/1977). Julkisuuslakia sovelletaan maakunnan viranomaisiin vain siltä osin kuin ne huolehtivat valtakunnan viranomaisille kuuluvista tehtävistä maakunnassa. Nämä tehtävät määritellään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 30 §:ssä. Viimeksi mainitut tehtävät eivät koske ympäristönsuojelun alaan kuuluvaa päätöksentekoa.

Ahvenanmaan maakunnassa ympäristön käyttöön sovelletaan maakunnan omaa lainsäädäntöä. Maakuntalait koskevat muun ohella vesirakentamista ja jäteveden johtamista (vattenlag för landskapet Åland 61/1996), päätöksentekoa ympäristönsuojeluasioissa (landskapslag om Ålands miljöprövningsnämnd 86/1997), ympäristövaikutusten arviointia (landskapslag om miljökonsekvensbedömningar 28/1995), luonnonsuojelua (landskapslag om naturvård 82/1998), terveydensuojelua (landskapslag om hälsovården 36/1967), rakentamista ja maankäyttöä (bygdslag för landskapet Åland 61/1979) sekä pitkittäishankkeista sähköjohtojen rakentamista (ellag för landskapet Åland 38/1982).

Ahvenanmaan ympäristönsuojelulainsäädännön uudistus (landskapsstyrelsens framtällning till lagstiftning av samordnad miljötillståndsprövning 1999—2000 nr 16) on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2001 (ÅFS 30—34/2001). Lainmuutoksessa on muutettu maakuntalakeja ympäristönsuojelusta sekä päätöksenteosta ympäristönsuojeluasioissa. Muutokset ovat kohdistuneet myös vesien käyttöä, puhtaanapitoa ja terveydensuojelua koskeviin maakuntalakeihin.

Maakunnassa voimassa oleva ympäristönsuojelulainsäädäntö poikkeaa eräiltä osin

mantereella voimassa olevasta sääntelystä. Poikkeamat koskevat muun ohella järjestöjen valitusoikeutta.

2.3. Nykytilan arviointi

Yleissopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen ei edellytä lainsäädäntömuutoksia siltä osin kuin yleissopimus koskee yleisön oikeutta saada ympäristöstä koskevaa tietoa. Kuten yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenee, yleissopimuksen määräykset poikkeavat eräiltä osin julkisuuslain mukaisesta sääntelystä. Poikkeamat koskevat sopimuksen mukaan kuitenkin sääntelyä, jota sopimusvaltio ei tarvitse ottaa käyttöön tai josta sopimusvaltio voi muutoin poiketa.

Yleisön vireillepano- ja osallistumisoikeudet ovat sopimuksen edellyttämällä tavalla turvatut voimassa olevassa lainsäädännössä. Voimassa olevaa lainsäädännön ja sopimusmääräysten suhdetta selostetaan tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Yleissopimus sallii muutoksenhaun toteuttamisen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tämän vuoksi sopimuspuolten kansallisiin muutoksenhakujärjestelmiin sisältyvät erityispiirteet voidaan ottaa huomioon sopimuksen mukaista muutoksenhakua järjestettäessä. Suomen lainsäädännön pääsääntön mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Järjestöjen valitusoikeudesta on Suomen viimeaikaisessa lainsäädännössä säädetty erikseen. Lainsäädännössä järjestöjen valitusoikeus on pyritty toteuttamaan oikeussuojan kannalta tehokkaassa vaiheessa.

Yleissopimuksessa tarkoitettujen ympäristön käyttöön vaikuttavat toiminnot ovat pääosin päästötyyppisiä ja siten luvanvaraisia ympäristönsuojelulain nojalla. Ympäristönsuojelulaki turvaa jo nyt sopimuksen edellyttämät muutoksenhakumahdollisuudet täysimääräisesti.

Eräät yleissopimuksen I liitteessä mainitut toiminnot, kuten vesilaitosten, patojen ja siltojen rakentaminen, ovat luvanvaraisia vesilain nojalla. Vesilain mukaiset lupapäätökset voidaan saattaa muutoksenhakumenettelyyn, joka täyttää sopimuksen vaatimukset.

Yleissopimuksen I liitteessä mainitaan myös eräät tiehankkeet. Teiden rakentamista ja merkittävää parantamista varten laaditaan yleis- ja tiesuunnitelmat yleisistä teistä annetun lain (243/1954) mukaisesti. Yleis- ja tiesuunnitelmien hyväksymispäätöksistä on asianosaisilla valitusoikeus. Teiden suunnittelun tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavaan, jossa tien sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on esitetty. Yleissopimuksessa tarkoitettuja hankkeita ei voida toteuttaa ilman kaavakykentää. Yleissopimuksessa tarkoitettut tiehankkeet eivät aina sijoitu asema-kaava-alueelle, mutta hankkeella on kuitenkin aina jokin maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavakykentä. Kaavoitusta koskeva muutoksenhaku on järjestetty maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti, jolloin myös järjestöillä on valitusoikeus tiesuunnittelua edeltävistä kaavoituspäätöksistä.

Yleissopimuksen I liitteessä mainittuihin joihinkin hankkeisiin ei voimassa olevassa lainsäädännössä kuitenkaan liity mitään yhtenäistä hallinnollista päätöksentekomenettelyä, jossa ratkaistaisiin hankkeiden suunnittelun, sijoittamisen tai rakentamisen maankäytölliset ja ympäristölliset edellytykset. Nämä hankkeet koskevat yli 15 kilometrin mittaisen maanpäällisten sähkövoimalinjojen, joiden jännite on vähintään 220 kV, rakentamista samoin kuin pituudeltaan yli 40 kilometrin mittaisen kaasun-, öljy- tai kemikaaliputkien rakentamista. Viimeksi mainittujen putkien tulee lisäksi olla halkaisijaltaan yli 800 millimetriä.

Myös kaukoliikenteen rautatien rakentaminen on yleissopimuksen I liitteessä mainittu hanke. Vuosina 1993—2001 rautateitä koskevia lunastuslupia on hankittu 29, mutta kaikki eivät ole koskeneet kaukoliikenteen rautateitä. Rautateiden lunastustarpeet ovat johtuneet radanoikaisuista, ratapenkereiden vahvistamisista, kohtaamisraiteiden tai sähkönsyöttöasemien rakentamisesta, ratapihan vähäisistä laajennuksista tai tasoristeysten poistamisesta. Keskimääräinen lunastettava pinta-ala on ollut noin 2,3 hehtaaria. Lunastustarvetta täysin uutta raidetta varten on ollut tarkasteluajanjaksona vain kerran. Uusi raide oli 11 km pitkä, mutta se rakennettiin jo olemassa olleen raiteen viereen kaksoisrai-

teeksi. Lunastusluvan hankkimiseen on näissä hankkeissa kulunut keskimäärin kaksi kuukautta. Lunastustoimitus voi sen sijaan kestää useamman vuoden, jos valtioneuvosto antaa työn kiireellisyyden vuoksi hakijalle ennakkohaltuunottoluvan. Ennakkohaltuunotossa hakija saa alueet haltuunsa rakennustyötä varten ja lunastustoimitus lopetetaan hankkeen valmistuttua. Keväällä 2002 Valtioneuvosto myönsi Ratahallintokeskukselle Kerava-Lahti -oikorataa koskevan lunastus- ja ennakkohaltuunottoluvan. Kyseessä on mittava lunastushanke, jossa rakennetaan uutta rataosaa noin 63 kilometriä.

Vuosina 1993—2001 johtoja ja putkia koskevia lunastuslupa-asioita on ollut 92. Niistä 79 on koskenut sähkönsiirtojohtoja ja 13 kaasuputkia. Johtohankkeista kolmannes on koskenut 400 kV:n (42 metriä leveä johtokatu) ja loput 110 kV:n (26 metriä leveä johtokatu) johtoja.

Johtoja varten lunastetaan ainoastaan käyttöoikeus eikä johtojen sijoittaminen estä maan viljelykäyttöä. Kaasuputkille lunastetaan myös käyttöoikeus ja putken halkaisijasta riippumatta putkiaukon leveys on 5 metriä eikä sijoittaminen estä maan viljelykäyttöä. Putken peitesyvyys on 1—1,5 metriä. Tarkasteluajanjaksona johtohankkeet ovat kahta lukuun ottamatta olleet uusia. Kaikki putkihankkeet ovat olleet uusia. Lyhin 400 kV:n johtohanke on ollut 21 kilometriä ja pisin (Länsisalmi—Kymi, noin 500 kiinteistöä) 115 kilometriä. Putkihankkeet ovat olleet 2—74 kilometriä (Lappeenranta-Valkeala, 547 kiinteistöä). Lunastusluvan hankkimiseen on johtohankkeissa kulunut keskimäärin 8 kuukautta ja putkihankkeissa keskimäärin 5 kuukautta. Valtioneuvosto on antanut lähes kaikille johto- ja putkihankkeille ennakkohaltuunottoluvan.

Näiden hankkeiden ei voimassa olevassa lainsäädännössä edellytetä perustuvan yleisistä teistä annetun lain tapaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen. Näin muodoin hankkeisiin ei myöskään liity mitään muutoksenhakumahdollisuutta asianosaispiiriä laajempaan. Asianosaistenkin osalta valitusoikeus voi jäädä toteutuvaksi vain lunastusmenettelyn yhteydessä.

Yleissopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen edellyttää edellä mainittu-

jen hankkeiden osalta, että yleisön muutoksenhaikmahdollisuudesta säädetään erikseen.

Yleisön osallistumismahdollisuudet tällaisiin hankkeisiin tulevat turvatuiksi YVALainsäädännön keinoin. Osallistumismahdollisuuksista ei siten ole tarpeen säätää erikseen.

Ydinlaitokset kuuluvat yleissopimuksen I liitteessä lueteltuihin toimiin (kohta 1) ja siten 6 artiklan (kansalaisten osallistuminen erityisiä toimia koskevaan päätöksentekoon) ja 9 artiklan soveltamisalaan. Ydinlaitokseen sovellettavista Suomessa jo voimassa olevista yleissopimuksen mukaisten osallistumista ja muutoksenhaikuoikeuden täyttävistä laeista ympäristönsuojelulaissa rajataan soveltamisalan ulkopuolelle säteilystä aiheutuvien haittavaikutusten ehkäiseminen. Sitä vastoin maankäyttö- ja rakennuslaki toteuttaa jo nykyisellään yleissopimuksen vaatimukset, jos ydinlaitos pyrittäisiin sijoittamaan nyt vielä asemakaavoittamattomalle alueelle tai sen toteuttaminen edellyttäisi asemakaavan muutosta. Osallistumis- ja muutoksenhaikuoikeus toteutuisivat kaavoituksen osallistumista koskevien säännösten mukaisesti. Mikäli Suomeen mahdollisesti rakennettava ydinvoimala tai muu ydinlaitos sijoittuisi kuitenkin jo olemassa olevien ydinvoimaloiden yhteyteen, mitä voidaan pitää todennäköisempänä, yleissopimuksen edellyttämää osallistumis- ja muutoksenhaikuoikeutta ei voida järjestää kaavoituksen yhteydessä ainakaan näillä alueilla. Molempien nykyisten ydinvoimaloiden alueella on jo voimassa lisärakentamisenkin mahdollistava asemakaava. Toisaalta nykyisten ydinvoimaloiden laitosalueille säteilyturvakeskus on asettanut normaalikäytön radioaktiivisten päästöjen rajan, jonka noudattamista keskus valvoo. Kyseinen laitosalueelle vahvistettu enimmäisarvo on riippumaton siitä, kuinka monta reaktoria laitokselle sijoitetaan.

Maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n 2 momentin mukaan rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä on valitusoikeus toimialaansa kuuluvissa asioissa toimialueellaan kaavan tai rakennusjärjestyksen hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Maankäyttö- ja rakennuslain 193 §:n mukaan valitusoikeus poikkeamispäätöksestä ja kunnan viranomaisen tekemästä suunnittelutarveratkaisus-

ta on myös toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun tai kulttuuriarvojen suojelun edistäminen taikka elinympäristön laatuun muutoin vaikuttaminen. Järjestöllä ei lain mukaan ole valitusoikeutta muista rakennusvalvontaviranomaisen päätöksistä, jotka voivat koskea rakennusluvan, toimenpideluvan, maisematyönluvan ja purkamisluvan myöntämistä. Hallinto-oikeuksien oikeuskäytännössä on kuitenkin tulkittu, että lain 193 §:ssä tarkoitettulla järjestöllä on valitusoikeus näistäkin lupapäätöksistä, jos lupapäätös on tehty edellyttämättä tarvittavaa suunnittelutarve- tai poikkeamisratkaisua.

Maankäyttö- ja rakennuslain tulkintakäytäntö perustuu tällä hetkellä pitkälti vain hallinto-oikeuksien ratkaisuihin. Maankäyttö- ja rakennuslain voimassaolon aikana järjestöt ovat käyttäneet valitusoikeuttaan runsaammin vain päätöksiin, jotka koskevat asemakaavoja ja niiden muutoksia. Tällaisia hallinto-oikeuden päätöksiä on vuoden 2001 marraskuun loppuun mennessä annettu kymmenen. Näissä ratkaisuissa kysymys on ollut paikallisten yhdistysten tekemistä valituksista. Lisäksi hallinto-oikeuksien käsiteltävänä on ollut eräitä kunnallisvalituksia, joissa on ollut kysymys kaavoituksen aloittamista koskevasta päätöksenteosta. Yhdistyksillä on tällöin kuntalain mukaan määräytyvä valitusoikeus. Hallinto-oikeuden päätöksiä, joissa valitus kohdistuu suunnittelutarve- tai poikkeamisratkaisuun ja joissa valittajana esiintyy yhdistys, on marraskuun loppuun vuonna 2001 ulottuvana tarkasteluajanjaksona annettu vain muutama.

Hallinto-oikeuksien ratkaisukäytännön perusteella arvioituna maankäyttö- ja rakennuslain uusia valitusmahdollisuuksia on käytetty erittäin maltillisesti. Kaava-asioissa valitusoikeuttaan ovat käyttäneet lähinnä sellaiset yhdistykset, joilla olisi ollut valitusoikeus jo aikaisemmankin lain mukaisesti.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on edistää tiedon- saantia, yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaik- ja vireillepano-oikeutta ym-

päristöasioissa hyväksymällä Århusin yleissopimus ja sen edellyttämät lainsäädäntötoimet. Yleissopimuksen yleisten määräysten mukaan kukin sopimuspuoli sitoutuu toteuttamaan tarvittavat lainsäädäntö-, sääntely- ja muut toimenpiteet yleisölle tiedottamista, yleisön osallistumista ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevien määräysten yhteensovittamiseksi.

Esitys sisältää ehdotuksen blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Lakiehdotuksella eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä täydennetään Suomen lainsäädäntöä niiltä osin kuin eräiden jäljempänä selostettavien pitkittäishankkeiden suunnittelua, sijoittamista tai rakentamista ei ratkaista missään erityisessä lupamenettelyssä ja joista ei ole ennestään järjestetty muutoksenhakua yleissopimuksessa edellytetyllä tavalla. Pitkittäishankkeita koskevan lakiehdotuksen tarkoituksena on täyttää yleissopimuksen asettamat vaatimukset, kunnes laissa tarkoitettuja hankkeita koskeva erityinen lupa- ja suunnittelulainsäädäntö säädettäisiin.

Monilupaisissa hankkeissa, kuten ydinlaitoksen rakentaminen, lähtökohtana on pidetty yleissopimuksen mukaisesti sitä, että vireillepano- ja muutoksenhakuoikeus toteutuu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa menettelyissä. Koska mainitut menettelyt eivät tule sovellettavaksi, jos ydinlaitos sijoitetaan olemassa olevien ydinvoimaloiden yhteyteen, sisältää esitys ehdotuksen ydinenergialain muuttamisesta. Muutoksella toteutetaan tietyt edellytykset täyttävien rekisteröityjen yhdistysten ja säätiöiden valitusoikeus ydinlaitosta koskevasta valtioneuvoston rakentamislupapäätöksestä.

4. Esityksen vaikutukset

Suomen lainsäädännössä on jo nykyisellään laajasti taattu yleissopimuksessa tarkoitettujen tiedonsaanti-, osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudet. Julkisen vallan velvollisuus taata mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon johtuu jo suoraan perustuslaista. Ympäristöä koskevan tiedon saanti toteutuu voimassa olevan lainsäädännön pohjalta ja käytännössä tiedotta-

mista on lisätty viime vuosina merkittävästi. Näin ollen yleissopimuksen edellyttämät muutokset Suomessa ovat vähäisiä. Esityksen vaikutuksiin on pyritty kirjaamaan ne vaikutukset, jotka johtuvat välittömästi yleissopimuksen hyväksymisestä. Yleissopimuksen päämääriä palvelevien aikaisempien lainsäädäntömuutosten vaikutuksia ei kuvata, koska ne eivät johdu välittömästi nyt käsiteltävänä olevasta ehdotuksesta.

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä julkistaloudellisia vaikutuksia tai taloudellisia vaikutuksia elinkeinonharjoittajien toimintaan. Yleissopimuksen sopimuspuolet voivat tarvittaessa tehdä yksimielisesti päätöksen sopimukseen liittyvän rahoitusjärjestelmän perustamisesta. Ainakin alkuvaiheessa sopimuksen rahoitus on tarkoitus järjestää vapaaehtois-pohjalta, joten sopimuksesta ei aiheudu Suomelle välittömiä pakollisia kustannuksia.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Yleissopimus turvaa osaltaan yksilöiden ja yhteisöjen osallistumista hankkeiden käsittelyyn, heidän oikeuttaan saada ympäristöä koskevaa tietoa sekä osallistua muutoksenhakumenettelyyn. Yleissopimus edellyttää myös aktiivista viranomaistiedottamista. Kuten taloudellistenkin vaikutusten osalta, näiden oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttaminen ei vaikuta merkittävällä tavalla viranomaisten työmäärään, koska sopimuksen mukaiset oikeudet ja velvollisuudet on pääosin jo toteutettu Suomen voimassa olevassa lainsäädännössä.

Yleissopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen saattaa muutoksenhakumenettelyn eräissä niin sanotuissa pitkittäishankkeissa ja ydinlaitoksen rakentamispäätösten osalta sellaista tahojen käytettäväksi, joilla muutoksenhakumahdollisuutta ei ole aikaisemmin ollut oikeuskäytännön eikä lainsäädännön nojalla. Yleissopimuksesta voidaan näin ollen arvioida tältä osin aiheutuvan viranomaisille vähäistä työmäärän kasvua. Ydinlaitoshankkeita koskevat tapaukset ovat lukumäärältään vähäisiä mutta asiallisesti

laajoja. Työmäärän kasvu ei kuitenkaan edellyttäne organisaatio- eikä henkilöstömuutoksia.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksen tavoitteena on edistää välillisesti ympäristönsuojelua turvaamalla tiedonsaannin, yleisön osallistumisoikeuden sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden toteutuminen ympäristöasioissa.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä pyritään edistämään luonnollisten henkilöiden ja valtiosta riippumattomien järjestöjen vaikuttamismahdollisuuksia ympäristöä koskevassa päätöksenteossa. Yleissopimuksen tavoitteena on edistää nykyisen sukupolven ja tulevien sukupolvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen suotuisassa ympäristössä. Suomen lainsäädäntö vastaa jo nykyisellään pitkälti yleissopimuksen vaatimuksia. Yleissopimus tukee näiden Suomen lainsäädäntöön sisältyvien oikeuksien toteutumista. Yleissopimuksen johdosta annettava uusi lainsäädäntö parantaa asianosaisten ja ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelua tahi asuinympäristön viihtyisyyttä edistävien rekisteröityjen yhdistysten tai säätiöiden muutoksenhakuoikeutta eräissä pitkittäishankkeissa. Lisäksi ydinenergialain muutoksella annetaan tietyt edellytykset täyttävälle rekisteröidyille yhdistyksille ja säätiöille oikeus valittaa ydinvoimailan rakentamisluvasta.

4.5. Yritysvaikutukset

Pitkittäishankkeet

Aikaisempaa laajempi muutoksenhakumahdollisuus pitkittäishankkeista lunastusmenettelyn yhteydessä voi vaikuttaa jonkin verran pidentävästi hankkeiden toteutukseen. Kun ympäristönäkökohdat otetaan huomioon asianmukaisesti jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa ja neuvoteltaessa hankkeiden sijoittumisedellytyksistä eri osapuolten kanssa, on kuitenkin todennäköistä, ettei muutoksenhakuvaihe pidennä merkittävästi hankkeiden

kokonaisuudesta. Hankkeiden suunnittelu on aloitettava riittävän ajoissa niin, että valtiosta riippumattomat järjestöt voivat osallistua suunnitteluprosessiin ja saada siitä tietoa. Koska ympäristöön vaikuttavien hankkeiden toteuttamiseen liittyy usein periaatteellisia erimielisyyksiä, asianmukainen valmistelu ei aivan kaikissa tapauksissa kuitenkaan riitä takaamaan hankkeiden pikaista käsittelyä. Valitusoikeuden lisääminen voi sen vuoksi lisätä jossain määrin muutoksenhakuja ja siten viivytyksiä ja kustannuksia hankkeen käsittelyssä.

Ydinlaitoshankkeet

Ydinenergialain mukaisesta valtioneuvoston rakentamislupapäätöksestä säädettävä muutoksenhakumahdollisuus saattaa pidentää ydinlaitoshankkeiden toteuttamista ja aiheuttaa jonkin verran lisää kustannuksia hankkeen toteuttajalle. Näitä vaikutuksia voidaan pitää todennäköisinä, koska ydinlaitoshankkeisiin liittyy näkökohtia, joiden vuoksi muutoksenhakumahdollisuutta valtioneuvoston tehdessä myönteisen rakentamislupapäätöksen lähes varmasti käytetään.

4.6. Aluepoliittiset vaikutukset

Yleissopimuksen sisältämät yksilöiden ja järjestöjen oikeudet ja vastaavasti niistä viranomaisille aiheutuvat velvoitteet ja vaikutukset toiminnanharjoittajien toimintaan kohdistuvat samalla tavalla kaikkiin alueisiin. Esityksellä ei ole siten aluepoliittisia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

5.1. Århusin yleissopimuksen neuvottelut

Sofiassa pidettiin vuonna 1995 ”Euroopan ympäristö” -ministerikonferenssi, jossa hyväksyttiin Rion ympäristöä ja kehitystä koskevan julistuksen 10 periaatteen mukaiset suuntaviivat ympäristöä koskevasta tiedonsaannista ja yleisön osallistumisesta ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

Sofiassa tehtyjen poliittisten sitoumusten seurauksena aloitettiin Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomissiossa (ECE)

neuvottelut, joiden tavoitteena oli muuttaa suuntaviivat oikeudellisesti sitovaksi asiakirjaksi, jolla voitaisiin varmistaa velvoitteiden täytäntöönpanon tehokkuus. Neuvottelut aloitettiin kesäkuussa 1996 ECE:n yhteydessä ja ne saatettiin päätökseen maaliskuussa 1998. Yleissopimus hyväksyttiin ja avattiin allekirjoitettavaksi Århusissa 25 päivänä kesäkuuta 1998.

Suomi osallistui neuvotteluihin aktiivisesti EU:n muiden jäsenmaiden ohella. Euroopan yhteisön komissio osallistui neuvotteluihin aluksi tarkkailijana, mutta joulukuussa 1997 yhteisö valtuutettiin osallistumaan neuvotteluihin omaan toimivaltaansa kuuluvissa asioissa komission edustamana. Neuvotteluihin osallistui tarkkailijoina myös valtiosta riippumattomia järjestöjä, joiden erityinen ja keskeinen asema tunnustettiin Sofian suuntaviivoissa. Järjestöjen osallistumista korostettiin myös yleissopimuksen kanssa yhtä aikaa hyväksytyssä päätöslauselmassa.

Århusin yleissopimuksesta on julkaistu sopimuksen valmistumisen jälkeen täytäntöönpanoa koskevat epäviralliset ohjeet, jotka ovat nähtävissä ECE:n kotisivuilla (<http://www.unece.org/env/pp/>). Yleissopimuksen täytäntöönpanoa on valmisteltu sen allekirjoittamisen jälkeen allekirjoittajien kokouksissa ja niiden alaisissa työryhmissä.

Viidennessä "Euroopan ympäristö"-ministerikokouksessa, Kiovassa, Ukrainassa, hyväksyttiin ja avattiin allekirjoitettavaksi 21 — 23 päivänä toukokuuta 2003 Århusin yleissopimuksen pöytäkirja epäpuhtauksien päästöjä ja niiden siirtoja koskevista rekistereistä, joka liittyy yleissopimuksen 5 artiklan mukaisiin velvoitteisiin ympäristöä koskevien tietojen kokoamisesta ja jakelusta. Pöytäkirjan allekirjoitti Kiovassa Euroopan yhteisö ja 36 valtiota, niiden joukossa myös Suomi.

5.2. Esityksen valmistelu Suomessa

Yleissopimuksen allekirjoittaminen

Suomi allekirjoitti yleissopimuksen Århusissa 25 päivänä kesäkuuta 1998 yleissopimuksen avauduttua allekirjoitettavaksi. Ul-

koasiainministeriö pyysi yleissopimuksen hyväksymistä varten lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, liikenneministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, Suomen Luonnonsuojeluliitolta ja Teollisuuden ja Työnantajain keskusliitolta. Lausunnoissa pidettiin yleissopimuksen tavoitteita yleisesti kannatettavina. Tavoitteet on suurelta osin otettu huomioon ympäristönsuojelulain ja viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevassa laissa. Koska yleissopimus edellyttää myös lainsäädännön muutoksia, lausunnonantajat pitivät valmistelevan työryhmän asettamista tarpeellisenä.

Hallituksen esityksen valmistelu ja lausunnot

Hallituksen esitys on valmisteltu työryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö. Ulkoasiainministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta keväällä 2001 lausunnot edellä mainittujen ministeriöiden lisäksi sisäasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, opetusministeriöltä ja työministeriöltä. Lausuntoa pyydettiin myös Vaasan hallinto-oikeudelta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta, Tiedhallinnolta, Ilmailulaitokselta, Ratahallintokeskuksetta, Merenkululaitokselta, Energiamarkkinavirastolta, Säteilyturvakeskuksetta ja Tietosuojavaltuutetulta. Lausuntoa pyydettiin edelleen myös seuraavilta tahoilta: Finergy-Energia-alan keskusliitto, Öljy- ja kaasualan keskusliitto, Metalliteollisuuden keskusliitto, Kemianteollisuus, Metsäteollisuus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Metallityöväenliitto, Rakennusliitto, Paperiliitto, Puu- ja erityisalojen liitto, Kemianliitto, Sähköalojen ammattiliitto, Suomen Kuntaliitto, Finngrid Oyj, Fortum Oy, Teollisuuden Voima Oy, Posiva Oy, Gasum Oy, Suomen luonnonsuojeluliitto, Natur och miljö, Suo-

men WWF, Lakimiesliitto, Asianajajaliitto ja Suomen ympäristöoikeustieteen seura.

Lausunnoissa esitetyt yleiset näkökohdat. Lausunnoissa suhtauduttiin yleissopimuksen hyväksymiseen yleisesti myönteisesti. Joissakin lausunnoissa, joissa yleissopimukseen suhtauduttiin kriittisesti, katsottiin, että Suomella ei ole erityistä tarvetta hyväksyä yleissopimusta, koska sen tavoitteet on otettu huomioon nykyisessä lainsäädännössä ja yksilöiden ja järjestöjen osallistumisoikeudet toteutuvat jo nykyisellään asianmukaisesti. Joissakin lausunnoissa epäiltiin yleissopimuksen laajentavan osallistumis- ja muutoksenhakuoikeuksia siten, että se vaikeuttaisi päätöksentekoa. Joissakin lausunnoissa katsottiin, että Suomen ei tulisi hyväksyä sopimusta, ennen kuin yleissopimukseen liittyvä EY:n uusi lainsäädäntö on valmistunut ja myös muut EU:n jäsenvaltiot ovat hyväksymässä sopimusta. Esityksen jatkovalmistelun vietyä ennakoitua kauemmin osa EY:n lainsäädännöstä onkin valmistunut ja komissio on antanut ehdotuksen Århusin yleissopimuksen hyväksymisestä yhteisön puolesta sekä direktiiviehdotuksen ja asetusehdotuksen, jotka ovat vielä tarpeen yhteisön lainsäädännön täydentämiseksi. Esityksen jatkovalmistelussa selvitettiin myös EU:n muiden jäsenvaltioiden, EU:n ulkopuolisten Pohjoismaiden sekä Euroopan komission kantoja yleissopimuksen hyväksymisaikataulusta. Selvityksen mukaan yleissopimuksen ratifiointimenettelyt ovat käynnissä suurimmassa osassa EU:n jäsenvaltioita ja monessa valtiossa jo pidemmällä kuin Suomessa. Nykyisistä jäsenvaltioista yleissopimuksen ovat jo ratifioineet Belgia, Italia, Portugali, Ranska ja Tanska. Vuonna 2004 unioniin liittyvistä valtioista yleissopimuksen ovat lisäksi ratifioineet Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Unkari ja Viro. Komissio on suhtautunut myönteisesti siihen, että jäsenvaltiot pyrkivät ratifioimaan tai hyväksymään sopimuksen mahdollisimman pian.

Vaikutusten arviointi. Joissakin lausunnoissa toivottiin hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnin täsmentämistä ja kiinnitettiin huomiota siihen, että suurten teollisten hankkeiden ympäristövaikutukset eivät ole yksiselitteisiä esimerkiksi ympäristöterveyden kannalta ja yleissopimuksella voi olla

epäsuoria vaikutuksia muun muassa harjoitettuun hyvinvointipolitiikkaan. Hallituksen esityksen vaikutuksia on pyritty sanotuista syistä tarkentamaan. Vaikutusten arvioinnissa keskitytään kuitenkin ainoastaan yleissopimuksesta johtuviin uusiin vaikutuksiin, eikä niissä käsitellä jo aiemmin toteutettujen, samoja päämääriä palvelevien lainsäädäntömuutosten vaikutuksia.

Laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä. Joissakin lausunnoissa todettiin, että paras ratkaisu olisi, että lakiehdotuksessa tarkoitettuja eräitä pitkittäishankkeita varten luotaisiin aidot lupa- ja suunnittelumenettelyt, joiden puitteissa järjestöjen osallistumis- ja muutoksenhakuoikeus voitaisiin toteuttaa. Hallituksen esityksessä ehdotettua ratkaisua oudoksuttiin siitä syystä, että kiinteästä omaisuudesta ja erityisistä oikeuksista annettua lakia sovelletaan siinä sanotun lunastuslain tavoitteille vieraassa tarkoituksessa ja samalla lunastuslaki saa aikaisempaa yleisemmin ympäristön käyttöä tarkoittavan lupajärjestelmän piirteitä. Joissakin lausunnoissa pidettiin selkeämpänä, että muutokset olisi tehty suoraan lunastuslakiin. Koska kokonaan uusien menettelyjen luominen erälle pitkittäishankkeille vaatii huomattavasti laajemman valmistelun, ehdotetun lainsäädäntöratkaisun tarkoituksena on täyttää yleissopimuksen vaatimukset, kunnes laissa tarkoitettuja hankkeita koskevaa erityistä lupa- ja suunnittelulainsäädäntöä mahdollisesti säädetään.

Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta. Lausunnoilla olleeseen hallituksen esitysluonnokseen sisältyi myös ehdotus maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta ydinlaitoksen rakennuslupan osalta. Joissakin lausunnoissa ehdotettua muutosta ei pidetty lainkaan tarpeellisena ja toisaalta sen katsottiin muodostavan erällä tavalla taannehtivaa lainsäädäntöä. Eniten ehdotettua lainsäädäntöratkaisua kritisoitiin siitä syystä, että ydinlaitoksen rakentamista koskevat osallistumis- ja muutoksenhakumenettelyt tulisivat sovellettavaksi päätöksenteon kokonaisuuden kannalta myöhäisessä vaiheessa. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain mukainen ydinlaitoksen rakennuslupa on tekninen lupamenettely, jossa tarkistetaan lähinnä, että suunnitelma

on vahvistetun kaavan ja rakennusmääräysten mukainen. Useissa lausunnoissa esitettiin sen vuoksi vaihtoehtona, että yleissopimuksen tarkoittamat osallistumis- ja muutoshakumenettelyt toteutettaisiin ydinenergiain mukaisen valtioneuvoston rakentamislupapäätöksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä on sen vuoksi luovuttu maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta ja päädytty ehdottamaan lausuntojen mukaisesti ydinenergiain muuttamista.

Yleissopimuksen tulkintakysymykset. Joissakin lausunnoissa kiinnitettiin huomiota yleissopimuksen eräisiin vaikeasti tulkittaviin kohtiin. Tällaisia kohtia olivat erityisesti yleissopimuksen suhde niin sanottuihin monilupaisiin hankkeisiin ja yleissopimuksen 9 artiklan 2 kappaleen sisältö. Joissakin lausunnoissa pidettiin tarpeellisena, että tulkinvaraisia kohtia selvennettäisiin yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä annettavalla tulkintaselityksellä. Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa selvitettiin 9 artiklan 2 kappaleen tulkintaa muilta EU:n jäsenvaltioilta, EU:n ulkopuolisilta Pohjoismaailta sekä Euroopan komissiolta. Hallituksen esityksessä on päädytty myös ehdottamaan, että Suomi antaisi yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä monilupaisia hankkeita koskevan selityksen.

Hallituksen esityksestä järjestetyn ensimmäisen lausuntokierroksen johdosta esitysluonnoksen perusteluja on pyritty useilta kohdin täsmentämään ja ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia on harkittu vielä uudelleen. Ydinlaitoksia koskevat muutokset päätettiin esittää toteutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen sijasta ydinenergiain muutoksena. Lainsäädäntöratkaisuihin esitettyjen muutosten johdosta edellä mainituille lausunnonantajille varattiin vielä helmikuussa 2002 mahdollisuus lausua uudelleen hallituksen esitysluonnoksesta.

Toisella lausuntokierroksella esitetyt yleiset näkökohdat. Joissakin lausunnoissa kat-

sottiin edelleen, että Suomen tulisi ratifioida yleissopimus vasta, kun EU:ssa valmisteltavana olevat direktiivimuutokset on hyväksytty. Puutteena pidettiin sitä, että yleissopimuksen III pilarin täytäntöönpanoa koskevan mahdollisen yhteisölainsäädännön sisällöstä tai muodosta ei ollut vielä siinä vaiheessa tietoa. Joissakin lausunnoissa pidettiin pikaista ratifiointia kuitenkin tärkeänä, jotta Suomi voisi osallistua yleissopimuksen toimeenpanoon sopimuspuolten ensimmäisistä kokouksista lähtien. Pikaista ratifiointia tuettiin myös lausunnossa, jossa katsottiin, että Suomen lainsäädäntöä tulisi useilla eri lainsäädännön aloilla kuitenkin myöhemmin vielä erikseen tarkistaa. Joissakin lausunnoissa taas toistettiin näkemys, jonka mukaan Suomen voimassaoleva lainsäädäntö täyttää yleissopimuksen vaatimukset. Hyväksymisen yhteydessä annettavia selityksiä pidettiin joissakin lausunnoissa erittäin olennaisina hyväksymisen edellytyksinä. Lausuntokierroksella kiinnitettiin huomiota kuitenkin myös siihen, että Suomi ei ole aiemmin antanut vastaavanlaisia selityksiä ympäristösopimusten yhteydessä ja eduskunnan kannanotto selitysten antamiselle on tarpeen.

Ydinenergiain muutos. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen korvaamista ydinenergiain muutoksella pidettiin lausunnoissa yleisesti parannuksena. Joissakin lausunnoissa pidettiin kuitenkin ydinenergiain muuttamista edelleen tarpeettomana ja kyseenalaisena.

Ahvenanmaan maakuntahallitukselle on lähetetty ote hallituksen esitysluonnoksesta niiltä osin kuin se sisältää maakuntaa koskevia viittauksia. Maakuntapäivien hyväksymisen itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaisesti haetaan normaalissa järjestyksessä. Hallituksen esitystä on viime vaiheessa vielä tarkistettu siten, että esityksessä käytetty terminologia vastaa Euroopan unionissa valmisteltuja yleissopimuksen suomen- ja ruotsinkielisiä toisintoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Århusin yleissopimus ja suhde Suomen lainsäädäntöön

Johdanto. Yleissopimuksen johdannossa luetellaan sopimuksen taustalla olevat keskeisimmät asiakirjat: elinympäristöstä annettu Tukholman julistuksen 1 periaate, ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen 10 periaate, Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmat 37/7 ja 45/94 ja vuonna 1989 hyväksytty Euroopan ympäristö- ja terveysasiakirja ja Sofiassa 1995 hyväksytyt ympäristöä koskevaa tiedon saantia ja yleisön osallistumista ympäristöä koskevaan päätöksentekoon koskevat Euroopan talouskomission suuntaviivat. Johdannossa tunnustetaan muun ohella jokaisen ihmisen oikeus elää terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta laadukkaassa ympäristössä ja otetaan huomioon se, että voidakseen puolustaa tätä oikeutta kansalaisilla on oltava osallistumisoikeus ja muutoksenhaku- ja viireillepano-oikeus ympäristöasioissa.

1 artikla. Tavoite. Yleissopimuksen 1 artiklan mukaan edistääkseen nykyisen sukupolven ja tulevien sukupolvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen suotuisassa ympäristössä kukin sopimuspuoli takaa yleisölle oikeuden saada tietoa, osallistua päätöksentekoon ja käyttää muutoksenhaku- ja viireillepano-oikeuttaan ympäristöä koskevissa asioissa yleissopimuksen määräysten mukaisesti. Yleissopimuksen tavoitteita koskevat määräykset ovat yleisiä ja vastaavia määräyksiä sisältyy Suomessa muun muassa perustuslain 20 §:ään.

2 artikla. Määritelmät. Yleissopimuksen 2 artiklassa määritellään yleissopimuksen soveltamisen kannalta keskeiset ilmaisut: sopimuspuolet, viranomaiset, ympäristöä koskevat tiedot, yleisö ja yleisö, jota asia koskee. Sopimuspuolilla tarkoitetaan Århusin yleissopimuksen sopimuspuolia.

Viranomaisilla tarkoitetaan artiklan 2 kappaleen mukaan kansallisen, alueellisen ja muun tason hallintoa (a kohta) sekä lainsäädännön mukaisesti viranomaisen tehtäviä

hoitavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä (b kohta). Viranomaisena pidetään myös muuta luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on ympäristöön liittyviä julkisia velvollisuuksia tai tehtäviä tai jotka tarjoavat niihin liittyviä julkisia palveluja a tai b kohdassa tarkoitettujen elinten tai henkilöiden toimivaltaan kuuluvilla aloilla (c kohta). Määritelmän mukaan viranomaisella tarkoitetaan lisäksi sopimuspuolena olevan taloudellisen yhdentymisen järjestön toimielimiä. Viranomaisen määritelmä ei koske tuomio- tai lainsäädäntövaltaa käyttäviä toimielimiä.

Viranomaisen määritelmällä on merkitystä erityisesti asiakirjojen julkisuuden näkökulmasta. Julkisuuslain 4 § sisältää viranomaisia koskevan määritelmän, joka täyttää kappaleen a kohdan määritelmän. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan viranomaiseen rinnastetaan myös lain tai asetuksen taikka asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitava yhteisö, laitos, säätiö ja yksityinen henkilö niiden käyttäessä julkista valtaa. Säännös täyttää kappaleen b kohdan määräykset. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä ympäristöä koskevan tiedon julkisesta saatavuudesta (2003/4/EY) tarkoitettu yksityinen toimija voi olla esimerkiksi yksityinen vesihuoltoyritys, jonka tehtäviä ei voitane luokitella julkisen vallan käytöksi. Suomi antoi direktiiviehdotuksen käsittelyn yhteydessä neuvostossa lausuman siitä, millaisiin yksityisiin toimijoihin uutta direktiiviä tulee soveltaa. Perustuslakivaliokunta totesi ehdotusta käsitellessään, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa tulisi tältä osin keskittyä julkisuuslainsäädännön sijasta erityislainsäädännön muuttamiseen (PeVL 1/2001 vp). Yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleen c kohtaan liittyvät erityislainsäädännön mahdolliset muutostarpeet (lähinnä mainitut vesihuoltoyritykset) tulisi ratkaista uuden direktiivin täytäntöönpanovaiheessa.

Ympäristöä koskevilla tiedoilla tarkoitetaan kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa

olevaa tietoa 2 artiklan 3 kappaleessa määritellyillä aloilla. Yleisöllä tarkoitetaan yhtä tai useampaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai henkilöiden yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä. Yleisöllä, jota asia koskee, tarkoitetaan yleisöä, joihin ympäristöä koskeva päätöksenteko vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa tai joita se koskee. Valtiosta riippumattomien ympäristönsuojelujärjestöjen katsotaan olevan asianosaisia.

Suomen lainsäädännössä ei ole erillistä ympäristöä koskevan tiedon määritelmää. Sen sijaan julkisuuslain 5 §:n 1 momentin mukainen asiakirjan määritelmä täyttää kappaleen mukaisen määritelmän. Mainitun momentin mukaan asiakirjalla tarkoitetaan kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttösä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla.

3 artikla. Yleiset määräykset. Yleissopimuksen 3 artikla sisältää sen yleiset määräykset. Artiklan 1 kappaleessa sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan tarvittavat lainsäädäntö-, sääntely- ja muut toimenpiteet yleisölle tiedottamista, yleisön osallistumista ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevien määräysten yhteensovittamiseksi. Sopimuspuolet myös sitoutuvat asianmukaisesti täytäntöönpanotoimenpiteisiin selkeän, avoimen ja yhdenmukaisen kehyksen luomiseksi yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa varten.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuoli pyrkii varmistamaan, että viranhaltijat ja viranomaiset avustavat ja ohjaavat yleisöä tiedonhaussa, osallistumisoikeudessa tai muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudessa ympäristöasioissa.

Viranomaisten yleisestä neuvontavelvollisuudesta säädetään hallintomenettelylain (598/1982) 4 §:ssä. Säännöksen mukaan viranomaisen on tarpeen mukaan annettava asianosaiselle ja muullekin henkilölle neuvoja siitä, miten sen toimialaan kuuluva asia pannaan vireille ja miten asiaa käsiteltäessä on toimitettava. Hallintomenettelylain säännökset korvautuvat 1 päivänä tammikuuta 2004 voimaan tulevan hallintolain (434/

2003) säännöksillä. Hallintolain 8 §:ssä hallintoviranomaisten neuvontavelvollisuutta laajennetaan määrittelemällä neuvonnan sisällöksi yleisemmin hallintoasian hoitaminen. Viranomaisen on vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Yleisön tiedonhaun kannalta erityistä merkitystä on julkisuuslain säännöksillä hyvästä tiedonhallintatavasta. Julkisuuslain 18 §:n mukaisesti viranomaisten velvollisuutena on muun ohella suunnitella ja toteuttaa asiakirja- ja tietohallintonsa samoin kuin ylläpitämänsä tietojärjestelmät ja tietojenkäsittelyt niin, että asiakirjojen julkisuus voidaan vaivattomasti toteuttaa.

Yleisön tiedonsaantioikeutta toteuttavat osaltaan myös julkisuuslain 19 §:n 2 momentin säännökset viranomaisen velvollisuudesta antaa pyynnöstä suullisesti tai muulla sopivalla tavalla tietoja keskeneräisten asioiden käsittelyvaiheesta, esillä olevista vaihtoehtoista ja niiden vaikutusten arvioinnista sekä asiaan liittyvistä yksilöiden ja yhteisöjen vaikutusmahdollisuuksista.

Artiklan 3 ja 4 kappaleessa sopimuspuoli myös sitoutuu edistämään ympäristökasvatusta ja yleisön tietämystä ympäristöasioissa sekä tunnustaa ja tukee asianmukaisesti ympäristönsuojelua edistäviä yhteenliittymiä, järjestöjä ja ryhmiä.

Artiklan 5 ja 6 kappaleen mukaan yleissopimuksen määräykset eivät vaikuta sopimuspuolen oikeuteen ylläpitää ja toteuttaa yleisön yleissopimuksessa tarkoitettuja oikeuksia yleissopimuksen velvoitteita laajemmin eikä siinä edellytetä poikkeamista niistä voimassa olevista oikeuksista, jotka liittyvät yleisön tiedonsaantiin, osallistumiseen päätöksentekoon ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuteen ympäristöasioissa.

Suomen voimassa oleva lainsäädäntö poikkeaa sopimusmääräyksiä laajempaan suuntaan erityisesti julkisuuslainsäädännön osalta. Esimerkiksi sopimuksen viranomaismääritelmästä poissuljetut tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet kuuluvat julkisuuslaisissa tarkoitettuihin viranomaisiin. Julkisuuslainsäädännössä säädetään myös sopimusmääräyksiä pidemmälle menevällä tavalla viranomaisten velvollisuuksista tuottaa ja jakaa tietoa.

Artiklan 7 kappaleen mukaisesti sopimuspuolet sitoutuvat edistämään yleissopimuksen periaatteiden soveltamista kansainvälisissä ympäristöä koskevissa päätöksentekomenettelyissä ja kansainvälisissä järjestöissä ympäristöasioihin liittyvien kysymysten yhteydessä.

Lisäksi artiklan 8 kappaleessa sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, ettei niitä henkilöitä, jotka käyttävät niille yleissopimuksen määräysten mukaisia oikeuksia, rangaista, vainota tai häiritä millään tavalla heidän toimintansa takia. Määräys ei kuitenkaan rajoita kansallisten tuomioistuinten oikeutta määrätä kohtuullisia oikeudenkäyntikuluja.

Sopimuksen tarkoittamat ympäristöhankkeet käsitellään muutoksenhakuvaiheessa Suomessa hallintotuomioistuimissa. Hallintotuomioistuinprosessissa mahdollisuus määrätä yksityinen asianosainen korvaamaan toisen asianosaisen tai viranomaisen oikeudenkäyntikuluja määräytyy hallintolainkäyttölain 74 §:n säännösten perusteella. Yksityisten asianosaisten välillä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus perustuu ratkaisun lopputulokseen ja kohtuusharkintaan. Hallintolainkäyttölain säännökset koskevat myös viranomaisen velvoittamista korvaamaan yksityisen asianosaisen kulut, jolloin kulukorvausharkinta perustuu siihen, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä. Yksityinen voidaan velvoittaa korvaamaan viranomaisen oikeudenkäyntikulut vain, jos yksityinen asianosainen on esittänyt ilmeisen perusteettoman vaatimuksen.

Hallintotuomioistuinten päätösten maksullisuudesta säädetään tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993). Euron käyttöönoton edellyttämät lainmuutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Oikeudenkäyntimaksun suuruus on muutosten jälkeen korkeimmassa hallinto-oikeudessa 170 euroa ja hallinto-oikeudessa 65 euroa. Asiansa hallintotuomioistuimessa voittava osapuoli on vapautettu maksusta. Lisäksi yksittäistapauksessa voidaan määrätä, ettei oikeudenkäyntimaksua peritä, jos maksun periminen olisi kohtuutonta. Maksua ei peritä varattomiksi todetuilta henkilöiltä. Lain 7 §:n 3 kohdan mukaan oikeudenkäyntimaksua ei peritä valtion ja kun-

tien ympäristön- ja terveydensuojeluviranomaisilta näiden hoitaessa laissa säädettyä valvontatehtävää.

Asiaa hallintoviranomaisessa hoidettaessa pääsääntönä on, että kukin osapuoli vastaa omista asian käsittelyssä aiheutuneista kuluistaan. Hallintomenettelyssä perittävät viranomaissuoritteet perustuvat valtion maksuperustelakiin (150/1992). Käytännössä eri viranomaisille on määritelty edellä mainitun lain periaatteiden mukainen maksutaksa.

Artiklan 9 kappaleessa olevan syrjintäsäännöksen mukaan yleissopimuksen määräysten soveltamisalan puitteissa yleisöllä on oikeus tiedonsaantiin, osallistumiseen päätöksenteossa ja muutoksenhaku- sekä vireillepano-oikeus ympäristöasioissa ilman kansalaisuuteen, kansallisuuteen tai kotipaikkaan liittyvää syrjintää, sekä, oikeushenkilön osalta, ilman sen rekisteröidyn toimipaikan sijaintiin tai sen toiminnan todelliseen keskukseen perustuvaa syrjintää. Sopimuksen määräys ei sääntelee yksityiskohtaisemmin oikeuksien käytön laajuutta, vaan pelkästään kieltää kansalaisuuteen, kansallisuuteen tai kotipaikkaan perustuvan syrjinnän. Määräyksen perusteella esimerkiksi tietyn hankkeen vaikutusalueella Suomessa asuvalta ulkomaalaiselta ei saa evätä valitusoikeutta kansalaisuuden vuoksi.

Perustuslain mukaan perusoikeuksien, kuten tiedonsaantioikeuden tai muutoksenhakuoikeuden, käyttäminen ei ole sidottu Suomen kansalaisuuteen. Näin ollen oikeus tiedon saantiin, osallistuminen ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä muutoksenhakuoikeus kuuluu jokaiselle Suomen lainkäyttövallan piirissä olevalle ilman kansalaisuusliityntää.

Muutoksenhakuoikeuden käyttäminen edellyttää sinänsä valitusoikeutta, josta säädetään yleisesti hallintovalitusten osalta hallintolainkäyttölaissa ja kunnallisvalitusten osalta kuntalaissa. Sopimuksen tarkoittamisessa ympäristöhankkeissa valitusoikeudet perustuvat lisäksi erityissääntelyyn, jossa on otettu huomioon myös ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen valitusintressien turvaaminen näiden järjestöjen toimialoilla ilmenevien ympäristövaikutusten suhteen. Näissä sääntelyissä ei ole mitään kansalaisuusvaatimuksia. Syrjimättömyyskielto on

kirjattu useisiin kansainvälisiin ympäristösopimuksiin, kuten Pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen (SopS 74—75/1976) 3 artiklaan, valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen 2 artiklan 6 kappaleeseen ja teollisuusonnettomuusyleissopimuksen 9 artiklaan (SopS 26/2000). Lisäksi OECD on antanut asiasta vuonna 1977 erillisen suosituksen (OECD Recommendation on the Implementation of a Regime Equal Right to Accession and Non-Discrimination in Relation to Transfrontier Pollution, C (77) 28 Final (1977)).

4 artikla. Ympäristöä koskevan tiedon saanti. Yleissopimuksen 4 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolten tulee varmistaa, että viranomaiset antavat ympäristöä koskevat tiedot yleisön käyttöön pyydettyä ja niin, ettei pyynnön esittäjän tarvitse osoittaa asian koskevan häntä. Tieto tulee antaa pyydettyssä muodossa, elleivät viranomaiset perustellusti katso, että tiedon esittäminen toisessa muodossa olisi aiheellista tai jos tietoa ei jo ole yleisön saatavilla toisessa muodossa.

Kappaleen määräyksiin soveltuvat julkisuuslain 9 §:n 1 momentti sekä 13, 14 ja 16 §. Julkisuuslain 9 §:n säännösten nojalla jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Julkisuuslain 13 §:n mukaan asiakirjapyyntö on riittävästi yksilöitävä, jotta viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Pyytäjän ei sen sijaan tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, jollei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus asiakirjaan. Pyydettyä tietoa salassa pidettävästä asiakirjasta tai viranomaisen henkilörekisteristä taikka muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on yleensä ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisedellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat. Julkisuuslain 14 ja 16 §:ssä määritellään tarkemmin asiakirjan antamismenettely ja antamistavat.

Viranomaiselle toimitetut valvontatiedot ja muut tiedot toiminnan harjoittamisesta ovat julkisuuslain tarkoittamalla tavalla pääosin julkisia. Julkisuuslaissa on muun ohella läh-

tökohtana, että asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityistä elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. Mainittu vahinkoedellytykseen perustuva salassapito ei kuitenkaan estä tiedon antamista kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyysvaarojen suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista. Ympäristönsuojelulain 109 §:n 1 momentissa on lisäksi korostettu toiminnan harjoittamista koskevien tietojen julkisuutta säätämällä, että toiminnan päästö- ja tarkkailutiedot sekä ympäristön laatu- ja laatuolosuhteiden tiedot eivät ole salassa pidettäviä.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään, että tieto on annettava käyttöön mahdollisimman pian ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä. Tiedon määrä ja monitahoisuus voivat kuitenkin edellyttää määräajan pidentämistä kahteen kuukauteen pyynnön esittämisestä. Määräajan pidentämisestä ja sitä koskevista perusteluista on ilmoitettava pyynnön esittäjälle.

Kappaleen määräyksiin soveltuu julkisuuslain 14 §:n 4 momentti ja 37 §:n 2 momentti. Julkisuuslain mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä. Tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos asian käsittely näihin rinnastettavasta syystä muutoin vaatii viranomaisesta suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa pyynnöstä. Vaikka julkisuuslaissa taikka hallintomenettelylaissa ei olekaan erityistä säännöstä asian käsittelyn viivästyttämisestä, viranomaisille kuuluu tällainen velvoite hyvän hallinnon käytännössä muovautuneiden vaatimusten kautta. Uuden hallintolain 23 §:n mukaan viranomaisen on myös vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Artiklan 3 kappale sisältää määräyksiä niistä perusteista, joilla tietoa koskeva pyyntö voidaan evätä. Tietoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos pyydetty tieto ei ole sen viranomaisen hallussa, jolle pyyntö on esitetty tai kun pyyntö on ilmeisen kohtuuton tai esi-

tetty liian yleisessä muodossa taikka pyyntö koskee valmisteilla olevaa aineistoa tai viranomaisen sisäisiä asiakirjoja.

Kappaleen määräyksiin soveltuvat useat julkisuuslain säännökset. Julkisuuslain 5 §:ssä määritellään viranomaisen asiakirja. Määritelmän mukaan eräät viranomaisen sisäiset asiakirjat eivät ole laissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja. Mikäli taas tietoa pyydetään asiakirjasta, joka ei ole viranomaisen hallussa, julkisuuslain lähtökohtana on hallinnon palveluperiaatteen mukaisesti, että asia siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle (julkisuuslain 15 §).

Julkisuuslain 6 ja 7 §:n säännökset koskevat puolestaan sekä viranomaisen laatimien että viranomaiselle toimitettujen asiakirjojen julkiseksi tuloa. Julkisuuslain 9 §:n 2 momentin mukaan tiedon antaminen asiakirjasta, joka ei ole vielä julkinen, on viranomaisen harkinnassa. Harkintaperusteita on rajattu säätämällä, että harkinnassa on otettava huomioon julkisuuslain 17 §:n säännökset. Tietojen antamista ei siten tule rajoittaa ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista. Lisäksi tietojen pyytäjiä on kohdeltava tasapuolisesti.

Julkisuuslain 19 §:n säännökset koskevat viranomaisen tiedonantovelvollisuutta keskenäisistä asioista. Viranomaisen on mainitun lainkohdan mukaan, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu, pidettävä saatavilla asiakirjoja, joista selviävät tiedot muun ohella valmisteilla olevista merkittäviä kysymyksiä koskevista suunnitelmista, selvityksistä ja ratkaisuista.

Kappaleen 4 mukaan pyynnön epääminen on mahdollista silloin, jos asiakirjojen julkistaminen vaikuttaa haitallisesti a) viranomaisen toiminnan luottamuksellisuuteen, b) kansainvälisiin suhteisiin, maanpuolustukseen, yleiseen turvallisuuteen tai c) tuomioistuinkäsittelyyn, henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti tai viranomaisen mahdollisuuteen suorittaa rikosoikeudellinen tai kurinpidollinen tutkinta. Pyyntö voidaan evätä myös silloin, kun asiakirjojen julkistaminen vaikuttaa d) haitallisesti kaupallisten tai teollisten tietojen luottamuksellisuuteen (jos luottamuksellisuudesta säädetään kansallisessa lainsäädännössä

oikeutetun taloudellisen edun suojelemiseksi), e) teollis- ja tekijänoikeuksiin, f) henkilötietojen tai luonnollista henkilöä koskevien tiedostojen tai molempien luottamuksellisuuteen (jos kyseinen henkilö ei ole antanut lupaa tiedon julkaisemiseen) tai julkistaminen vaikuttaa g) pyydetty tiedot toimittaneen kolmannen osapuolen etuun taikka h) ympäristöön, johon tieto liittyy, esimerkiksi harvinaisten lintujen pesimäpaikkoihin. Kappaleen mukaan epäämisperusteita on tulkittava suppeasti ottaen huomioon tiedon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu ja se seikka, liittykö pyydetty tieto ympäristöön kohdistuviin päästöihin.

Kappaleen 4 määräyksiin soveltuvat useat julkisuuslain säännökset, erityisesti salassapitoperusteita koskevat julkisuuslain 24 §:n eri kohdat. Sopimuksen 4 kappaleen määräykset rakentuvat vahingollisuusarvioinnille. Suomen lainsäädännössä ei ole yleistä säännöstä siitä, että viranomaistoiminnan luottamuksellisuuden vaarantuminen oikeuttaisi salassapitoon. Sopimus ei toisaalta edellytä kansallisesti tällaista säännöstä, sillä sopimuksen mukaan yleistä luottamuksellisuutta suojataan vain kansallisen lainsäädännön sitä edellyttäessä.

Julkisuuslain 17 §:n 2 momentin mukaisesti asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa on otettava huomioon, onko asiakirjan salassapitovelvollisuus riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista (ehdoton salassapitovelvollisuus) vai määräytykö julkisuus asiakirjan antamisesta johtuvien haitallisten vaikutusten perusteella (julkisuusolettamaan perustuva salassapitosäännös) vai edellyttääkö julkisuus sitä, ettei tiedon antamisesta ilmeisesti aiheudu haitallisia vaikutuksia (salassapito-olettamaan perustuva salassapitosäännös). Tietojen salassa pitäminen voi perustua myös erityislainsäädäntöön.

Vahinkoedellytyslausekkeisten salassapitosäännösten soveltamisessa merkitystä on sillä, kuka pyytää tietoa asiakirjasta ja mihin tarkoitukseen. Vahinkoedellytyslausekkeiset salassapitosäännökset eivät edellytä aina konkreettista yksittäistapauksellista haittaa. Päätöksentekotilanteessa siis arvioidaan lähinnä sitä, mikä vaikutus tiedon antamisesta tyyppillisesti seuraa.

Sopimuksen 4 kappaleen mukaisiin perusteisiin evätä pyyntö soveltuvat ainakin julkisuuslain 24 §:n 1—6, 9, 10, 14, 15, 17, 19, 20 ja 26 kohta.

Kun pyydetty tieto ei ole viranomaisten hallussa, näiden on 5 kappaleen mukaan ilmoitettava mahdollisimman nopeasti pyynnön esittäjälle se viranomainen, jolla tieto on, tai toimitettava pyyntö kyseiselle viranomaiselle ja ilmoitettava siitä pyynnön esittäjälle. Epääminen voi tapahtua myös silloin, kun pyyntö koskee keskeneräistä aineistoa tai viranomaisten sisäisiä asiakirjoja, jolloin epääminen tapahtuu kansallisen lainsäädännön ja yleisen käytännön nojalla ja ottaen huomioon julkistamiseen liittyvä mahdollinen etu. Julkisuuslain 15 § soveltuu kappaleeseen.

Kappaleessa 6 todetaan, että jos tieto koskee keskeneräistä aineistoa tai viranomaisten sisäisiä asiakirjoja tai jos asiakirjojen julkistamisen vaikutus olisi haitallinen 4 kappaleen mukaisesti, sopimuspuolet kuitenkin varmistavat, onko tiedot mahdollista erottaa evätyistä tiedoista vaikuttamatta erotettavien tietojen luottamuksellisuuteen. Jos se on mahdollista, viranomaiset antavat pyydetyn jäljellä olevan ympäristöä koskevan tiedon saataville. Julkisuuslain 10 § soveltuu kappaleeseen siltä osin kuin kysymys on salassa pidettävien tietojen erottamisesta.

Kappaleen 7 mukaisesti tietopyynnön epäämisestä on ilmoitettava kirjallisesti, jos pyyntö on esitetty kirjallisesti tai jos pyynnön esittäjä niin vaatii. Epäämisilmoituksessa on esitettävä perustelut kieltäytymiselle ja annettava tietoja 9 artiklassa määrätystä uudelleentarkastelumenettelystä. Epäämisestä on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti ja viimeistään kuukauden kuluessa, jollei määräaikaa ole tietojen monitahoisuuden vuoksi perusteltua pidentää kahteen kuukauteen pyynnön esittämisestä. Määräajan pidentämisestä ja sen perusteluista on ilmoitettava pyynnön esittäjälle.

Julkisuuslain 14 § soveltuu kappaleeseen. Keskeistä julkisuuslain 14 §:n mukaisessa sääntelyssä on se, että tiedon antamisen epääminen on perusteltava ja että pyytäjälle ilmoitetaan samalla, miten asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Viranomaisen ratkaisusta voidaan valittaa julkisuuslain

33 §:n mukaisesti määräytyvälle hallinto- tuomioistuimelle.

Kappaleessa 8 on määräykset maksujen perimisestä tietojen toimittamisesta. Maksua voidaan periä, mutta se ei saa olla kohtuuton. Viranomaisten on toimitettava pyynnön esittäjille mahdollisesti perittäviä maksuja koskeva luettelo, jossa ilmoitetaan maksun perimisen ja perimättä jättämisen perusteet tai se, milloin tietojen toimittamisen edellytyksenä on maksun suorittaminen etukäteen.

Kappaleen määräyksiin soveltuu viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 § ja valtion maksuperustelaki. Ympäristönsuojelun alalla maksuista määrätään tarkemmin ympäristöministeriön päätöksessä ympäristölupaviraston maksullisista suoritteista (244/2000) ja ympäristöministeriön päätöksessä alueellisen ympäristökeskuksen suoritteista (245/2000).

5 artikla. Ympäristöä koskevan tiedon koaminen ja levittäminen. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen mukaisesti sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, että viranomaisten hallussa on heidän tehtäviensä edellyttämä ympäristöä koskeva päivitetty tieto ja että perustetaan järjestelmä, jolla taataan tiedonkulku viranomaisille toimista, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kun on kysymys ihmisen toiminnasta tai luonnosta johtuvista syistä ihmisten terveyteen tai ympäristöön välittömästi kohdistuvasta uhkasta, sille yleisölle, johon vaikutus todennäköisesti kohdistuu, on välittömästi annettava käyttöön ne viranomaisten hallussa olevat tiedot, joiden avulla se voi toteuttaa toimenpiteet uhas- ta aiheutuvan haitan ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi.

Ympäristöhallinnosta annetun lain (55/1995) perusteella ympäristöviranomaisten hallussa tulee olla heidän tehtäviensä edellyttämä ympäristöä koskeva ajantasaistettu tieto. Ympäristötiedon seurannan ylin kansallinen vastuu on ympäristöministeriöllä, joka määrittelee ympäristön seurannan tavoitteet ja strategiat ja seuraa niiden toteutumista yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ja koordinoi valtakunnallisten seurantojen eri osa-alueita. Maa- ja metsätalousministeriö sekä muut ministeriöt ohjaavat omien alojensa seurantaa. Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on seurata ja arvioida ympäristön

tilaa ja kuormitusta, tutkia ympäristössä tapahtuvia muutoksia, kehittää, arvioida ja soveltaa ympäristön suojelua tukevia malleja ja menettelytapoja sekä ylläpitää ja kehittää toimialansa tietojärjestelmiä. Ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaan alueelliset ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus ylläpitävät ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, joka sisältää muun muassa tarpeelliset tiedot lain mukaisista luvista ja ilmoituksista. Lain 10 luku sisältää yksityiskohtaisemmat määräykset ilmoitusvelvollisuudesta ja tietojärjestelmään merkitsemisestä.

Pelastuslain (468/2003) 43 §:n pelastustoiminnan määritelmään sisältyy väestön varoittaminen yhtenä toimintona. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 5 §:n mukaan alueen pelastustoimi huolehtii, että alueella on väestön varoittamiseen tarvittava hälytysjärjestelmä. Toisaalta pelastuslakiin on kirjattu jokaista ihmistä koskeva toimintavelvollisuus onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua. Pelastuslaissa on korostettu ennaltaehkäisyä monin tavoin. Pelastuslain 3 §:n mukaan kunnan tehtävänä on huolehtia pelastustointa koskevasta valistuksesta ja neuvonnasta, millä on tarkoitus saada ihmiset itse ehkäisemään onnettomuuksia ja toisaalta toimimaan oikein onnettomuustilanteissa. Eräissä tapauksissa, esimerkiksi jos kunnassa on ydinvoimala tai asetuksessa erikseen määritelty suuronnettomuuden vaaran aiheuttava laitos, pelastustoimen suunnitelmia laadittaessa on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä. Suunnitelmista on lain 9 §:n mukaan myös tiedotettava. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, pelastuslakia ja hätäkeskuslakia (157/2000). Pelastuslain 85 §:n 2 momentin ja hätäkeskuslain 9 §:n 3 momentin mukaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden estämättä viranomaiset voivat luovuttaa tiedon, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

Vaarallisten aineiden ja kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevat säännökset on annettu kemikaalilain (744/1989) ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) nojalla annetussa asetuksessa

vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (59/1999). Asetuksessa määritellyltä laajamittaiselta teolliselta käsittelystä edellytetään turvatekniikan keskuksen (TUKES) antamaa lupaa, jota koskevan hakemuksen käsittelyssä noudatetaan asetuksen 18 §:n mukaan hallintomenettelylakia, joka korvautuu vuoden 2004 alussa hallintolailalla. Asetuksen 26 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee asettaa tuotantolaitosta koskeva turvallisuusselvitys ja siihen liittyvä vaarallisten kemikaalien luettelo yleisön nähtäväksi. Tämä koskee niin sanottuja turvallisuusselvityslaitoksia. Asetuksen 29 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuudesta. Turvallisuusselvitystä edellyttävän toiminnan harjoittajan tulee tiedottaa turvallisuustoimenpiteistä ja onnettomuustapauksissa noudatettavaa käyttäytymistä koskevista toimintaohjeista sellaisille henkilöille ja yhteisöille, joihin kyseisessä tuotantolaitoksessa alkunsa saanut suuronnettomuus voi vaikuttaa. Nämä esilläpito- ja tiedotusvaatimukset perustuvat neuvoston direktiiviin vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta (96/82/EY) eli niin sanottuun Seveso II -direktiiviin ja kattavat myös yleissopimuksen velvoitteet.

Artiklan 2 kappale sisältää sopimuspuolen velvoitteen huolehtia siitä, että viranomaiset toimivat kansallisen lainsäädäntökehyksen puitteissa avoimesti antaessaan ympäristöä koskevia tietoja yleisölle ja että tiedot ovat tehokkaasti saatavilla.

Kappaleen a kohdan velvoitteet on otettu huomioon julkisuuslaissa. Lain 5 luku sisältää säännökset viranomaisten velvollisuudesta edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa. Julkisuuslain 5 luku ja asetuksen 1 luku sisältävät hyvää tiedonhallintatapaa ja sen toteuttamista koskevat säännökset. Julkisuuslain 34 §:n mukaan tutustuminen kappaleessa tarkoitettuihin tietoihin on kappaleen c kohdan edellyttämällä tavalla maksutonta.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet varmistavat, että ympäristöä koskevat tiedot julkaistaan asteittain sähköisissä tietokannoissa, joita yleisö voi helposti käyttää yleisen televiestintäverkon välityksellä. Tällaisia tietoja ovat ainakin kertomukset ympäristön tilasta, ympäristölainsäädäntö ja ympä-

ristöön liittyvät lait, ympäristöä koskevat toimintaohjelmat, suunnitelmat ja ohjelmat sekä ympäristösopimukset. Ympäristöhallinnon www-sivuilla (<http://www.ymparisto.fi>) on saatavilla sähköisessä muodossa Suomen ympäristön tilaa koskevia tietoja.

Ympäristöhallinnon www-sivuilla (<http://www.ymparisto.fi>) on saatavilla sähköisessä muodossa ympäristösäädöksiä. Lisäksi valtion säädöstietopankissa (<http://www.finlex.fi>) on saatavilla sähköisessä muodossa Suomen säädöskokoelman säädökset. Ympäristöhallinnon www-sivuilla (<http://www.ymparisto.fi>) on saatavilla sähköisessä muodossa ympäristöä koskevia toimintaohjelmia, suunnitelmia ja ohjelmia. Esimerkkinä voidaan mainita valtakunnallinen jätehuoltosuunnitelma vuoteen 2005 sekä vesien suojelun tavoitteet vuoteen 2005 ja vesien suojelun toimenpideohjelma vuoteen 2005. Suomen tekemät ympäristösopimukset on saatavilla valtion säädöstietopankista (<http://www.finlex.fi>). Ympäristöhallinnon www-sivuilla (<http://www.ymparisto.fi>) ja oikeusministeriön kotisivuilla (<http://www.om.fi>) on saatavilla edellisissä kappaleissa mainittujen tietojen lisäksi paljon myös muita tietoja, joiden saanti helpottaa Århusin yleissopimuksen täytäntöön panemiseksi annettujen ja muiden asiaan liittyvien säädösten soveltamista.

Artiklan 4 kappaleen mukaan kukin sopimuspuoli julkaisee ja levittää säännöllisesti, enintään kolmen tai neljän vuoden väliajoin kansallisen kertomuksen ympäristön tilasta. Suomessa on julkaistu laajempia ympäristön tilaa koskevia kertomuksia. Vuonna 1992 julkaistiin "Ympäristön tila Suomessa" -kirja. Tämän jälkeen vuonna 1996 julkaistiin "Suomen ympäristön tila" -kirja ja vuonna 2000 "Suomen Luonto CD-Facta: kertomus ympäristön tilasta". Lisäksi vuosittain julkaistaan valtion talousarvioesityksen yhteydessä Luonnonvarat ja ympäristö -katsaus. Samoin vuosittain julkaistaan ympäristön tilaa koskevia osioita "Ympäristö" -lehden katsauksissa. Edelleen Tilastokeskus julkaisee vuosittain ympäristötilastoa. Suomen kestävän kehityksen indikaattoreita koskeva selvitys julkaistiin vuonna 2000.

Artiklan 5 kappaleen mukaan sopimuspuolet toteuttavat kansallisen lainsäädäntönsä

mukaiset toimenpiteet julkaistakseen esimerkiksi lainsäädäntöä, toimintaohjelmia, strategioita, kansainvälisiä sopimuksia ja muita kansainvälisiä asiakirjoja.

Sopimusmääräys soveltuu Suomen säädöskokoelmasta annettuun lakiin (188/2000). Lain mukaan säädöskokoelmassa julkaistaan säädöksiä. Kokoelmassa on erillinen osa (sopimussarja) valtiosopimusten ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden julkaisemista varten. Säädöskokoelmassa julkaistaan myös lait sekä tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja ministeriön asetukset. Merkitykseltään vähäiset ministeriön asetukset julkaistaan ministeriön määräyskokoelmassa. Valtion muiden viranomaisten määräykset, joilla tarkoitetaan viranomaisen antamia oikeussääntöjä, julkaistaan asianomaisen viranomaisen määräyskokoelmassa, minkä lisäksi tai sijasta viranomaisen määräys voidaan julkaista myös säädöskokoelmassa. Määräyskokoelmista säädetään laissa ministeriöiden ja valtion viranomaisten määräyskokoelmista (189/2000). Määräyskokoelmassa julkaistuja ministeriön asetuksia ja valtion muun keskushallintoviranomaisen määräyksiä pidetään tietoverkossa maksutta yleisön saatavilla. Lisäksi ympäristöhallinnosta annetun lain mukaan ympäristöhallinnon tehtävänä on tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa.

Artiklan 6 kappaleen mukaan sopimuspuoli rohkaisee niitä toimijoita, joiden toimilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, tiedottamaan vaikutuksista yleisölle.

Teollisuuden ympäristönsuojelussa on Suomessa 1990-luvulla otettu käyttöön laajemmassa määrin vapaaehtoisia ympäristöhallintajärjestelmiä. Järjestelmiin liittyy myös tiedottamistehtäviä. Kaikkien organisaatioiden on ollut mahdollista soveltaa maailmanlaajuisista ISO 14001 -ympäristöjärjestelmää vuodesta 1995 lähtien. Lisäksi käytössä on myös EU:n teollisuusyritysten vapaaehtoinen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä EMAS. Syyskuun 2002 lopussa suomalaisyrityksillä oli 750 ISO-ympäristösertifikaattia ja 45 EMAS-sertifikaattia.

Artiklan 7 kappaleen mukaan sopimuspuolet julkaisevat analyysseja ja muuta selittävää aineistoa. Ympäristöhallinto tuottaa ja jakaa

kappaleen a—c kohdassa mainittua tietoa. Esimerkiksi ympäristöministeriön kotisivuilla on erillinen tietokanta ympäristöpalveluista.

Artiklan 8 kappaleen mukaan sopimuspuolet kehittävät järjestelmiä varmistaakseen, että kuluttajille annetaan riittävät tuotetiedot.

Pohjoismainen ympäristömerkintä, eli niin sanottu joutsenmerkki perustettiin vuonna 1989 Pohjoismaisen ministerineuvoston toimesta. Sen tavoitteena on opastaa kuluttajia valitsemaan tiettyjen tuoteryhmien valikoimista ympäristöä vähiten kuormittavia vaihtoehtoja. Samalla se pyrkii edesauttamaan tuotekehitystä ympäristöä säästävään suuntaan. Euroopan unionin ympäristömerkintä, eli niin sanottu ekotuotemerkki tai ”eurokukka”, perustuu EU:n neuvoston asetukseen (ETY) N:o 880/92 yhteisön ekotuotemerkin myöntämisyjärjestelmästä, joka on korvattu uudella asetuksella (EY) N:o 1980/2000. Järjestelmän tavoitteet ovat samankaltaiset kuin pohjoismaisen merkintäjärjestelmän. Suomen standardisoiimisliitto SFS r.y. toimii molemmissa järjestelmissä kansallisena elimenä.

Artiklan 9 kappaleen mukaan sopimuspuolet ryhtyvät toimenpiteisiin luodakseen asteittain yhtenäisen, pilaantumista koskevien kartoitusten tai rekistereiden kansallisen järjestelmän. Ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaan alueelliset ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus ylläpitävät ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, joka sisältää tarpeelliset tiedot lain mukaisista luvista ja ilmoituksista, lupiin liittyvistä raporteista ja tarkkailusta, jätelain mukaiseen jätetiedostoon merkittävistä seikoista sekä lain täytäntöönpanoon liittyvistä ympäristön tilan seurannasta ja tutkimisesta. Lähiaikoina ympäristöhallinnossa on tarkoitus luoda yksi yhtenäinen käyttöliittymä, josta pääsee kaikkiin erillisiin edellä mainittuja tietoja sisältäviin tietokantoihin. Kiovassa 21 — 23 päivänä toukokuuta 2003 pidetyssä Euroopan ympäristöministerikokouksessa hyväksyttiin Århusin sopimukseen liittyvä pöytäkirja epäpuhtauksien päästöjä ja niiden siirtoja koskevista rekistereistä. Pöytäkirja sisältää 5 artiklan 9 kappaletta yksityiskohtaisemmat velvoitteet ympäristötiedon keräämisestä ja sen jakamisesta yleisölle. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan yhdessä Euroopan yhteisön ja 35

muun valtion kanssa. Pöytäkirja sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja sitä koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle erikseen.

Artiklassa 5 ei sen 10 kappaleen mukaan rajoiteta sopimuspuolten oikeutta kieltäytyä 4 artiklan 3 ja 4 kappaleen mukaisesti antamasta tiettyjä ympäristöä koskevia tietoja.

6 artikla. Yleisön osallistuminen erityisiä toimia koskevaan päätöksentekoon. Yleis-sopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan artiklan määräyksiä sovelletaan sopimuksen I liitteessä luetelluille hankkeille myönnettäviä lupia koskeviin päätöksiin. Yleissopimuksen I liitteessä luetellaan ja määritellään yksityiskohtaisesti laitokset tai hankkeet, joihin 6 artiklaa sovelletaan ja jotka ovat seuraavilla aloilla: energia-ala (1 kohta), metallien tuotanto ja jalostus (2 kohta), mineraaliteollisuus (3 kohta), kemianteollisuus (4 kohta), jätehuolto (5 kohta), jätevedenpuhdistamot (6 kohta), teollisuuslaitokset, joissa valmistetaan massaa puusta tai vastaavista kuitumateriaaleista taikka paperia tai kartonkia (7 kohta), liikenneväylät (8 kohta), sisävesiväylät ja satamat (9 kohta), pohjavedenottojärjestelmät tai tekopohjaveden muodostusjärjestelmät (10 kohta), vesilaitokset (11 kohta), maaöljyn ja maakaasun kaupallinen tuotanto (12 kohta), padot ja muut laitokset, joilla padotaan tai varastoidaan vettä pysyvästi (13 kohta), putkijohdot kaasun, öljyn tai kemikaalien kuljettamiseen (14 kohta), siipikarjan tai sikojen tehokasvatustilaitokset (15 kohta), kivilouhokset ja avokaiwokset (16 kohta), maanpäälliset sähkövoimalinjat (17 kohta), maaöljyn, petrokemikaalien tai kemiallisten tuotteiden varastointilaitokset (18 kohta) ja eräät muut toiminnat (19 kohta). Soveltamisala on ulottettu pääsääntöisesti laitoksiin ja toimintoihin, jotka ovat tietyn suuruisia tai joiden kapasiteetti yltää tietylle tasolle.

Artiklan 1 kappaleen a kohdan määräykset on otettu huomioon laissa ympäristövaikutusten arvioinnista, ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa, maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä eräissä muissa erityislaeissa. Hankelutelo perustuu YVA-direktiivin ja IPPC-direktiivin hankelutteleihin, jotka on Suomessa pantu täytäntöön erityisesti ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetulla

lailla ja asetuksella sekä ympäristönsuojelulailla ja -asetuksella.

Ympäristönsuojelulain ja -asetuksen säännökset kattavat pääosan edellä mainitun liitteen I luetteloista. Ympäristönsuojelulain 28 §:n mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on oltava ympäristölupa. Luvanvaraiset toiminnot yksilöidään tarkemmin asetuksella. Ympäristönsuojeluasetuksen 1 §:n mukainen laitoslue-telo kattaa esimerkiksi hankkeet, jotka koskevat energia-alaa, metallien tuotantoa ja jalostusta, mineraali- ja metalliteollisuutta, jätevedenpuhdistamoja, massa-, paperi- ja kartonkitehtaita, siipikarjan tai sikojen tehokasvatuslaitoksia, kivilouhoksia ja avokaivoksia sekä kemikaalien ja polttoaineiden varastointia.

Ympäristönsuojelulainsäädännön lisäksi hankeluetteloon soveltuvat myös muut säädökset. Vesilain 2, 4, 9 ja 17 luvun säännökset kattavat osan I liitteen hankkeista, kuten sisävesiväylät, satamat, pohjavedenoton, vesilaitokset ja padot.

Liikenneväyliä, sähkölinjoja sekä maan rajan ylittäviä kaasuputkia koskevat voimassa olevasta lainsäädännöstä laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, maankäyttö- ja rakennuslaki, ilmailulaki (281/1995), yleisistä teistä annettu laki, sähkömarkkinalaki (386/1995), maakaasumarkkinalaki (508/2000) ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettu laki (603/1977, jäljempänä lunastuslaki).

Sopimuspuolet sitoutuvat 6 artiklan 1 kappaleen b kohdassa soveltamaan artiklaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti myös muihin kuin I liitteessä mainittujen toimintojen päätöksentekoon, jos hankkeella voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tätä varten sopimuspuolet päättävät, kuuluuko ehdotettu toimi näiden määräysten soveltamisalaan. Sopimuksessa ei määritellä tarkemmin sitä, päättävätkö sopimuspuolet ehdotetuista toimista esimerkiksi tapauskohtaisesti vai hyväksyvätkö ne suuntaviivoja tai yleisluonteisia päätöksiä.

Sopimuspuoli voi 6 artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaan kuitenkin päättää tapauskohtaisesti olla soveltamatta 6 artiklaa toimiin, jotka palvelevat maanpuolustustarkoituksia

ja jos soveltaminen vaikuttaisi kielteisesti näihin tarkoituksiin. Suomen lainsäädännössä yleisön osallistumisoikeus on toteutettu I liitettä laajemmin. Esimerkiksi ympäristönsuojeluasetuksessa toiminnot on määritelty monessa tapauksessa laajemmin kuin sopimuksen I liitteessä.

Yleisölle, jota asia koskee, ilmoitetaan 6 artiklan 2 kappaleen mukaan ympäristöön liittyvän päätöksentekomenettelyn alkuvaiheessa ehdotetut toimet, käyttötarkoitukset, päätösten luonne, vastaava viranomainen, menettely ja se, että toimeen sovelletaan kansainvälistä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Ympäristönsuojelulain 37 §:n ja ympäristönsuojeluasetuksen 16 §:n säännökset vastaavat artiklan 2 kappaleen määräyksiä. Ympäristöä koskeva lupa- ja muu päätöksentekomenettely edellyttää, että ennen asian ratkaisemista varataan asianosaisille ja muille mahdollisuus esittää vastineensa hakemusasiasiakirjoista. Tällaisista kuulemismenettelyistä säädetään myös muissa ympäristön käyttöön liittyvissä laeissa. Sopimuksen 2 kappaleen b kohdassa tarkoitettua päätösluonnosta ei kuitenkaan ole tapana esittää kuulemisvaiheessa. Päätösluonnoksen esittäminen saattaisi sinänsä soveltua niihin tilanteisiin, joissa kuulemisen myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi halutaan selvitystä suunnitelluista päästöjä koskevista lupaehdoista. Erityistä sääntelyä päätösluonnoksen esittämismahdollisuus ei kuitenkaan edellytä.

Artiklan 3—5 kappale sisältävät yleisiä määräyksiä osallistumisoikeuden toteuttamisesta ja ajoituksesta. Yleisön osallistumismenettelyn eri vaiheissa on oltava kohtuulliset määräajat. Sopimuspuolten tulee huolehtia siitä, että yleisö, jota asia koskee, voi osallistua tehokkaasti ja jo asian valmistelun alkuvaiheessa. Lupahakemuksen tekijöitä kehoitetaan ilmoittamaan käsityksensä siitä, mitä yleisöä asia koskee, ja toimittamaan hakemuksen tavoitteita koskevat tiedot ennen luvan hakemista. Kappaleet eivät edellytä erillisen täytäntöönpanolainsäädännön antamista, vaan edellä tämän artiklan 1 kappaleen a kohdan perusteluiden yhteydessä kuvatut voimassaolevat osallistumisoikeutta koskevat säännökset täyttävät kappaleen vaatimukset.

Artiklan 6 ja 7 kappale koskevat kuulemisvaihtoa. Toimivaltaisten viranomaisten on sallittava yleisön tutkia päätöksentekoa koskevat tiedot. Yleisöllä on oltava mahdollisuus esittää ehdotettua tointa koskevat huomautuksensa. Hyvään hallintoon kuuluu niin hallintomenettelylain ja uuden hallintolain kuin erityislakienkin perusteella se, että asianosaiselle ja muille kuultaville tahoille varataan tilaisuus lausua muiden tekemistä vaatimuksista, kuten hakemusasiakirjoista, sekä asiaan hankituista selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Lähtökohtana on, että kuulemisvaiheessa asiakirjat toimitetaan asianosaisille ja muille kuultaville tai heille varataan tilaisuus tutustua asiakirjoihin. Asianosaisilta ja muilta kuultavilta ei voida veloittaa kustannuksia asiakirjoihin tutustumisesta. Artiklan 6 ja 7 kappale eivät edellytä uutta lainsäädäntöä.

Artiklan 8 kappaleen mukaan sopimuspuolten on varmistettava, että yleisön esittämät näkemykset otetaan päätöksessä huomioon asianmukaisesti. Yleisön osallistumista koskevat menettelyt antavat yleisölle mahdollisuuden esittää huomautukset, tiedot, arviot ja mielipiteet, jotka on otettava asianmukaisesti huomioon.

Artiklan 9 kappaleen mukaan päätöksestä on tiedotettava yleisölle viipymättä päätöksenteon jälkeen. Yleisön käyttöön on annettava päätöksen teksti ja sen perustelut.

Artiklan 10 kappaleen mukaan artiklan 2—9 kappaleen määräyksiä on sovellettava soveltuvin osin sen ollessa asianmukaista myös silloin, kun 1 kappaleessa tarkoitettujen toimintojen lupaehdot otetaan uudelleen käsiteltäviksi tai ne saatetaan ajan tasalle. Ilmaisua ”asianmukaista” selventää sopimuksen I liitteen 22 kohta, jonka mukaan artiklan määräyksiä on noudatettava hankkeelle myönnetyn luvan muuttamiseen tai laajentamiseen, jos tällainen muutos tai laajentaminen itsessään täyttää sopimuksen soveltamisen edellytykset.

Artiklan 8—10 kappaleen määräyksiä vastaavat ympäristönsuojelulainsäädännön osalta ympäristönsuojelulain 41, 54 ja 58 §.

Artiklan mainitut kappaleet eivät muutoinkaan edellytä lainsäädäntötoimia, vaikka viranomaisen mahdollisuuksista ottaa luvanvaraisen toiminnan jatkamisedellytykset uudelleen harkintaansa ei säädetä kovin kattavasti

muualla kuin ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa.

Artiklan 11 kappale koskee 6 artiklan soveltamista siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarpeen niihin päätöksiin, jotka koskevat muuntogeenisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön. Yleissopimuksen sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa lokakuussa 2002 hyväksyttiin päätös I/4 muuntogeenisistä organismeista. Päätöksen liitteenä ovat ohjeet tiedonsaannista, osallistumisoikeudesta ja muutoksenhaku- ja vireilepano-oikeudesta muuntogeenisten organismien osalta. Päätöksellä perustettiin myös työryhmä jatkamaan muuntogeenisiä organismeja koskevien oikeudellisesti sitovien määräysten valmistelua.

Geenitekniikkalain 36 a §:ssä säädetään yleisön kuulemisesta. Harkintavalta yleisön kuulemisen tarpeellisuudesta on geenitekniikkalain toimeenpanevalla viranomaisella eli geenitekniikan lautakunnalla. Geenitekniikan lautakunta päättää tapauskohtaisesti, onko yleisön tai jonkun ryhmän kuuleminen tarpeen. Laissa tarkoitettuna ryhmänä voidaan pitää esimerkiksi naapurustoa tai järjestöjä, kuten kuluttaja- tai luonnonsuojelujärjestöjä. Euroopan Unionin jäsenvaltioissa ei ole muodostunut yhtenäisiä käytäntöjä yleisön kuulemisesta. Artiklan 11 kappale ei edellytä geenitekniikkalain muuttamista.

7 artikla. Yleisön osallistuminen ympäristöön liittyvien suunnitelmien, ohjelmien ja toimintaohjelmien valmisteluun. Kukin sopimuspuoli sitoutuu toteuttamaan käytännön toimenpiteet ja/tai muut toimenpiteet, jotta yleisöllä olisi mahdollisuus osallistua avoimen ja oikeudenmukaisen toimintakehyksen puitteissa ympäristöön liittyvien suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun. Toimintakehyksessä sovelletaan 6 artiklan 3, 4 ja 8 kappaleita. Viranomaiset kartoittavat sen yleisön, joka voi osallistua. Kukin sopimuspuoli pyrkii myös tarjoamaan yleisölle mahdollisuuksia osallistua ympäristöön liittyvien toimintaohjelmien valmisteluun.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 24 §:n mukaan ympäristövaikutukset on selvitettävä ja arvioitava riittävässä määrin valmisteltaessa sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuk-

sia. Mainitun pykälän valtuutuksen nojalla ympäristöministeriö on antanut 15 päivänä syyskuuta 1998 ohjeet suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Ohjeet on tarkoitettu käytettäväksi erilaisten suunnitelmien ja ohjeiden valmistelussa. Ohjeissa on erikseen tarkasteltu kansalaisten osallistumisen järjestämistä osana ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista. Tiettyissä tilanteissa ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista annettun lain 24 §:n ja sen nojalla annettujen ohjeiden lisäksi asian viereilläolosta on ilmoitettava julkisesti hallintomenettelylain 13 §:n perusteella. Vastaavat säännökset sisältyvät uuden hallintolain 41 §:ään.

8 artikla. Yleisön osallistuminen viranomais määräysten ja/tai yleisesti sovellettavien oikeudellisesti sitovien asiakirjojen laadintaan. Kukin sopimuspuoli pyrkii edistämään sitä, että yleisö voi osallistua tehokkaasti, sopivassa vaiheessa ja vaihtoehtojen ollessa vielä avoimia, sellaisten täytäntöönpanoasetusten ja muiden oikeudellisesti sitovien sääntöjen laatimiseen, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tässä tarkoituksessa olisi asetettava riittävät määräajat, julkaistava tai asetettava muutoin saataville säännösluonnokset ja annettava yleisölle mahdollisuus esittää huomautuksensa suoraan tai edustuksellisten elinten välityksellä.

Artikla edellyttää sopimuspuolten pyrkivän edistämään yleisön osallistumista sellaisten lakia alemmanasteisten säädösten valmisteluun, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Valtioneuvosto on tehnyt 30 päivänä toukokuuta 1996 periaatepäätöksen valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämisohjelmaksi, joka koskee soveltuvin osin myös lakia alemmanasteisten säädösten valmistelua. Ohjelmassa on edellytetty, että valmistelussa huolehditaan riittävästä ja asianmukaisesta laajasta kuulemisesta. Niille tahoille, joihin ehdotettava säädös vaikuttaa tai joiden alaa se koskee, on varattava tilaisuus tuoda esille näkemyksensä ehdotuksesta. Lausunnon antamisen määräajan on oltava kohtuullinen. Artikla ei edellytä toimeenpanolainsäädännön antamista.

9 artikla. Muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus. Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti,

että henkilö, joka katsoo, että hänen yleissopimuksen 4 artiklan nojalla esittämänsä tietopyyntö on perusteettomasti hylätty tai jätetty huomiotta, siihen on vastattu riittämättömästi taikka sitä ei ole muutoin käsitelty 4 artiklan mukaisesti, voi saattaa asian tuomioistuimessa tai muussa laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä uudelleen tutkittavaksi. Jos uudelleen tutkiminen tapahtuu tuomioistuimessa, sopimuspuolen on varmistettava, että hakijalla on myös oikeus muuhun lakisääteiseen nopeaan menettelyyn, joka on maksuton tai edullinen. Edellä tarkoitettujen lopullisten päätösten sitovat tietoja hallussaan pitäviä viranomaisia. Perustelut on esitettävä kirjallisesti ainakin, jos päätös on kielteinen.

Kappaleen määräyksiin soveltuvat julkisuuslaissa säädetyt menettelyt tietopyynnön ratkaisemisesta ja muutoksenhausta. Muutoksenhakumahdollisuudet kattavat sekä viranomaisen ratkaisut että sellaiset ratkaisut, jotka tekee yksityisoikeudellinen yhteisö tai muu toimija, jolle on uskottu lainsäädännön nojalla julkinen tehtävä, johon liittyy julkisen vallan käyttöä.

Valitusmahdollisuuden käyttämisen lisäksi tai sijasta asianosainen voi tehdä viranomaiselle uuden pyynnön asiakirjan saamisesta. Hallintopäätöksillä, joilla asianosaisen vaatimus on hylätty, ei ole negatiivista oikeusvoimavaikutusta. Mainitusta syystä uutta pyyntöä ei voida jättää tutkimatta tai ratkaisematta. Asianosaisen pyynnöllä voi olla ratkaisevasti paremmat menestymismahdollisuudet uudella kerralla esimerkiksi sen vuoksi, että asianosainen osaa esittää pyynnölleen soveltuvammat perustelut.

Muina korjausmahdollisuuksina tulevat käyttöön myös hallintomenettelylain 26 §:n säännökset. Jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti väärään lain soveltamiseen, viranomaisen voi hallintomenettelylain 26 §:n säännösten nojalla poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen (asiavirheen korjaaminen). Hallintomenettelylain 26 §:n korvaavassa, uuden hallintolain 50 §:ssä asiavirheen korjaamisen perusteena mainitaan myös päätöstä tehtäessä tapahtunut menettelyvirhe. Jos päätöksen korjaaminen koskee jonkun oikeutta, päätöstä ei saa korja-

ta ilman tällaisen asianosaisen suostumusta. Korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta on ilmoitettava ja siinä tehty päätös on toimitettava mahdolliselle muutoksenhakuviranomaiselle, jos päätökseen on samanaikaisesti vireillä muutoksenhaku. Viranomaisen käsittelee korjaamisasian omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Aloite tai vaatimus on tehtävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä.

Artiklan 2 kappale koskee oikeutta saattaa uudelleen tutkittavaksi yleissopimuksen minkä tahansa 6 artiklan määräysten soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön tai niihin liittyvien menettelyjen laillisuus sekä muiden yleissopimuksen asiaankuuluvien määräysten soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön tai niihin liittyvien menettelyjen laillisuus kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kappaleen hieman epäselvä muotoilu ulottaa muutoksenhakuoikeuden saatujen selvitysten mukaan myös 6 artiklassa tarkoitettuja hankkeita koskeviin päätöksiin. Yleissopimuksen mukainen valitusoikeus I liitteessä mainituista hankkeista ulottuu ymmärrettävästi vain sopimuksen soveltamisalan piiriin kuuluviin päätöksiin. Esimerkiksi tietyt hankkeet saattavat edellyttää useita eri lupia. Tällöin 9 artikla koskee vain yleissopimuksen tarkoittamia ympäristöasioita koskevia lupia. Lisäksi kappale sallii muutoksenhaun toteuttamisen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tämän vuoksi sopimuspuolten kansallisiin muutoksenhakujärjestelmiin sisältyvät erityispiirteet voidaan ottaa huomioon kappaletta täyttämään pantaessa. Tarvittava asianosaisuus ja oikeuksien heikentyminen määritellään kansallisen lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Valtiosta riippumattomien ympäristönsuojelujärjestöjen katsotaan täyttävän nämä edellytykset. Suomen lainsäädäntö vastaa pääsääntöisesti artiklan 2 kappaleen vaatimuksia. Niiltä osin kuin lainsäädäntö on puutteellinen (ydinlaitokset, kaukoliikenteen rautatiet, öljy-, kaasu- ja kemikaaliputkijohdot ja sähkövoimalinjat), tähän esitykseen sisältyy ehdotus lainsäädännön täydentämistä tarvittavilta osin.

Kuten edellä todetaan, jotkut I liitteessä tarkoitettut toiminnot edellyttävät useita pe-

räkkäisiä lupapäätöksiä viranomaiselta tai viranomaisilta. Toiminto saattaa edellyttää myös useita yleissopimuksen tarkoittamia ympäristölupia. Tarkoituksena on, että Suomi antaa yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä selityksen, jossa todetaan, että jotkut yleissopimuksen I liitteessä tarkoitettut toiminnot saattavat edellyttää viranomaiselta tai viranomaisilta peräkkäisiä päätöksiä siitä, sallitaanko toiminta. Suomi katsoo, että kukin sopimuspuoli määrittelee kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, missä vaiheessa on oikeus pyytää 6 artiklan soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön tai niihin liittyvien menettelyjen uudelleentarkastelua 9 artiklan 2 kappaleen nojalla. Selitys annettaisiin tallettajalle englanninkielisessä muodossa: "Some activities in Annex I to the Convention may require consecutive decisions by a public authority or public authorities on whether to permit the activity in question. Finland considers that each Party shall, within the framework of its national legislation, determine at what stage the substantive and procedural legality of any decision, act or omission subject to the provisions of Article 6 may be challenged pursuant to Article 9, paragraph 2." Selitys koskisi yleissopimuksen 9 artiklan 2 kappaleen tulkintaa tilanteissa, joissa yleissopimuksen I liitteessä tarkoitettut toiminnot edellyttävät useita viranomaispäätöksiä. Selityksellä ei siten rajoiteta Suomen lainsäädännön mukaista asianosaisen muutoksenhakuoikeutta tai muuta oikeudelliseen intressiin perustuvaa uudelleentarkastelua. Selityksellä ei olisi myöskään vaikutusta nykyisin voimassa oleviin tai mahdollisesti myöhemmin säädettäviin Suomen kansallisen lainsäädännön säännöksiin, jotka mahdollistavat muutoksenhaun jonkin hankkeen osalta useammasta kuin yhdestä lupapäätöksestä.

Suomen lainsäädäntö sisältää ydinvoimalaitosten osalta valtioneuvoston periaatepäätösmenettelyn, johon 9 artiklan muutoksenhakua ja valitusoikeutta koskevat määräykset eivät tule sovellettavaksi. Yleissopimusta sovellettaisiin sen sijaan hankkeen luvanvaraisuutta koskevassa muussa päätöksenteossa. Ydinenergialain 15 §:n mukaan valtioneuvoston tekemä myönteinen periaatepäätös

annetaan eduskunnan vahvistettavaksi ja varsinaisesta lupamenettelystä säädetään lain 5 luvussa. Tämä on myös sopusoinnussa sopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen ja 9 artiklan 2 kappaleen kanssa, joiden mukaan muutoksenhakuoikeus koskee lupapäätöstä eikä näin ollen lupakäsittelyä edeltävää periaatepäätöstä. Periaatepäätösmenettelyn erityislaatuisuuden vuoksi tarkoituksena on, että Suomi antaa yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä selityksen, jonka mukaan Suomi katsoo, etteivät 9 artiklan 2 kappaleen uudelleentarkastelua koskevat määräykset edellytä niiden soveltamista hanketta koskevan päätöksenteon siinä vaiheessa, jossa valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen, jonka eduskunta voi kumota tai hyväksyä, jos 9 artiklan 2 kappaleen määräykset tulevat sovellettaviksi hanketta koskevassa myöhemmässä päätöksenteossa. Selitys annettaisiin tallettajalle englanninkielisessä muodossa: ”Finland considers that provisions of Article 9, paragraph 2 on access to a review procedure do not require those provisions to be applied at a stage of the decision-making of an activity in which a decision in principle is made by the Government and which then is endorsed or rejected by the national Parliament, provided that provisions of Article 9, paragraph 2 are applicable at a subsequent decision-making stage of the activity.”

Ympäristönsuojelulain mukaan muutosta lupa- ja valvontaviranomaisen päätökseen haetaan valittamalla Vaasan hallinto-oikeudelta. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ympäristönsuojelulain 97 §:n mukaan valitusoikeus on asianosaisilla, toiminnan sijaintikunnalla ja sillä kunnalla, jonka alueella vaikutukset ilmenevät, alueellisella ympäristökeskuksella ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella sekä muulla yleistä etua valvovalla viranomaisella. Valitusoikeus on myös rekisteröidyllä yhteisöllä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin- ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät. Vastaavanlaajuinen valitusoikeus määrittellään vesilaissa.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa kaavavalitukset perustuvat kunnallisvalitukseen, jota

on laajennettu koskemaan myös rekisteröityjen paikallisten tai alueellisten yhteisöjen valitusoikeutta niiden toimialaan kuuluvissa asioissa yhteisöjen toimialueilla. Järjestöillä on valitusoikeus myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista poikkeamispäätöksistä ja suunnittelutarveratkaisuista.

Artiklan 3 kappaleen mukaan yleisöllä on lisäksi oikeus kansallisessa lainsäädännössä säädetyillä perusteilla hallinnollisiin menettelyihin tai tuomioistuinmenettelyyn yksityishenkilöiden tai viranomaisten toimien tai laiminlyöntien osalta, jotka ovat ristiriidassa sopimuspuolen kansallisen ympäristölainsäädännön kanssa.

Ympäristöä pilaavan toiminnan osalta luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen vireillepano-oikeudesta säädetään nimenomaisesti ympäristönsuojelulain 92 §:ssä. Ympäristönsuojelulain mainitun pykälän mukaan luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen vireillepano-oikeus voi koskea maaperän tai pohjaveden puhdistamistarpeen ja pilaantumisen laajuuden selvittämistä sekä velvoitetta tällaiseen puhdistamistoimeen ryhtymiseen (77 ja 79 §). Vireillepano-oikeus koskee myös ympäristönsuojelulaissa tarkemmin määriteltyä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemista (84 §), pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisen määräyksen antamista (85 §) sekä ympäristöä pilaavan toiminnan keskeyttämistä (86 §). Luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen vireillepano-oikeus on toissijainen suhteessa valvontaviranomaisen omaan vireillepano-oikeuteen.

Muussa sopimuksen soveltamisalaan kuuluvassa lainsäädännössä ei ole vastaavantyyppisiä vireillepanoa koskevia säännöksiä. Hallinto-oikeudellisen asian vireillepanosta ei yleensä ole säädetty erikseen, koska vallitsevan hallinto- ja oikeuskäytännön mukaisesti valvontaviranomaisessa voi asianosainen, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea, joka tapauksessa saada asian vireille sen ratkaisemiseksi, tuleeko valvontaviranomaisen ryhtyä asiassa toimenpiteisiin ilmenneen epäkohdan tai rikkomuksen korjaamiseksi. Valvontaviranomaisen tällaisessa asiassa antama päätös on niinkään yleensä muutoksenhakukelpoinen.

Perustuslain 108 ja 109 §:n mukaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oi-

keusasiameiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset, julkisyhteisön työntekijät ja virkamiehet ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäviään hoitaessaan ylimmät laillisuusvalvojat valvovat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tarkemmin valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävistä säädetään lailla (193/2000). Eduskunnan oikeusasiameiehen tehtävistä säädetään tarkemmin eduskunnan oikeusasiameiehestä annetussa laissa (197/2002).

Ylimmille laillisuusvalvojille voi kantelun tehdä jokainen, joka katsoo valvottavan tehtävää hoitaessaan menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä. Ylimmät laillisuusvalvojat voivat antaa asianomaiselle huomautuksen, mikäli he eivät harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen. Muussa tapauksessa laillisuusvalvojat voivat saattaa valvottavan tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta tai kiinnittää huomiota hyvän hallintotavan mukaiseen menettelyyn taikka perus- tai ihmisoikeuksien toteutumisesta edistäviin näkökohtiin. Yleisen edun vaatiessa ylimpien laillisuusvalvojien on ryhdyttävä toimiin oikaisun saamiseksi lainvastaiseen tai virheelliseen päätökseen tai menettelyyn.

Sopimusmääräys soveltuu myös hallintomenettelylain 26 §:n ja uuden hallintolain 50 §:n mukaiseen asiavirheen korjaamiseen.

Artiklan 4 kappaleen mukaan edellä selitetyissä menettelyissä tarjotaan sellaiset riittävät ja tehokkaat oikeussuojakeinot, jotka ovat oikeudenmukaisia, tasapuolisia ja nopeita. Ne eivät saa olla myöskään niin kalliita, että se olisi esteenä menettelyyn osallistumiselle. Päätökset on annettava kirjallisesti tai kirjalliseen muotoon tallennettuina. Päätökset on asetettava pääsääntöisesti julkisesti saataville.

Kappaleessa tarkoitettujen menettelyjen kohtuullisuuteen vaikuttavat myös mahdollisuudet saada edullisesti tai kustannuksitta valtion varoista kustannettavaa oikeudellista apua. Oikeusapulain (257/2002) mukaiseen oikeusapuun kuuluu oikeudellinen neuvonta, tarpeelliset toimenpiteet sekä avustaminen tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä vapautus eräistä asian käsittelyyn liitty-

vistä menoista. Oikeusavun myöntäminen vapauttaa edun saajan velvollisuudesta suorittaa kokonaan tai osittain palkkiota ja korvausta avustajalle, palkkiota ja korvausta tarvitsemastaan tulkkaus- ja käänösavusta sekä käsittelymaksua, toimituskirjamaksua ja erillisten kustannusten korvausta pääasiallisesti käsittelevässä viranomaisessa ja vastaavia maksuja ja muissa viranomaisissa. Oikeusapua annetaan korvauksetta tai omavastuuosuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Hakijan taloudellinen asema arvioidaan tekemällä laskelma hänen kuukausittain käytettävissään olevista varoista. Laskelma laaditaan hakijan ja hänen aviopuolisonsa tai hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän kuukausittaisten tulojen, välttämättömien menojen, varallisuuden ja elatusvelvollisuuden perusteella. Oikeusapua ei anneta yhtiöille eikä yhteisöille.

Artiklan 5 kappaleen mukaan yleisölle annetaan tietoa uudelleentarkastelumenettelyistä ja sopimuspuolet harkitsevat keinoja taloudellisten ja muiden esteiden poistamiseksi tai niiden vähentämiseksi.

10 artikla. Sopimuspuolten kokoukset. Yleissopimuksen 10 artiklan yksityiskohtaisten määräysten mukaan sopimusosapuolet kokoontuvat säännöllisin väliajoin arvioidakseen yleissopimuksen täytäntöönpanon vaiheita ja keskustellakseen kysymyksistä, joita voimaansaattamisen yhteydessä on herännyt. Ensimmäinen kokous järjestettiin Luccassa, Italiassa 21—23 päivänä lokakuuta 2002. Ennen ensimmäistä sopimuspuolten kokousta järjestettiin kaksi yleissopimuksen allekirjoittajien kokousta sekä kolme sopimuspuolten ensimmäisen kokouksen valmistelukokousta. Sopimuspuolten toinen, ylimääräinen kokous järjestettiin 21 päivänä toukokuuta 2003 Kiovassa, Ukrainassa. Kokouksen yksinomaisena tarkoituksena oli epäpuhtauksien päästöjä ja niiden siirtoja koskevasta rekistereistä tehdyn pöytäkirjan hyväksyminen. Sopimuspuolten ensimmäiseen ja toiseen kokoukseen Suomi on osallistunut tarkkailijana. Jatkossa sopimuspuolet kokoontuvat säännöllisesti vähintään joka toinen vuosi, elleivät ne toisin päätä. Kokoontuminen on mahdollista myös muulloin yksittäisen sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä.

Sopimuspuolten kokouksissa täytäntöönpanon edistymistä arvioidaan sopimuspuolten laatimien kertomusten perusteella. Kertomuksien avulla sopimuspuolet tarkastelevat, onko yksittäiset sopimusartiklat onnistuttu toteuttamaan kansallisissa lainsäädännöissä, miten se on tapahtunut ja minkälaisia ongelmakohtia täytäntöönpanoon mahdollisesti liittyy. Erityisesti tarkasteltavana ovat yleisön tiedonsaantiin, osallistumisoikeuteen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuksiin liittyvät toimintaohjelmat ja erilaiset vaihtoehdot näiden oikeuksien toteuttamiseksi. Kokemuksien vaihto on mahdollista ja suositeltavaa myös silloin, kun ne tekevät tai panevat täytäntöön kahdenvälisiä tai muita sopimuksia tai järjestelyjä, joilla on merkitystä tämän yleissopimuksen kannalta.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolten kokouksissa voidaan tarvittaessa harkita rahoitusjärjestelyjen käyttöönottoa yksimielisellä päätöksellä. Tällainen järjestely voisi olla esimerkiksi rahasto. Sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa päätettiin, että yleissopimuksen rahoitus järjestetään tässä vaiheessa yleissopimuksen rahastoon maksettavin vapaaehtoisuorituksin (päättös I/13), eikä sopimuksesta aiheudu sopimuspuolille siten pakollisia välittömiä taloudellisia velvoitteita. Sopimuspuolten kokous päätti kuitenkin asettaa työryhmän tutkimaan mahdollisuutta luoda YK:n maksuosuuksiin perustuva rahoitusjärjestelmä.

Artiklan 5 kappaleen mukaan valtiosta riippumattomilla järjestöillä, joilla on toimivaltaa yleissopimuksen soveltamisalalla on mahdollisuus lähettää sopimuspuolten kokoukseen tarkkailijoita. Osallistumista koskevista kysymyksistä määrätään tarkemmin sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa hyväksytyssä työjärjestyksessä (päättös I/1).

11 artikla. Äänioikeus. Yleissopimuksen 11 artiklan mukaan jokaisella sopimuspuolella on kokouksessa yksi ääni. Lisäksi äänioikeus on alueellisilla taloudellisen yhdentymisen järjestöillä silloin, kun on kysymys niiden toimivaltaan kuuluvista asioista. Järjestöillä on yhtä monta ääntä kuin niillä on jäseninä valtioita, jotka ovat yleissopimuksen osapuolia. Äänioikeus on kuitenkin vaihtoehtoinen jäsenvaltioiden äänioikeuden kanssa, toisin sanoen järjestöt eivät käytä äänioikeuttaan

niiden jäsenvaltioiden käyttäessä omaansa ja päinvastoin.

12 artikla. Sihteeristö. Yleissopimuksen 12 artiklan mukaan Euroopan talouskomission pääsihteerin huolehtii muun muassa kokousten valmistelusta ja koollekutsumisesta sekä kertomusten ja muiden tietojen toimittamisesta sopimuspuolille.

13 artikla. Liitteet. Yleissopimuksen liitteet ovat erottamaton osa yleissopimusta. Sopimuksen liite I sisältää luettelon 6 artiklan 1 kappaleen a kohdassa tarkoitettua toiminnasta, jota koskeviin päätöksiin sopimuspuolet soveltavat yleissopimusta. Liitteen I sisältöä on selostettu tarkemmin edellä 6 artiklan yhteydessä. Sopimuksen liite II sisältää yksityiskohtaiset määräykset välimiesmenettelystä, johon sopimuksen soveltamista koskeva riita voidaan alistaa. Sen sisältöä selvitetään tarkemmin jäljempänä 16 artiklan yhteydessä.

14 artikla. Yleissopimuksen muutokset. Yleissopimuksen 14 artiklan mukaan jokaisella sopimuspuolella on oikeus esittää muutoksia yleissopimukseen ja sen liitteisiin. Muutosehdotuksia käsitellään sopimuspuolten kokouksissa. Ehdotukset on ennen kokousta toimitettava kirjallisina Euroopan talouskomission pääsihteerille, joka tiedottaa ehdotuksesta muille sopimuspuolille ja lähettää ehdotuksen näille nähtäväksi vähintään yhdeksänkymmentä päivää ennen kokousta.

Yleissopimukseen tai sen liitteisiin tehtävistä muutoksista on pyrittävä sopimaan yksimielisesti. Jos siinä ei onnistuta, muutokset hyväksytään kolmen neljäsosan määränemmistöillä kokoukseen osallistuneista ja äänestäneistä sopimuspuolista. Yleissopimuksen tallettaja toimittaa hyväksytyt muutokset sopimuspuolille ratifiointia tai hyväksymistä varten. Sopimusartikloja koskevat muutokset tulevat voimaan ne ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten osalta, kun yhdeksänkymmentä päivää on kulunut siitä päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen muutosten ratifioinnista tai hyväksymisestä vähintään kolmelta neljäsosalta sopimuspuolista. Muiden sopimuspuolten osalta muutos tulee tämän päivän jälkeen voimaan yhdeksäntenäkymmentenä päivänä sen jälkeen, jona asianomainen

sopimuspuoli tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan.

Sopimuksen liitteeseen tehdyt muutokset tulevat voimaan kahdentoista kuukauden kuluessa siitä, kun tallettaja on ilmoittanut muutoksista sopimuspuolille. Muutokset eivät sido sopimuspuolta, joka on ilmoittanut asiasta kirjallisesti tallettajalle kahdentoista kuukauden kuluessa tiedoksiannosta (niin sanottu *opting out* -järjestelmä). Ilmoituksen tehnyt sopimuspuoli voi milloin tahansa korvata ilmoituksensa hyväksynnällä, jonka jälkeen liitteen muutos tulee voimaan asiaomaisen sopimuspuolen osalta heti, kun hyväksyminen on talletettu sopimuksen tallettajan huostaan.

15 artikla. Yleissopimuksen määräysten noudattamisen arviointi. Yleissopimuksen 15 artiklan mukaan sopimuspuolten tehtävänä on kokouksessaan päättää yksimielisesti järjestelystä, joilla arvioidaan yleissopimuksen määräysten noudattamista. Ensimmäinen sopimuspuolten kokous hyväksyi päätöksen yleissopimuksen noudattamisen arvioinnista (Päätös I/7). Päätöksellä perustetaan sopimuksen noudattamista valvova komitea. Päätös sisältää määräykset komitean rakenteesta ja noudatettavasta menettelystä. Asian voi tuoda komitean käsiteltäväksi toinen sopimuspuoli, sihteeristö tai yleisö.

Tällaisten arviointijärjestelyjen tarkoituksena on erityisesti mahdollistaa yleisön osallistuminen sopimuksen täytäntöönpanon seurantaan. Arviointijärjestelyssä yleisöllä on mahdollisuus tuoda komitean käsiteltäväksi sopimuspuolen sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvä asia, jollei kyseinen sopimuspuoli ole nimenomaisesti ilmoittanut sopimuksen tallettajalle, ettei se kyseistä menettelyä hyväksy. Tällainen poikkeus voitaisiin tehdä enintään neljäksi vuodeksi. Sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa pidetyssä EU:n puheenvuorossa toivottiin, että yhdenkään EU:n jäsenvaltion ei tarvitse käyttää hyväkseen poikkeamismahdollisuutta. Samalla kehoitettiin myös muita valtioita mahdollisuuksien mukaan olemaan käyttämättä sanottua mahdollisuutta. EU:n kannankin huomioon ottaen tarkoituksena on, että Suomi ei käytä hyväkseen neljän vuoden poikkeamismahdollisuutta. Komitea ei käsittele yleisön ilmoitusta, joka on nimetön, merkit-

see oikeuden väärinkäyttöä, on ilmeisen perusteeton tai ristiriidassa yleissopimuksen tai päätöksen I/7 kanssa. Komitean tulee ottaa käsittelyssään huomioon käytettävissä olevat kotimaiset oikeussuojakeinot. Menettelyn jälkeen komitea voi suositella, että sopimuspuolten kokous hyväksyy tietyn komiteassa käsitellyn kysymyksen johdosta sellaisia konsultatiivitoimia, jotka eivät kata oikeudenkäyntityyppejä tai kontradiktoria järjestelyjä. Tällaisia toimia voivat olla neuvojen tai avun antaminen, suositukset, toimintastrategian valmistelua koskeva ehdotus, suositus tietyn yleisön esille nostaman asian käsittelemisestä, toteamus noudattamatta jättämisestä, varoitus sekä sopimuspuolen sopimuksen mukaisten erityisten oikeuksien keskeyttäminen kansainvälisen oikeuden soveltuvien määräysten mukaisesti. Tällaisia määräyksiä sisältyy valtiosopimus-oikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32—33/1980) 60 artiklaan.

16 artikla. Riitojen ratkaiseminen. Yleissopimuksen 16 artikla sisältää määräykset riitojenratkaisumenetelmistä silloin, kun sopimuspuolten välillä syntyy erimielisyyttä yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta. Ensisijaisesti sopimuspuolten tulisi pyrkiä ratkaisemaan nämä erimielisyydet neuvottelemalla tai jollakin muulla valitsemallaan rauhanomaisella keinolla. Riidat, joita sopimuspuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan neuvottelemalla, voidaan saattaa kansainvälisen tuomioistuimen tai välimiesmenettelyn avulla ratkaistavaksi.

Näiden sitovien riitojenratkaisumenetelmien käyttö edellyttää, että molemmat riidan osapuolet ovat etukäteen antaneet suostumuksensa riitojen saattamisesta kyseisten elinten tai jomman kumman niistä ratkaistavaksi. Suostumuksen antaminen on vapaaehtoista. Suostumuksen voi toimittaa yleissopimuksen tallettajalle milloin tahansa sen jälkeen, kun sopimus on sopimuspuolen osalta tullut voimaan. Jos sopimuspuolet ovat hyväksyneet molemmat sitovista riitojenratkaisumenetelmistä, riita saatetaan kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Välimiesmenettelystä määrätään tarkemmin liitteessä II. Välimiesoikeudessa on kolme jäsentä, joista kantajaosapuoli tai -osapuolet ja riidan toinen osapuoli tai osa-

puolet nimittävät kumpikin yhden. Osapuolten nimittämät jäsenet valitsevat kolmannen välimiehen, joka toimii puheenjohtajana. Jos osapuoli tai osapuolet eivät nimitä omaa jäsentään, Euroopan talouskomission pääsihteeri nimittää välimiesoikeuden puheenjohtajan ja viime kädessä myös puuttuvat jäsenet, jos riidan osapuoli ei edelleenkään nimitä omaa jäsentään. Välimiesoikeus tekee sekä menettelyä koskevat että sisällölliset päätöksensä äänten enemmistöllä. Riidan osapuolen poissaolo asian käsittelystä ei ole menettelyn esteenä. Välimiesoikeus voi suositella väliaikaisia turvaamistoimenpiteitä. Riidan osapuolet vastaavat välimieskäsittelystä johtuvista kuluista pääsääntöisesti yhtä suurin osuuksin. Välimiesoikeuden tuomio on lopullinen ja se sitoo kaikkia riidan osapuolia.

Suomi on tunnustanut Kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovallan ipso facto ja ilman erityistä sopimusta päteväksi jokaiseen saman velvoituksen hyväksyvään valtioon nähden vastavuoroisuuden ehdoin (ulkoasiainministeriön ilmoitus SopS 29/1958). Suostumus kattaa myös tässä artiklassa tarkoitetut riitaisuudet. Suomen tarkoituksena ei ole antaa yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä suostumusta riitojen saattamisesta välimiesoikeuden ratkaistavaksi.

17 artikla. Allekirjoittaminen. Yleissopimuksen 17 artiklan mukaan yleissopimus on 21 päivään joulukuuta 1998 asti avoinna allekirjoittamista varten Euroopan talouskomission jäsenvaltioille sekä sellaisille valtioille, joilla on komissiossa neuvoo-antava asema Yhdistyneiden Kansakuntien talous- ja sosiaalineuvoston 28 päivänä maaliskuuta 1947 hyväksymän päätöslauselman mukaisesti. Sopimuksen voivat allekirjoittaa myös alueelliset taloudellisen yhdentymisen järjestöt, jotka koostuvat toimivaltaisista komission jäsenvaltioista ja joille niiden jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltuudet tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Yleissopimuksen on allekirjoittanut 39 valtiota ja Euroopan yhteisö.

18 artikla. Tallettaja. Yleissopimuksen tallettajan tehtäviä hoitaa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri.

19 artikla. Ratifiointi, hyväksyminen ja liittyminen. Yleissopimuksen 19 artikla sisältää

tavanomaiset määräykset sopimuksen ratifiointista, hyväksymisestä ja siihen liittymisestä. Valtiot, jotka eivät ole edellä 17 artiklassa tarkoitettuja valtioita, voivat liittyä sopimukseen sopimuspuolten kokouksen hyväksynnän jälkeen.

Järjestö, joka tulee sopimuspuoleksi ilman, että yksikään sen jäsenvaltioista on yleissopimuksen sopimuspuoli, on sidottu kaikkiin yleissopimuksen velvoitteisiin. Jos taloudellisen yhdentymisen järjestön jäsenvaltio on samalla itse valtiona sopimuspuoli, järjestö ja sen jäsenvaltiot päättävät vastuualueistaan yleissopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen osalta. Tällaisissa päällekkäisen toimivallan tapauksissa järjestö ja sen jäsenvaltiot eivät käytä yleissopimukseen liittyviä oikeuksiaan samanaikaisesti. Järjestö ilmoittaa toimivaltansa laajuudesta ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjassaan. Euroopan yhteisö antoi yleissopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä selityksen, jonka mukaan sen toimielimet soveltavat yleissopimusta asiakirjojen saatavuutta koskevien tämänhetkisten ja tulevien sääntöjensä sekä muiden yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien, asiaa koskevien yhteisön säännösten mukaisesti. Vaikka yleissopimus on alueellinen sopimus, se voi liittymismahdollisuuden kautta tarjota kehyksen kansalaisten osallistumisoikeuksien kehittämiseen maailmanlaajuisesti.

20 artikla. Voimaantulo. Yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, kun kuudestoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan. Tällaiseksi asiakirjaksi ei lasketa alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön tallettamaa asiakirjaa. Yleissopimuksen on tämän hallituksen esityksen antamiseen mennessä hyväksynyt tai ratifioinut 26 valtiota ja yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 30 päivänä lokakuuta 2001. Niiden valtioiden tai järjestöjen osalta, jotka ratifioivat, hyväksyvät tai liittyvät sopimukseen näiden edellä mainitun kuudentoista asiakirjan jälkeen, sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmentä päivää tallettamisen jälkeen.

21 artikla. Irtisanominen. Sopimuspuoli

voi irtisanoa sopimuksen aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun sopimus on sen osalta tullut voimaan. Tämän jälkeen irtisanominen on mahdollista milloin tahansa. Irtisanominen tapahtuu ilmoittamalla siitä kirjallisesti sopimuksen tallettajalle, ja se tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä ilmoituksen vastaanottamisesta.

22 artikla. *Todistusvoimaiset tekstit.* Yleissopimuksen todistusvoimaiset tekstit ovat sopimuksen englannin-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1. Laki tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Suomen perustuslain 95 §:ssä edellytetään, että kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan valtion sisäisesti voimaan erityisellä voimaansaattamislailalla. Kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset tulee saattaa voimaan blanketti- tai sekamuotoisella lailla myös silloin, kun velvoitteen johdosta on tarpeen tarkistaa kansallisen lainsäädännön aineellista sisältöä. Esitys sisältää ehdotuksen blankettilainiksi.

1 §. Lakiehdotuksen 1 §:n säännöksellä saatetaan voimaan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Tarkempia säännöksiä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Laki on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

2.2. Laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä

1 §. *Tarkoitus.* Eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden muutoksenha-

usta säädettäisiin uusi laki, koska muutoksenhakua tällaisten hankkeiden sijoittamisesta ei ole järjestetty Suomen lainsäädännössä Århusin yleissopimuksen 9 artiklan 2 kappaaleen määräyksiä vastaavalla tavalla.

2 §. *Soveltamisala.* Laki koskisi pykälässä lueteltuja Århusin yleissopimuksen 6 artiklan mukaisen I liitteen mukaisia eräitä hankkeita, joiden suunnittelua, sijoittamista tai rakentamista ei ratkaista missään erityisessä lupamenettelyssä. Laki koskisi näin ollen jännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja pituudeltaan yli 15 kilometrin mittaisten maanpäällisten sähkövoimalinjojen rakentamista (1 kohta) sekä kaasun, öljyn tai kemikaalien kuljetamiseen tarkoitetun sellaisen putkijohdon rakentamista, jonka pituus on yli 40 kilometriä ja halkaisija yli DN 800 millimetriä (2 kohta). Lyhenne DN (dimension) tarkoittaa, että siirtoputken halkaisija lasketaan sisäpinnasta sisäpintaan, ohuita putken sisäpinnan päällyskerroksia lukuun ottamatta. Pykälän 3 kohdan mukaan laki koskisi myös kaukoliikenteen rautatien rakentamista.

Sähkömarkkinalain 18 §:n mukaan nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on saatava sähkömarkkinaviranomaisen lupa. Lupaa ei tarvita kiinteistön sisäisen sähköjohdon rakentamiseen. Sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 5 luvun 9 § rajoittaa sähkömarkkinalain eräiden säännösten soveltamista puolustushallinnon sähköverkkoihin ja voimalaitoksiin. Maan rajat ylittävän johdon rakentamiseen on saatava vastaavasti kauppa- ja teollisuusministeriön lupa.

Sähkömarkkinalain 18 §:n mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että rakentaminen on sähkön siirron turvaamiseksi tarpeellista. Maan rajan ylittävän sähköjohdon rakentamisen edellytyksenä on lisäksi, että sen rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista. Luvassa ei määritellä sähköjohdon reittiä. Ennen luvan myöntämistä johtoreitille ei tarvitse olla sähkömarkkinalain 20 §:n mukaista kaavallista aluevarausta taikka kunnan suostumusta.

Lupapäätöksestä tulee käydä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointi on otettu huomioon. YVA-asetuksen 6 §:n mukaan

nimellisjännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja yli 15 kilometriä pitkät maanpäälliset voimajohdot on arvioitava viimeksi mainitun lain mukaisessa menettelyssä.

Jos nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohto rakennetaan muulle kuin kaavassa tätä varten varatulle alueelle tai jos kaavassa ei ole tällaista aluevarausta, johtoreitille tulee saada kunnan suostumus. Suostumusta ei sähkömarkkinalain 20 §:n mukaan kuitenkaan saa evätä tai sen myöntämiselle asettaa ehtoja ilman alueiden käytön suunniteluun tai ympäristönäkökohtiin liittyviä taikka muihin seikkoihin perustuvia päteviä syitä, jos epämisestä tai ehdoista aiheutuu sähkön siirron turvaamiselle tai hakijalle kohtuutonta haittaa. Kunnan päätöksestä myöntää tai evätä suostumus voidaan valittaa kuntalain mukaisesti kunnallisvalituksena.

Johtoalueita voidaan hankkia johdon omistajan käyttöön usean eri säännöksen ja menettelyn nojalla. Tällaisia menettelyjä ovat muun ohella kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukainen pakkolunastus, kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 154 §:n mukainen rasi-tetoimitus ja maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n mukainen sijoitusmääräys. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan kiinteistön omistaja tai haltija on velvollinen sallimaan, että hänen omistamalleen tai hallitsemalleen maalle sijoitetaan yhdyskuntaa tai kiinteistöä palveleva johto vähäisine laitteineen, rakennelmineen ja laitoksineen. Johtoa ei kuitenkaan saa rakentaa siten, että vaikeutetaan alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista. Jollei sijoittamisesta ole sovittu, sijoittamisesta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen, jolle maankäyttö- ja rakennuslain 162 §:n mukaan kuuluu myös päätösvalta tällaisen yhdyskuntateknisen laitteen muuttamisesta tai poistamisesta.

Suhteessa sähkömarkkinalain mukaiseen menettelyyn edellä selostettu maankäyttö- ja rakennuslain mukainen menettely tulee käytettäväksi lähinnä alle 110 kilovoltin johtolinjojen sijoittamisessa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valitusoikeus kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tällaisesta päätöksestä on hallintovalitus, eli valitusoikeus on vain asianosaisilla.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan

KHO 19.8.1998 taltio 1433 (KHO 1998:32) katsonut, että sähköjohdon rakentamiseen tarvittavan käyttöoikeuden pakkolunastukseen tulee soveltaa lakia kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta, kun yleinen tarve vaatii lunastusta. Ratkaisussaan 23.2.2000 taltio 361 (äänestys 4—1) korkein hallinto-oikeus on puolestaan katsonut, että alueellisella luonnonsuojelujärjestöllä ei ollut valitusoikeutta valtioneuvoston päätöksestä, joka koski lupaa hankkia lunastamalla pysyvä käyttöoikeus sähkönsiirtojohtoja varten tarvittaviin alueisiin.

Maakaasumarkkinalain mukaan lupa maakaasuputken rakentamiseen tarvitaan vain silloin, kun kysymyksessä on maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen (hanke-lupa kauppa- ja teollisuusministeriöltä). Tällaisen luvan myöntäminen edellyttää, että siirtoputken rakentaminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista. Luvassa ei määritellä siirtoputken reittiä. Jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettussa laissa tarkoitettua hanketta, hakemukseen on liitettävä arviointiselostus. Arviointivelvoite koskee YVA-asetuksen mukaan kaasuputkia, joiden halkaisija on vähintään yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä.

Käyttö- tai omistusoikeus maakaasuputken ja sen oheislaitteiden vaatimaan alueeseen voidaan saada lunastusmenettelyssä. Lunastusmenettelyn sijasta käyttö- ja omistusoikeudesta voidaan myös sopia.

Kiinteistön hyväksi voidaan kiinteistönmuodostamislain 154 §:n nojalla perustaa toisen kiinteistöyksikön alueelle oikeus muun ohella sähkö-, kaasu-, lämpö tai muun sellaisen johdon sijoittamiseen ja käyttämiseen. Kiinteistönmuodostamislain 157 §:n 2 momentin nojalla rasite ei korvaa rasitteen käyttämiselle muun lainsäädännön mukaan mahdollisesti tarvittavaa lupaa.

Tässä ehdotuksessa tarkoitettujen putkijoh-tojen sijoittamisen osalta ei ole säädetty mitään sellaista lupamenettelyä, jossa voitaisiin toteuttaa järjestöjen muutoksenhakuoikeutta yleissopimuksen määräysten mukaisesti. Sama koskee myös kaukoliikenteen rautateiden rakentamista, jota koskevaa lainsäädäntöä ei ole. Järjestöjen valitusoikeus jäisi muutoin

oikeuskäytännön varaan. Usean kunnan alueelle ulottuvissa hankkeissa valitusoikeutta ei voitaisi käyttää missään yhtenäisessä menettelyssä, minkä johdosta hallituksen esitykseen sisältyy lakiehdotus eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelyä.

Ehdotetun sääntelyn vaihtoehtona on valmisteluvaiheessa harkittu sääntelymalleja, joissa kysymyksessä olevilta hankkeilta edellytettäisiin yleisistä teistä annetun lain mukaisesti kaavanmukaisuutta tai kaavoittamattomassa tilanteessa pakollista kunnan suostumusta. Viimeksi mainitussa mallissa järjestöjen valitusoikeus olisi kuitenkin kunnallisvalituksella ratkaistavaan muutoksenhakuun liittyessään merkinnyt, että valitusviranomaisen ei voi muuttaa alemman viranomaisen päätöstä vaan ainoastaan kumota päätöksen ja mahdollisesti palauttaa asian kunnalliselle viranomaiselle uudelleen käsittelyä varten. Vaihtoehtoista luovuttiin, koska tämännäköpisen sääntelyn katsottiin lisäävän liikaa hankkeiden kokonaiskäsittelyaikaa ja tuovan muutoinkin uusia epävarmuustekijöitä päätöksentekoon. Lakiehdotuksessa järjestöjen muutoksenhakumahdollisuus kytkeytyy lunastusmenettelyyn, josta vastaavasti säädetäisiin pakollinen menettely.

3 §. *Suhde kaavajärjestelmään.* Pykälän mukaan uuden lain mukaista menettelyä ei sovellettaisi miltään osin silloin, kun laissa tarkoitettun suuruisen hankkeen toteuttaminen perustuu maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa hankkeen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Säännöksen soveltaminen edellyttää siten, että hankkeen sijainti ja suhde maankäyttöön on kaavaa laadittaessa riittävästi selvitetty. Siten mikä tahansa varaus kaavassa ei vielä poista tämän lain mukaista menettelyä, vaan säännös asettaa kaavan sisällölle laadulliset vaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n mukaan kaikilla asianomaisen kunnan tai maakunnan asukkailla sekä rekisteröidyllä paikallisella ja alueellisella yhteisöllä toimialaansa kuuluvissa asioissa toimialueellaan on valitusoikeus kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä.

4 §. *Lunastuslupa ja lunastuksen toimeenpano.* Pykälän mukaan lain tarkoittamaa

hanketta ei saisi toteuttaa ilman kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaista lunastuslupaa. Lunastuksen toimeenpanossa ja lunastuksessa on muutoin noudatettava, mitä mainitussa laissa tai muussa laissa säädetään. Viittaus muuhun lakiin tarkoittaa erityisperusteisia lunastuslakeja, kuten omaisuuden lunastuksesta puolustustarkoituksiin annettua lakia (1301/1996). Ehdotetut säännökset rajoittavat oikeutta sopia tarvittavan maa- tai vesialueen omistusoikeuden tai käyttöoikeuden siirrosta vapaaehtoisin sopimuksin. Säännökset ovat kuitenkin tarpeen sen vuoksi, että järjestöille ei voida menettelyjen muutoin puuttuessa turvata sopimuksen tarkoittamaa muutoksenhakuoikeutta. Maanomistajien ja käyttöoikeuksien haltijoiden oikeutta säännös ei käytännössä rajoita, koska tässä laissa tarkoitettui johto- ja putkireittialueet ja niihin tarvittavat käyttöoikeudet on hankittu tähänkin asti pääosin lunastusmenettelyn avulla. Pykälässä ei esitetä erikseen säädettäväksi sellaisten yksityisten haitankärsijöiden valitusoikeudesta, joilta ei lunasteta hankkeen toteuttamiseksi aluetta tai käyttöoikeutta. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaisesti oikeudesta muutoksenhakuun muiden kuin järjestöjen osalta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentin mukaisesti päätöksestä saa valittaa muun ohella se, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Kun hankkeen toteuttaminen tässä laissa tarkoitetuissa hankkeissa ei edellytä muuta lupaa, yksityisen haitankärsijän valitusoikeutta on arvosteltava tästä lähtökohdasta. Koska lakiehdotuksen mukainen sääntely on tarkoitettu varsinaisen hankelainsäädännön puuttuessa väliaikaiseksi lainsäädäntöratkaisuksi, yksityisten haitankärsijöiden valitusoikeuden osalta ei esitetä tarkempia säännöshdotuksia. Hallintolainkäyttölain valitusoikeussäännösten arvioidaan antavan tuomioistuimille riittävän ja oikeasuhtaisen tulointapohjan.

Viittaus lunastuksen toimeenpanon osalta lunastuslakiin merkitsee, että lunastuksessa sovelletaan lunastuslain mukaisia korvaussäännöksiä sekä lunastuksen toimeenpanoa koskevia mainitun lain 3—11 luvun säännöksiä. Muissa lunastuslaeissa olevat erityis-

säännökset esimerkiksi lunastuksen edellytyksistä otetaan myös huomioon.

Lunastuslain 8 §:ssä säädetään lunastuslain mukaisesta kuulemisvelvoitteesta, jonka mukaan velvoite koskee lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajaa ja käyttöoikeuden haltijaa. Lisäksi lain 9 §:ssä säädetään tiedoksiantamisesta ja kuulemisen toimittamisesta. Tässä ehdotettua viittausta lunastuslakiin lunastuksen toimeenpanon ja menettelyjen osalta ei tule ymmärtää niin suppeasti, etteikö myös mahdollisten haitankärsijöiden kuuleminen olisi tarpeen järjestää hallintolain mukaisesti. Hallintolaki on yleislaki, joka täydentää muualla lainsäädännössä järjestettyjä kuulemisvelvoitteita, mikäli erityislainsäädännön mukainen kuulemisvelvoite jää liian kapeaksi. Hallintolakiin perustuvat laajemmat kuulemiset voivat olla tarpeen myös valittamaan oikeutettujen järjestöjen kuulemiseksi, vaikka lähtökohtana onkin, että kuulemiset toteutuisivat hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa.

5 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän mukaan sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistäminen taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen, olisi oikeus valittaa lunastusluvasta sen lisäksi, mitä hallintolainkäyttölaissa valitusoikeudesta säädetään. Muutoksenhakuun sovellettaisiin muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tiedoksiantoon sovellettaisiin lunastuslain 9 §:n ja 10 §:n 2 momentin säännöksiä ja pykälässä tarkoitettulle yhdistykselle tai säätiölle tiedoksianto tapahtuisi yleistiedoksiantona.

Lunastuslakiin ei sisälly nimenomaisia säännöksiä muutoksenhausta lunastuslupaa koskevaan valtioneuvoston tai muun toimivaltaisen viranomaisen päätökseen. Valitusmahdollisuudet perustuvat siten suoraan hallintolainkäyttölakiin. Hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu, tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Viranomaisella on hallintolainkäyttölain mukaan valitusoikeus, jos laissa niin säädetään, tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen.

Hallintolainkäyttölain 7 §:n mukaan valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä valite-

taan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Valitusoikeutettujen yhteisöjen ja säätiöiden toimiala rajattaisiin samalla tavoin kuin ympäristönsuojelulaissa. Yhteisöjen ja säätiöiden asiallinen ja alueellinen toimialue kävisivät ilmi niiden säännöistä. Muodollisten seikkojen lisäksi tulisi ottaa huomioon, että yhteisön ja säätiön tulisi osoittaa toimintaa kuvaava liittymä hankkeen toteuttamisalueeseen esimerkiksi siten, että sillä on jäseniä tällä alueella tai muutoin konkreettisia intressejä, joita se edistää tällä alueella.

Ehdotetun 5 §:n 1 momentin toisen virkkeen tarkoituksena on selventää sitä, että pykälässä tarkoitettujen yhdistyksen tai säätiön valitusperusteet määräytyvät hallintolainkäyttölain säännösten mukaisesti.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan lunastuslupaa koskevaan tiedoksiantoon sovellettaisiin lunastuslain 9 §:n ja 10 §:n 2 momentin säännöksiä. Koska pykälässä tarkoitettujen yhdistykset ja säätiöt eivät ole lunastuslain 8 §:ssä tarkoitettuja kuultavia, olisi niille toimitettava tieto lupapäätöksestä yleistiedoksiantona.

6 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä säädettaisiin tavanomaisesta täytäntöönpanoon liittyvästä valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta.

7 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan lain voimaantulosta säädettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain voimaantulo kytkettäisiin yleissopimuksen määräysten voimaantuloon, josta säädettaisiin tasavallan presidentin asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi sellaisiin hankkeisiin, joiden toteuttamiseksi on ennen tämän lain voimaantuloa haettu lunastuslupaa. Säännös on katsottu tarpeelliseksi, koska ei ole asianmukaista, että hankkeeseen sovellettavat menettelyt muuttuisivat hakemuksen vireille tulon jälkeen.

2.3. Laki ydinenergiain muuttamisesta

25 a §. *Rakentamislupapäätöksen tiedoksianto ja siitä tiedottaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan rakentamislupapäätöksestä

annettaisiin tieto yleistiedoksiannontona siten kuin siitä erikseen säädetään. Yleistiedoksiannon toimitustavoista säädetään nykyisin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/1966) 7 §:ssä. Yleistiedoksiannosta koskevat uudet säännökset sisältyvät 1 päivänä tammikuuta 2004 voimaan tulevan hallintolain 62 §:ään. Tiedoksisääntöä katsotaan sen mukaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä ilmoituksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä. Rakentamislupapäätöstä koskeva valitusaika alkaa kulua yleistiedoksiannon saaneiden tahojen osalta yhtä aikaa yleistiedoksiannon toimittamisesta. Rakentamislupapäätöksen tiedottamista koskevan 2 momentin tarkoituksena on varmistaa mahdollisuus uudessa 75 a §:ssä säädettävän valitusoikeuden käyttämiseen. Muun muassa rekisteröidyillä yhdistyksillä ja säätiöillä, joilla olisi valitusoikeus valtioneuvoston rakentamislupapäätöksestä, olisi pyynnöstä oikeus saada jäljennös lupapäätöksestä kokonaisuudessaan. Toisaalta kuka tahansa voisi pyytää lupapäätöksestä jäljennöstä. Jäljennöksestä perittäisiin kuitenkin kaikissa tapauksissa jäljentämisestä ja postituksesta aiheutuvat kulut kauppa- ja teollisuusministeriön suoritteiden hinnoittelusta annetun kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen mukaisesti. Viranomaisen velvollisuutena ei olisi kuitenkaan lähettää päätöstä, ellei sille ole jätetty erikseen osoitetta, johon päätös voidaan lähettää.

75 a §. *Valitusoikeus rakentamislupavasta.* Säännöksessä säädettäisiin siinä todettujen vaatimusten täyttävien yhdistysten ja säätiöiden oikeudesta valittaa lain 18 ja 19 §:ssä tarkoitetuista valtioneuvoston rakentamislupapäätöksistä. Säännös on tarkoitettu vastaamaan laajuudeltaan ympäristönsuojelulain 97 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevaa säännöstä. Ympäristönsuojelulakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 84/1999 vp) todetaan, että yhdistyksen tai säätiön tulisi olla rekisteröity. Hallituksen esityksessä todetaan, että yhdistyksen tai säätiön toiminta-alue voisi käsittää koko valtakunnan tai se voisi koskea esimerkiksi kunnan tai sen osan aluetta. Yhteisön tarkoitus ja toimialue selvitettäisiin sen säännöistä. Valittamaan oikeutettuja olisivat siten yhdistykset ja säätiöt, joiden toiminta-alueella ydinenergialain mukaisten luvan edellytyksiä koskevien vaikutusten

voidaan katsoa ilmenevän. Tulkinnessa on otettava huomioon vastaavansisältöisten lainkohtien tulkinta oikeuskäytännössä. Valittamaan oikeutettujen henkilöiden rajaaminen ehdotetulla tavalla perustuu lisäksi yleissopimuksen 2 artiklan 5 kappaleeseen, jonka mukaan asianosaisiksi kansalaisiksi luettaville ympäristön suojelua edistäville kansalaisjärjestöille voidaan asettaa kansallisessa lainsäädännössä säädettäviä vaatimuksia. Muutoksenhakuoikeudesta valtioneuvoston rakentamislupapäätöksestä säädetään muilta osin lain 75 §:n 2 momentissa.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Lain voimaantulo on tarkoitus kytkeä muiden esityksessä ehdotettujen lakien voimaantulon tavoin yleissopimuksen voimaantuloon Suomen osalta. Siitä syystä lain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettua lakia sovellettaisiin hankkeisiin, jotka tulevat vireille lain voimaantulon jälkeen. Siirtymäsäännöksessä vireillä olevalla hankkeella tarkoitetaan hanketta, jota koskeva ydinenergialaissa tarkoitettu hakemus periaatepäätökseksi on jätetty valtioneuvostolle ennen tämän lain voimaantuloa. Vireilletulohetkellä voimassa olevien säännösten soveltaminen on perusteltua, koska toiminnanharjoittajalla tulee olla hanketta vireille laittaessaan tieto siihen sovellettavista menettelyistä kokonaisuudessaan.

3. Voimaantulo

Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona kuudestoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan. Yleissopimuksen on hallituksen esityksen antamiseen mennessä ratifioinut tai hyväksynyt kaksikymmentäkuusi valtiota: Albania, Armenia, Azerbaidzhan, Belgia, Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Georgia, Italia, Kazakstan, Kirgizstan, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Moldova, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Tadžikistan, Tanska, Turkmenistan, Ukraina, Unkari, Valko-Venäjä ja Viro. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 30 päivänä lokakuuta 2001. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä

päivänä siitä, kun Suomi tallettaa ratifioimistai hyväksymiskirjansa. Ehdotukseen sisältyvät lakiehdotukset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan tasavallan presidentin ja valtioneuvoston asetuksilla säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen sisältyvän voimaansaattamislakiehdotuksen voimaantulemiselle Ahvenanmaan maakunnassa on siten saatava itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymisen.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos se koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoituksesta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksessä tarkoitusta asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen veloitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. esim. PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Yleissopimuksen 1—9 artikla liittyvät Suomen voimassa olevaan perusoikeusjärjestelmään useilta kohdin. Mainitut artiklat koskevat viranomaistoiminnan julkisuutta, luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen osallistumisoikeuksia sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta, joista kaikista aloista on myös annettu tarkempaa laintasoista sääntelyä.

Yleissopimuksen 1 artiklan mukaan sopi-

muspuolet takaavat yleisölle oikeuden tiedonsaantiin ja osallistumisen päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden edistääkseen nykyisten ja tulevien sukupolvien oikeutta elää terveydelleen ja hyvinvoinnilleen suotuisassa ympäristössä. Samaa tavoitetta koskee perustuslain 20 §:n 2 momentti, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Tätä velvoitetta on täsmennetty muun ohella uudessa ympäristönsuojelulaissa. Kyseinen määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Yleissopimuksen soveltamisalaa rajaavat 2 artiklan määritelmät viranomaisista, ympäristöön liittyvästä tiedosta, yleisöstä ja yleisöstä, jota asia koskee, liittyvät tiedonsaannin turvaamisen osalta perustuslain 12 §:n 2 momenttiin ja 14 §:n 3 momenttiin sekä oikeusturvan toteutumisen osalta perustuslain 21 §:n säännöksiin. Asiasisältöisesti 2 artiklan mukaiset määritelmämuotoiset sopimusmääräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne vaikuttavat yleissopimuksen muiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamisalaa. Ne eivät edellytä lainsäädännön muutoksia.

Yleissopimuksen 3 artiklan mukaiset yleiset määräykset kuuluvat niin ikään lainsäädännön alaan. Viranomaisten neuvonta- ja avustusvelvoitteista säädetään niin julkisuuslainsäädännössä kuin hallintomenettely- ja hallintolaisakin. Perustuslain tasolla kysymys on perustuslain 21 §:ssä tarkoitettun hyvän hallinnon turvaamisesta. Lisäksi artiklassa kielletään sopimuksen mukaisia oikeuksia käyttävien syrjintä tällä perusteella tai muulla perusteella, joka liittyy kansalaisuuteen, kansallisuuteen tai kotipaikkaan. Perusoikeussääntelyn tasolla kysymys on perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimuksen turvaamisesta. Yleissopimuksessa tarkoitettujen perusoikeuksien, kuten tiedonsaantioikeuden tai muutoksenhakuoikeuden, käyttäminen kuuluu lähtökohtaisesti kaikille Suomen lainkäyttövallan piirissä oleville henkilöille ja yhteisöille. Voimassa olevassa lainsäädännössä olevat asianosaisuutta koskevat säännökset eivät ole sopimuksen kieltämällä tavalla syrjiviä. Artiklassa mainituista oikeu-

denkäyntimaksuista säädetään laintasoisesti. Artiklassa mahdollistetulla tavalla Suomen lainsäädäntö turvaa jo nyt laajemmalla tavalla sopimuksessa tarkoitettujen oikeuksien käyttöä, mikä ilmenee muun ohella julkisuuslain soveltamisalasta ja siinä säädettyistä viranomaisvelvoitteista. Artiklan määräykset eivät edellytä lainsäädännön muuttamista.

Yleissopimuksen 4 artikla koskee ympäristöä koskevan tiedon saantia ja tällaisen asian ratkaisemista koskevaa menettelyä mahdollisine maksuineen. Julkisuuslakiin sisältyy sopimusmääräyksiä vastaava sääntely. Viranomaisten perimien maksujen perusteista säädetään laintasoisesti ja tarkemmin alemmanasteisilla säännöksillä. Asiasisältöisesti 4 artiklan sopimusmääräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Ne eivät edellytä voimassa olevan lainsäädännön muuttamista.

Yleissopimuksen 5 artiklan määräykset koskevat ympäristöä koskevan tiedon koostamista ja levittämistä. Vastuu ajantasaisen ympäristötiedon keruusta on säädetty viranomaisvelvoitteeksi voimassa olevassa lainsäädännössä. Väestön varoittamisesta säädetään pelastustoimilainsäädännössä. Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusmääräysten julkaisemisesta säädetään niin ikään laintasoisesti. Lainsäädäntöä ja ympäristöä koskevaa tietoa julkaistaan jo nyt sähköisesti. Sopimusmääräykset eivät edellytä tältä osin lainsäädännön muuttamista, mutta asiasisältöisesti 5 artiklan sopimusmääräykset kuuluvat pääosin lainsäädännön alaan. Sellaisia määräyksiä, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan ovat artiklan 4 ja 6—8 kappaleessa olevat määräykset.

Yleissopimuksen 6 artikla koskee yleisön, myös järjestöjen, osallistumisoikeuksien turvaamista sopimuksen I liitteessä luetelluissa lupamenettelyissä ja muissa kansallisen lainsäädännön mukaisissa menettelyissä, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Liitteessä luetellut lupa- ja muut menettelyt koskevat muun ohella ympäristönsuojelulain, vesilain, maankäyttö- ja rakennuslain, ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain ja ydinenergialain mukaisia menettelyjä. Yleissopimuksen I liitteessä luetellaan lisäksi eräitä liikenneväylien pitkittäishankkeita, joiden osalta sovellettavaksi tulee yleisistä teistä annettu laki. Yleissopimuksen tarkoittamasta

asianosaisten ja muiden tahojen kuulemisesta säädetään ympäristönsuojelulaisissa ja muissa asianomaisissa sektorilaeissa.

Yleissopimuksen 6 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly sopimuksen mukaista mahdollisuutta poiketa yksittäistapauksessa jonkin hankkeen osalta osallistumisoikeuksista maanpuolustuksellisista näkökohdista johtuen. Ympäristönsuojelulain 2 §:n 3 momentissa on annettu rajattu mahdollisuus säätää valtioneuvoston asetuksella poikkeuksia sanotun lain soveltamisesta, jos se on tarpeen valtakunnan turvallisuuden, huoltovarmuuden tai puolustusvoimien toiminnan erityisluonteen vuoksi. Koska sopimusmääräyksen mukaan tällainen mahdollisuus perustuu kansalliseen lainsäädäntöön, sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen ei edellytä tältä osin muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Yleissopimuksen 7 artiklan määräykset yleisön osallistumisesta ympäristöä koskeviin suunnitelmiin, ohjelmiin ja toimintaohjelmiin ovat luonteeltaan varsin yleisluontoisia. Kysymys voi kuitenkin olla esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn osallistumisesta, josta säädetään laintasoisesti. Laajoista osallistumisoikeuksista säädetään myös maankäytön suunnittelua koskevassa lainsäädännössä. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Yleissopimuksen 9 artikla koskee muutoksenhaun osalta sekä tietojen saamista että osallistumista ympäristön käyttöä koskeviin erilaisiin lupa- ja muihin menettelyihin. Perustuslain 21 §:n mukaisesti muutoksenhausta ja hyvään hallintoon kuuluvista oikaisu-menettelyistä säädetään voimassa olevassa lainsäädännössä laintasoisesti. Lainsäädäntöön ei sen sijaan sisälly erityisiä säännöksiä ylemmälle hallintoviranomaiselle tehtävästä hallintokantelusta. Ylimpien lainvalvojen laillisuusvalvonnasta, jota toteutetaan muun ohella kansalaisten tekemien kantelujen tutkimisella, säädetään perustuslaissa ja erillisissä laeissa. Vakiintuneiden muutoksenhaku-, oikaisu- ja kanteluoikeuksien osalta sopimus ei edellytä uutta lainsäädäntöä. Yleissopimuksen 9 artiklassa ei edellytetä myöskään uutta lainsäädäntöä oikeusapujärjestelmiä koskevan lainsäädännön osalta.

Järjestöjen ja asianosaisten valitusoikeutta ei ole järjestetty voimassa olevassa lainsäädännössä kaikissa sopimuksen I liitteen mukaisissa menettelyissä. Jos liitteessä mainitut sähköjohdot, maakaasuputket ja kaukoliikenteen rautatiet sisältyvät maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin kaavoihin, rakentamis- ja suunnitteluedellytyksistä on mahdollista valittaa mainitun lain mukaisen muutoksenhakujärjestelmän puitteissa. Jos aluetta varten ei ole kaavavarausta, valitusoikeutta voidaan toteuttaa vain sähköjohtojen osalta sähkömarkkinalaissa tarkoitettulla tavalla kunnan suostumuksen antamisen osalta. Yleissopimuksen 9 artiklan mukaisen muutoksenhakuoikeuden toteuttaminen edellyttää uutta lainsäädäntöä sähköjohtojen, maakaasuputkien ja kaukoliikenteen rautateiden osalta. Sopimuksen 9 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

Yleissopimuksen 15 artikla koskee yleissopimuksen määräysten noudattamisen arviointia. Artiklan sanamuoto on hyvin yleinen ja kansainvälisten ympäristösopimusten vastaavien määräysten ei ole yleensä katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan (vrt. esimerkiksi ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirja, HE 26/2002 vp, s. 55). Artiklan 15 perusteluissa selostetaan edellä sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa hyväksyttyä päätöstä I/7, joka sisältää yksityiskohtaisemmat määräykset artiklan soveltamisesta. Päätöksellä perustettu komitea voi käsitellä asiaa toisen sopimuspuolen, sihteeristön tai yleisön ilmoituksen perusteella. Komitea voi sopimuspuolen suostumuksella kerätä tietoja myös kyseisen sopimuspuolen alueella. Sopimuspuoli ei voi osallistua komitean käsitelyyn niiltä osin kuin se koskee komitean ratkaisun valmistelua. Sopimuspuolten kokous hyväksyy komitean raportin perusteella toimenpiteet, joihin voi kuulua muun muassa toteamus sopimuksen noudattamatta jättämisestä, varoitus ja sopimuspuolen sopimuksen mukaisten erityisten oikeuksien keskeyttäminen. Erityisesti yleisön osallistumista koskevat Århusin yleissopimuksen järjestelyt muistuttavat ihmisoikeussopimusten sisältämiä mekanismeja, joissa sopimuksen noudattamista tarkasteleva toimielin voi ottaa käsi-

teltäväksi yksilön ilmoituksen. Århusin yleissopimuksen mukaisen komitean ja sopimuspuolten kokouksen toimivaltuudet huomioon ottaen yleissopimuksen 15 artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Yleissopimuksen 16 artikla koskee sopimuspuolten välisten sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevien riitojen ratkaisemista Kansainvälisessä tuomioistuimessa tai sopimuksen II liitteen mukaisessa välimiesmenettelyssä. Sitovien riitoratkaisumenetelmien hyväksyminen ei ole pakollista. Koska Suomi on antanut kansainvälisen tuomioistuimen osalta yleisen toimivaltajulistuksen, joka ilman erityistä ilmoitusta kattaa myös tästä sopimuksesta johtuvien riitaisuuksien ratkaisemisen, määräys ei näiltä osin aseta Suomelle uusia velvoitteita, jotka vaatisivat eduskunnan suostumuksen. Suomen ei ole tarkoitus myöskään sitoutua välimiesmenettelyn käyttämiseen. Näin ollen yleissopimuksen 16 artikla ei sisällä eduskunnan suostumusta edellyttäviä määräyksiä. Jos Suomi haluaisi myöhemmin tunnustaa välimiesoikeuden toimivallan, asialle pitäisi pyytää erikseen eduskunnan suostumusta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt asianmukaisena, että eduskunta antaa nimenomaisella päätöksellään suostumuksensa myös eduskunnan toimivallan alaan kuuluvia sopimusmääräyksiä koskevien selitysten ja julistusten antamiseen (PeVL 2/1980 vp, PeVL 28/1997 ja PeVL 36/1997 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että ilmoitus, joka ei vaikuta Suomen kansainvälisen velvoitteen sisältöön tai laajuuteen siihen verrattuna, miksi se muodostuu jo sopimuksen perusteella, ei vaadi eduskunnan suostumusta (PeVL 45/2000 vp). Yleissopimuksen 9 artiklan yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä on edellä todettu, että Suomen tarkoituksena on antaa kaksi tulkintaselitystä, jotka liittyvät muutoksenhakuoikeuteen monilupaisissa hankkeissa ja periaatepäätösmenettelyn erityisasemaan. Selitykset koskevat 9 artiklaa, joka sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Selitykset ovat luonteeltaan kuitenkin erilaisia kuin perustuslakivaliokunnan ensiksi mainituissa lausunnoissa tarkoitettut selkeät varaumat ja toimivaltajulistukset ja -selitykset. Hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä

ja hoitoa koskevan sopimuksen hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 8/2001 vp) on katsottu, että tapauksessa, jossa varauman tekeminen sopimukseen on ollut kiellettyä, tulkintaselityksen ei voida katsoa vaikuttavan Suomen kansainvälisen velvoitteen sisältöön tai laajuuteen, eikä eduskunnan suostumus selitykselle ole tarpeen. Århusin yleissopimuksessa ei ole kielletty varauman tekemistä ja sen 9 artiklan on todettu sisältävän jossakin määrin vaikeasti tulkittavia kohtia. Sen vuoksi ei voida täysin varmasti sulkea pois sitä mahdollisuutta, että Suomen tulkintaselityksen katsottaisiin sisältävän varaumanluonteisia seikkoja. Yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä annettaville selityksille pyydetään sen vuoksi tässä tapauksessa eduskunnan suostumus.

Århusin yleissopimus on niin sanottu jaetun toimivallan sopimus, jonka myös Euroopan yhteisö on allekirjoittanut ja jonka hyväksymisestä yhteisön puolesta komissio on antanut ehdotuksen 24 päivänä lokakuuta 2003. Euroopan yhteisö on hyväksynyt direktiivejä yleissopimuksen tiedonsaantia ja osallistumisoikeutta koskevien määräysten alalla sekä antanut direktiivi- ja asetusehdotukset, jotka vielä tarvitaan yhteisön lainsäädännön täydentämiseksi, kuten edellä yleisperustelujen 2.1. kappaleessa todetaan. Hyväksytyjen säädösten ja annettujen ehdotusten oikeusperustana on EY:n perustamissopimuksen 175 artikla. Yleissopimuksen hyväksymistä yhteisön puolesta koskeva komission ehdotus sisältää ehdotuksen toimivaltajulistukseksi. Ehdotuksen mukaan Euroopan yhteisö ilmoittaa, että sillä on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 175 artiklan mukaan toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia ja täyttää niistä aiheutuvat velvoitteet, jotka myötävaikuttavat seuraavien tavoitteiden saavuttamiseen: ympäristön laadun säilyttäminen, suojelu ja parantaminen, ihmisten terveyden suojelu, luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö ja sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin. Lisäksi Euroopan yhteisö ilmoittaisi, että se on antanut jäsenvaltioitansa sitovat säädökset yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa ja että se toimittaa ja ajantasaistaa tar-

vittaessa luettelon kyseisistä säädöksistä YK:n pääsihteerille yleissopimuksen 19 artiklan mukaisesti. Yhteisön oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa jäsenvaltioilla on toimivaltaa Århusin yleissopimuksen kaikkien määräysten alalla, mutta toimivalta on joiltakin osin jaettua ja rinnakkaista yhteisön toimivallan kanssa. Sen vuoksi ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yleissopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

5. Käsittelyjärjestys

5.1. Yleissopimuksen voimaansaattamislakiehdotus

Yleissopimuksella on yhtymäkohtia useisiin perustuslain säännöksiin. Eräänlaisena lähtökohtana on perustuslain 20 §:n 2 momentti, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Perusoikeusuudistukseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp, s. 67) mukaan säännös merkitsee muun ohella ”perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon laajennetaan”. Yleissopimuksen kansallisen voimaansaattamisen sekä siihen liittyvien lainsäädäntötoimien voidaan katsoa osaltaan täyttävän edellä mainittua toimeksiantoa.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin suuntaisesti vaikuttaa myös perustuslain 14 §:n 3 momentin perustuslaillinen toimeksianto. Sen mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Säännöksen perusteluissa (HE 309/1993 vp, s. 62) on nimenomaisesti viitattu muun muassa erilaisen osallistumisjärjestelmien kehittämiseen sekä vapaan kansalaistoiminnan merkitykseen vaikutusmahdollisuuksien toteutumises-

Viime kädessä yleissopimuksen kaltainen osallistumismahdollisuuksien kehittäminen voidaan kiinnittää perustuslain 2 §:n 2 momentin säännökseen, jonka mukaan kansan-

valtaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Tämä valtiojärjestyksen perusteisiin kuuluva säännös ilmaisee sen periaatteen, etteivät yksilön mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen kansanvaltaisessa yhteiskunnassa voi rajoittua vain mahdollisuuteen äänestää vaaleissa (HE 1/1998 vp, s. 74).

Yleissopimus koskee yleisön tiedonsaantia, osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta. Näiden asia-alueiden vuoksi sopimusmääräyksillä on merkitystä perustuslain 12 §:n 2 momentissa ilmaistun julkisuusperiaatteen kannalta samoin kuin perustuslain 21 §:ään sisältyvän oikeusturväsääntelyn kannalta. Yleisesti sopimusmääräysten voidaan todeta olevan näiden perustuslainsäännösten suuntaisia. Yleissopimuksen hyväksymisellä ja voimaansaattamisella valtiiovallan voidaan tältä osin katsoa täyttävän perustuslain 22 §:ssä ilmaistua velvollisuutta turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Edellä esitetyn perusteella yleissopimukseen ei sisälly sellaisia määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Määräysten voimaansaattaminen ei näin ollen edellytä niin sanotun supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

5.2. Ehdotus laiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä

Laissa määriteltyjä suurjännitejohtoja, kaasun, öljyn tai kemikaalien siirtoputkia sekä kaukoliikenteen rautateitä koskevien hankkeiden muutoksenhaun turvaamiseksi ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, jossa yleissopimuksen mukainen järjestöjen muutoksenhakuoikeus toteutettaisiin lunastusmenettelyn yhteydessä. Muutoksenhaun kytkeminen lunastusmenettelyyn merkitsee samalla, että lunastusmenettely säädettäisiin pakolliseksi, jollei kysymyksessä oleva hanke sitten perustu maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen.

Kysymys lunastusmenettelyn pakollisuudesta liittyy perustuslain 15 §:n omaisuuden suojausmenettelyyn, koska uusi sääntely merkit-

sisi samalla sopimusvapauden rajoittamista. Sääntelyn tavoite liittyy perustuslain 20 §:n 2 momentissa asetettuun julkisen vallan velvollisuuteen pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Lähtökohtaisesti ehdotettu lunastusmenettelyn pakollisuus rajoittaa kiinteän omaisuuden omistajan ja hänen vastapuolensa vapautta tulevaisuudessa tehdä pitkittäishankkeiden toteuttamiseen liittyviä sopimuksia. Sopimusvapautta ei sinänsä ole perustuslaisia turvattu, joskin se saa tiettyssä määrin suojaa juuri omaisuuden suojausmenettelyn kautta. Omaisuuden suojausmenettely ei kuitenkaan voida sopimusvapauden suhteen johtaa kovin pitkälle meneviä lainsäätäjään kohdistuvia rajoituksia. Ehdotetun lain mukainen pakollinen lunastusmenettely koskisi vain kolmea erikseen määriteltyä hanketyyppeä. Kaikki kyseiset hankkeet ovat sellaisia, että niillä on suuri merkitys valtakunnan energiahuollon tai liikenneyhteyksien kannalta. Tällaisina niihin liittyy erittäin voimakas julkinen etu. Sopimusvapauden rajoittamista ei tällaisessa asetelmassa voida pitää perustuslain kannalta ongelmallisena.

Ehdotusta on kuitenkin arvioitava myös omaisuuden suojan muissa ulottuvuuksissa. Lunastuslain 3 §:n mukaan lunastamalla voidaan 1) hankkia kiinteää omaisuutta taikka pysyvä tai määräaikainen erityinen oikeus, 2) rajoittaa pysyvästi tai määräajaksi oikeutta käyttää tai vallita kiinteää omaisuutta sekä 3) lakkauttaa erityinen oikeus. Näin ollen lunastusmenettelyssä on mahdollista joko siirtää tarvittavan maa-alueen käyttöoikeus oikeussubjektilta toiselle tai sitten asettaa sen käyttöä koskevia rajoituksia ilman, että omistusoikeus sinänsä siirtyy. Omaisuuden suojan kannalta edellistä tilannetta on tarkasteltava perustuslain 15 §:n 2 momentin pakkolunastussäännöksen valossa, kun taas jälkimmäisessä on pikemminkin kysymys perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatun omaisuuden suojan rajoittamisesta.

Perustuslain 15 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, ettei ”yleisen tarpeen” vaati-

mus välttämättä edellyttä lunastuksen toteuttamista julkisyhteisön hyväksi, vaan lunastetun omaisuuden saajana voi olla muukin kuin valtio (ks. esim. PeVL 4/2000 vp ja PeVL 19/1994 vp). Lakiehdotuksen kattamissa tilanteissa lunastusluvan hakijana tulisi kysymykseen myös yksityinen oikeushenkilö. Kuten edellä on todettu, lakiehdotus koskee hyvin rajallista määrää hankkeita. Luonteeltaan ehdotetut hankkeet ovat niin ikään epäilyksettä sellaisia, että niiden toteuttaminen täyttää yleisen tarpeen vaatimuksen (ks. esim. PeVL 4/2000 vp ja PeVL 19/1994 vp).

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan omistusoikeutta siirrettäessä myös korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen on noudatettava lunastuslakia. Perustuslakivaliokunta on käytännössään todennut vaatimuksen täydestä lunastuskorvauksesta täyttyvän, kun noudatetaan lunastuslain korvaussäännöksiä. Tässä suhteessa valiokunta on pitänyt riittävänä viittaussäännöstä, joka kohdistuu niin korvauksen suuruuteen kuin siitä päätettäessä noudatettavaan menettelyyn (ks. esim. PeVL 4/2000 vp ja PeVL 19/1994 vp). Lakiehdotus ei näin ollen ole ongelmallinen perustuslain 15 §:n 2 momentin kannalta.

Siltä osin kuin ehdotus tulee arvioitavaksi perustuslain 15 §:n 1 momenttiin sisältyvän omaisuuspuojan yleislausekkeen kannalta, siihen soveltuvat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Ehdotus on täsmällinen kattaessaan yksilöidyt hanketyypit. Ehdotuksen tarkoittamat hankkeet edustavat käytännössä poikkeuksetta merkittävää yhteiskunnallista etua ja muodostavat näin hyväksyttävän perusteen rajoittaa omaisuuden suojaa. Lisäksi voidaan viitata siihen, että ehdotuksen sääntely osaltaan täyttää perustuslain 20 §:n 2 momenttiin ja 14 §:n 3 momenttiin sisältyviä perustuslaillisia toimeksiantoja. Näin ollen ehdotusta ei voida pitää ongelmallisena perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuna omaisuuden suojan kannalta.

Koska sopimuksen määräykset eivät muutoinkaan ole ristiriidassa perustuslain kanssa, hallituksen käsityksen mukaan yleissopimus voidaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskeva la-

kiehdotus samoin kuin muutkin esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Koska esityksellä on liittymäkohtia Suomen perusoikeusjärjestelmään, ehdotetaan harkittavaksi, tulisiko esityksestä hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään:

että Eduskunta hyväksyisi Århusissa 25 päivänä kesäkuuta 1998 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireilepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan ja

että Eduskunta hyväksyisi annettavaksi seuraavat selitykset:

” 1. Suomi katsoo, etteivät 9 artiklan 2 kappaleen uudelleentarkastelua koskevat määräykset edellyttä niiden soveltamista hanketta koskevan päätöksenteon siinä vaiheessa, kun valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen, jonka eduskunta voi kumota tai hyväksyä, jos 9 artiklan 2 kappaleen määräykset tulevat sovellettaviksi hanketta koskevassa myöhemmässä päätöksenteossa.

2. Jotkut yleissopimuksen I liitteessä tarkoitetut toiminnot saattavat edellyttää viranomaiselta tai viranomaisilta peräkkäisiä päätöksiä siitä, sallitaanko toiminta. Suomi katsoo, että kukin sopimuspuoli määrittelee kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, missä vaiheessa on oikeus pyytää 6 artiklan soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiassällön tai niihin liittyvien menettelyjen uudelleentarkastelua 9 artiklan 2 kappaleen nojalla. ”

Koska kysymyksessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.**Laki****tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Århusissa 25 päivänä kesäkuuta 1998 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden käsittelystä lunastusmenettelyssä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on turvata Århusissa 25 päivänä kesäkuuta 1998 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen 9 artiklassa tarkoitettu muutoksenhakuoikeus asianosaisille ja rekisteröidyille yhteisöille.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hankkeisiin, joissa tarkoituksena on rakentaa

- 1) maanpäällinen jännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja pituudeltaan yli 15 kilometrin mittainen sähköjohto;
- 2) kaasun, öljyn tai kemikaalien kuljettamiseen tarkoitettu siirtoputki, jonka pituus on yli 40 kilometriä ja halkaisija yli DN 800 millimetriä; tai
- 3) kaukoliikenteen rautatie.

3 §

Suhde kaavajärjestelmään

Jos hankkeen toteuttaminen perustuu kailta osin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaiseen oikeusvaikutteiseen

kaavaan, jossa hankkeen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty, tämän lain mukaista menettelyä ei sovelleta.

4 §

Lunastuslupa ja lunastuksen toimeenpano

Tässä laissa tarkoitettua hanketta ei saa toteuttaa ilman kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaista lunastuslupaa. Lunastuksen toimeenpanosta ja lunastuksesta on muutoin voimassa, mitä edellä mainitussa laissa tai muussa laissa erikseen säädetään.

5 §

Muutoksenhaku

Oikeus valittaa tässä laissa tarkoitettuja hankkeita varten annetusta lunastusluvasta on sen lisäksi, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, hankkeen tarkoittamalla alueella toimivalla sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden-, tai luonnonsuojelun edistäminen taikka asuin- ympäristön viihtyisyyden edistäminen. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Lunastuslupaa koskeva päätös annetaan tiedoksi siten kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun

lain 9 §:ssä ja 10 §:n 2 momentissa säädetään. Lunastuslupaa koskeva päätös annetaan tiedoksi 1 momentissa tarkoitetulle säätiölle tai yhdistykselle yleistiedoksi antona siten kuin siitä erikseen säädetään.

6 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin hankkeisiin.

Tätä lakia ei sovelleta hankkeisiin, joiden toteuttamiseksi on tämän lain voimaan tullessa haettu kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa tarkoitettua lunastuslupaa.

3.

Laki**ydinenergiain lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 11 päivänä joulukuuta 1987 annettuun ydinenergiain lakiin (990/1987) uusi 25 a ja 75 a § seuraavasti:

25 a §

Rakentamislupapäätöksen tiedoksianto ja siitä tiedottaminen

Rakentamislupaa koskeva päätös annetaan tiedoksi yleistiedoksiantona siten kuin siitä erikseen säädetään.

Päätös on toimitettava niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet.

75 a §

Valitusoikeus rakentamisluvasta

Sen lisäksi, mitä edellä säädetään muutok-

senhausta, valitusoikeus 18 ja 19 §:ssä tarkoitetusta valtioneuvoston rakentamislupapäätöksestä on rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tätä lakia ei sovelleta ydinlaitoksen rakentamista koskevaan hankkeeseen, jota koskeva hakemus valtioneuvoston periaatepäätöstä varten on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

(Suomennos)

**YLEISSOPIMUS TIEDON SAAN-
NISTA, YLEISÖN OSALLIS-
TUMISOIKEUDESTA PÄÄTÖKSEN-
TEKOON SEKÄ MUUTOKSENHAKU-
JA VIREILLEPANO-OIKEUDESTA
YMPÄRISTÖASIOISSA**

Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet, jotka

palauttavat mieliin ihmisen elinympäristöä koskevan Tukholman julistuksen 1 periaatteen,

palauttavat mieliin myös ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen 10 periaatteen,

palauttavat edelleen mieliin 28 päivänä lokakuuta 1982 annetun Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselman 37/7, joka koskee maailman ympäristöasiakirjaa, ja 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun Yhdistyneiden Kansakuntien päätöslauselman 45/94, joka koskee tarvetta varmistaa ihmisten hyvinvoinnin kannalta terveellinen ympäristö,

palauttavat mieliin Maailman terveysjärjestön ensimmäisessä Euroopan ympäristö- ja terveyskokouksessa Frankfurt-am-Mainissa, Saksassa, 8 päivänä joulukuuta 1989 hyväksytyn Euroopan ympäristöä ja terveyttä koskevan peruskirjan,

vahvistavat ympäristön tilan suojelemisen, säilyttämisen ja parantamisen tarpeen sekä tarpeen varmistaa kestävä ja ympäristön kannalta suotuisa kehitys,

ovat tietoisia siitä, että ympäristön riittävä suojeleminen on olennaista ihmisen hyvinvoinnille ja perustavaa laatua olevien ihmisoikeuksien toteutumiseksi, mukaan lukien oikeus elämään,

ovat tietoisia myös siitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus elää terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta laadukkaassa ympäristössä ja velvollisuus sekä yksilönä että yhdessä muiden kanssa suojella ja parantaa

**CONVENTION ON ACCESS TO
INFORMATION, PUBLIC PARTICI-
PATION IN DECISION-MAKING AND
ACCESS TO JUSTICE IN ENVIRON-
MENTAL MATTERS**

The Parties to this Convention,

Recalling principle 1 of the Stockholm Declaration on the Human Environment,

Recalling also principle 10 of the Rio Declaration on Environment and Development,

Recalling further General Assembly resolutions 37/7 of 28 October 1982 on the World Charter for Nature and 45/94 of 14 December 1990 on the need to ensure a healthy environment for the well-being of individuals,

Recalling the European Charter on Environment and Health adopted at the First European Conference on Environment and Health of the World Health Organization in Frankfurt-am-Main, Germany, on 8 December 1989,

Affirming the need to protect, preserve and improve the state of the environment and to ensure sustainable and environmentally sound development,

Recognizing that adequate protection of the environment is essential to human well-being and the enjoyment of basic human rights, including the right to life itself,

Recognizing also that every person has the right to live in an environment adequate to his or her health and well-being, and the duty, both individually and in association with others, to protect and improve the en-

ympäristöä nykyisten ja tulevien sukupolvien hyödyksi,

ottavat huomioon, että voidakseen puolustaa tätä oikeuttaan ja voidakseen täyttää tämän velvollisuutensa kansalaisten on saatava tietoa ympäristöasioista ja heillä on oltava osallistumisoikeus päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus ympäristöasioissa, ja tunnustavat tässä yhteydessä, että kansalaiset saattavat tarvita apua käyttäkseen oikeuksiaan,

ovat tietoisia siitä, että entistä parempi ympäristöä koskevan tiedon saanti ja yleisön osallistuminen päätöksentekoon parantavat päätösten laatua ja täytäntöönpanoa, myötävaikuttavat yleisön tietoisuuteen ympäristöasioista, antavat yleisölle mahdollisuuden ilmaista huolenaiheensa ja antavat viranomaisille mahdollisuuden ottaa tällaiset huolenaiheet asianmukaisesti huomioon, *pyrkivät* näin edistämään päätöksenteon vastuullisuutta ja avoimuutta sekä vahvistamaan yleisön tukea ympäristöä koskeville päätöksille,

tunnustavat, että avoimuus on toivottavaa kaikilla hallinnon aloilla ja kehottavat lainsäädäntöelimiä noudattamaan tämän yleisopin periaatteita menettelyissään,

tunnustavat myös, että yleisön olisi oltava tietoinen menettelyistä, joilla see voi osallistua päätöksentekoon ympäristöasioissa, voitava käyttää näitä menettelyjä vapaasti ja tiedettävä, miten niitä käytetään,

tunnustavat edelleen merkityksen, joka yksittäisillä kansalaisilla, valtiosta riippumattomilla järjestöillä ja yksityissektorilla voi olla ympäristönsuojelussa,

haluavat edistää ympäristökasvatusta lisätäkseen ympäristöön ja kestäväan kehitykseen liittyvää tietoa sekä edistääkseen yleisön laajaa tietoisuutta ympäristöön ja kestäväan kehitykseen vaikuttavista päätöksistä sekä osallistumista tällaiseen päätöksentekoon,

panevat merkille tässä yhteydessä tiedotusvälineiden ja sähköisten tai muiden tulevien viestintämuotojen hyödyntämisen merkityksen,

tunnustavat, että ympäristönäkökohtien kokonaisvaltainen huomioiminen valtiolli-

vironnement for the benefit of present and future generations,

Considering that, to be able to assert this right and observe this duty, citizens must have access to information, be entitled to participate in decision-making and have access to justice in environmental matters, and acknowledging in this regard that citizens may need assistance in order to exercise their rights,

Recognizing that, in the field of the environment, improved access to information and public participation in decision-making enhance the quality and the implementation of decisions, contribute to public awareness of environmental issues, give the public the opportunity to express its concerns and enable public authorities to take due account of such concerns,

Aiming thereby to further the accountability of and transparency in decision-making and to strengthen public support for decisions on the environment,

Recognizing the desirability of transparency in all branches of government and inviting legislative bodies to implement the principles of this Convention in their proceedings,

Recognizing also that the public needs to be aware of the procedures for participation in environmental decision-making, have free access to them and know how to use them,

Recognizing further the importance of the respective roles that individual citizens, non-governmental organizations and the private sector can play in environmental protection,

Desiring to promote environmental education to further the understanding of the environment and sustainable development and to encourage widespread public awareness of, and participation in, decisions affecting the environment and sustainable development,

Noting, in this context, the importance of making use of the media and of electronic or other, future forms of communication,

Recognizing the importance of fully integrating environmental considerations in

sessä päätöksenteossa on tärkeää, ja että tästä johtuen viranomaisten hallussa on oltava täsmällisiä, kattavia ja ajan tasalla olevia ympäristöä koskevia tietoja,

ovat tietoisia siitä, että viranomaisten hallussa on ympäristöä koskevaa tietoa yleisen edun vuoksi,

pitävät tärkeänä, että yleisöllä, mukaan lukien järjestöt, olisi käytettävissään tehokkaita oikeudellisia menettelyjä oikeutettujen etujensa turvaamiseksi ja lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi,

panevat merkille, että kuluttajille on tärkeä tarjota riittäviä tuotetietoja, jotta he voivat tehdä ympäristöön liittyviä valintoja kaikista asiaan liittyvistä seikoista tietoisina,

tiedostavat yleisön huolen muuntogeenisten organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön sekä tarpeen avoimempaan ja yleisön laajemmin osallistumisen mahdollistavaan päätöksentekoon tällä alalla,

ovat vakuuttuneita siitä, että tämän yleissopimuksen täytäntöönpano myötävaikuttaa demokratian vahvistumiseen Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission toiminta-alueella,

ovat tietoisia Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission asemasta tässä suhteessa ja palauttavat mieliin muun muassa ympäristöä koskevan tiedon saantiin ja yleisön ympäristöä koskevaan päätöksentekoon osallistumiseen liittyvät Euroopan talouskomission suuntaviivat, jotka sisältyvät Sofiassa Bulgariassa 25 päivänä lokakuuta 1995 pidetyssä kolmannessa "Euroopan ympäristö" -ministerikokouksessa hyväksytyyn ministereiden julistukseen,

pitävät mielessä asiaan liittyvät määräykset, jotka sisältyvät Espoossa, Suomessa 25 päivänä helmikuuta 1991 tehtyyn valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevaan yleissopimukseen, teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvia vaikutuksia koskevaan yleissopimukseen sekä maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien käyttöä ja suojelua koskevaan yleissopimukseen, jotka molemmat on tehty Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1992, sekä muihin alueellisiin yleissopimuksiin,

governmental decision-making and the consequent need for public authorities to be in possession of accurate, comprehensive and up-to-date environmental information,

Acknowledging that public authorities hold environmental information in the public interest,

Concerned that effective judicial mechanisms should be accessible to the public, including organizations, so that its legitimate interests are protected and the law is enforced,

Noting the importance of adequate product information being provided to consumers to enable them to make informed environmental choices,

Recognizing the concern of the public about the deliberate release of genetically modified organisms into the environment and the need for increased transparency and greater public participation in decision-making in this field,

Convinced that the implementation of this Convention will contribute to strengthening democracy in the region of the United Nations Economic Commission for Europe (ECE),

Conscious of the role played in this respect by ECE and recalling, inter alia, the ECE Guidelines on Access to Environmental Information and Public Participation in Environmental Decision-making endorsed in the Ministerial Declaration adopted at the Third Ministerial Conference "Environment for Europe" in Sofia, Bulgaria, on 25 October 1995,

Bearing in mind the relevant provisions in the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, done at Espoo, Finland, on 25 February 1991, and the Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents and the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, both done at Helsinki on 17 March 1992, and other regional conventions,

ovat tietoisia siitä, että tämän yleissopimuksen hyväksyminen myötävaikuttaa "Euroopan ympäristö" -prosessin vahvistamiseen edelleen sekä Århusissa, Tanskassa, kesäkuussa 1998 pidettävän neljännen ministerikokouksen tuloksiin,
ovat sopineet seuraavaa:

1 artikla

Tavoite

Edistääkseen nykyiseen sukupolveen ja tuleviin sukupolviin kuuluvien oikeutta elää heidän terveystensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävän laadukkaassa ympäristössä, kukin sopimuspuoli takaa yleisölle oikeuden saada tietoa, osallistua päätöksentekoon ja käyttää muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

2 artikla

Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa:

1. "sopimuspuolilla" tarkoitetaan tämän yleissopimuksen sopimuspuolia, jollei sopimustekstissä toisin mainita,

2. "viranomaisella" tarkoitetaan:

a) kansallisen, alueellisen ja muun tason hallintoa,

b) luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka kansallisen lainsäädännön mukaisesti hoitaa viranomaisen tehtäviä, ympäristöön liittyvät erityistehtävät, -toimet ja -palvelut mukaan lukien,

c) muuta luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on a tai b kohdassa tarkoitettujen elimen tai henkilön valvonnassa julkisia velvollisuuksia tai tehtäviä tai joka tarjoaa julkisia palveluja, jotka liittyvät ympäristöön.

d) tämän yleissopimuksen sopimuspuolella olevan 17 artiklassa tarkoitettua alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön toimielimiä.

Tämä määritelmä ei koske elimiä tai laitoksia silloin, kun ne toimivat tuomio- tai lainsäädäntövallan käyttäjinä.

Conscious that the adoption of this Convention will have contributed to the further strengthening of the "Environment for Europe" process and to the results of the Fourth Ministerial Conference in Aarhus, Denmark, in June 1998,

Have agreed as follows:

Article 1

Objective

In order to contribute to the protection of the right of every person of present and future generations to live in an environment adequate to his or her health and well-being, each Party shall guarantee the rights of access to information, public participation in decision-making, and access to justice in environmental matters in accordance with the provisions of this Convention.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Convention,

1. "Party" means, unless the text otherwise indicates, a Contracting Party to this Convention;

2. "Public authority" means:

(a) Government at national, regional and other level;

(b) Natural or legal persons performing public administrative functions under national law, including specific duties, activities or services in relation to the environment;

(c) Any other natural or legal persons having public responsibilities or functions, or providing public services, in relation to the environment, under the control of a body or person falling within subparagraphs (a) or (b) above;

(d) The institutions of any regional economic integration organization referred to in article 17 which is a Party to this Convention.

This definition does not include bodies or institutions acting in a judicial or legislative capacity;

3. "ympäristöä koskevalla tiedolla" tarkoitetaan kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa olevaa tietoa, joka koskee:

a) ympäristön osa-alueiden, kuten ilman ja ilmakehän, veden, maaperän, maa-alueiden, maiseman ja luontokohteiden tilaa, biologista monimuotoisuutta ja sen osatekijöitä, joihin sisältyvät myös muunto-geeniset organismit, ja näiden osa-alueiden välistä vuorovaikutusta,

b) erilaisia tekijöitä, kuten aineita, energiaa, melua ja säteilyä, toimia tai toimenpiteitä, mukaan lukien hallinnolliset toimenpiteet, ympäristösopimukset, toimintaohjelmat, lainsäädäntö, suunnitelmat ja ohjelmat, jotka vaikuttavat tai todennäköisesti vaikuttavat tämän kappaleen a kohdassa mainittuihin ympäristön osa-alueisiin, sekä tietoa kustannus-hyötysuhdetta koskevista analyyseistä ja muista taloudellisista analyyseistä ja oletuksista, joita käytetään ympäristöä koskevassa päätöksenteossa,

c) ihmisten terveyden ja turvallisuuden, elinolosuhteiden, kulttuurikohteiden ja rakennetun ympäristön tilaa, siinä määrin kuin ympäristön osa-alueiden tila tai näiden osa-alueiden välityksellä, tämän kappaleen b kohdassa tarkoitetut tekijät, toimet tai toimenpiteet, vaikuttavat tai voivat vaikuttaa niihin,

4. "yleisöllä" tarkoitetaan yhtä tai useampaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä ja kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti, näiden henkilöiden yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä,

5. "yleisöllä, jota asia koskee" tarkoitetaan yleisöä, johon ympäristöä koskeva päätöksenteko vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, taikka yleisöä, jonka etua se koskee; ympäristönsuojelua edistäviä ja kansallisen lainsäädännön vaatimukset täyttävistä valtiosta riippumattomia järjestöjä pidetään tätä määritelmää sovellettaessa yleisönä, jonka etua asia koskee.

3 artikla

Yleiset määräykset

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö-, sääntely- ja muihin toimenpi-

3. "Environmental information" means any information in written, visual, aural, electronic or any other material form on:

(a) The state of elements of the environment, such as air and atmosphere, water, soil, land, landscape and natural sites, biological diversity and its components, including genetically modified organisms, and the interaction among these elements;

(b) Factors, such as substances, energy, noise and radiation, and activities or measures, including administrative measures, environmental agreements, policies, legislation, plans and programmes, affecting or likely to affect the elements of the environment within the scope of subparagraph (a) above, and cost-benefit and other economic analyses and assumptions used in environmental decision-making;

(c) The state of human health and safety, conditions of human life, cultural sites and built structures, inasmuch as they are or may be affected by the state of the elements of the environment or, through these elements, by the factors, activities or measures referred to in subparagraph (b) above;

4. "The public" means one or more natural or legal persons, and, in accordance with national legislation or practice, their associations, organizations or groups;

5. "The public concerned" means the public affected or likely to be affected by, or having an interest in, the environmental decision-making; for the purposes of this definition, non-governmental organizations promoting environmental protection and meeting any requirements under national law shall be deemed to have an interest.

Article 3

General Provisions

1. Each Party shall take the necessary legislative, regulatory and other measures, in-

teisiin, mukaan lukien toimenpiteet, joilla pyritään tässä yleissopimuksessa tarkoitettujen yleisölle tiedottamista, yleisön osallistumista ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevien määräysten yhteensovittamiseen, samoin kuin asianmukaiset täytäntöönpanotoimenpiteet selkeän, avoimen ja yhdenmukaisen kehyksen luomiseksi ja ylläpitämiseksi tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa varten.

2. Kukin sopimuspuoli pyrkii varmistamaan, että virkamiehet ja viranomaiset avustavat ja ohjaavat yleisöä sen hakiessa ympäristöasioita koskevia tietoja, halutessa osallistua ympäristöasioita koskevaan päätöksentekoon tai halutessa käyttää muutoksenhaku- tai vireillepano-oikeuttaan ympäristöasioissa.

3. Kukin sopimuspuoli edistää ympäristökasvatusta ja yleisön tietoisuutta ympäristöasioista, erityisesti tietoisuutta siitä, miten yleisö voi saada ympäristöä koskevaa tietoa, osallistua ympäristöasioita koskevaan päätöksentekoon ja käyttää muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuttaan ympäristöasioissa.

4. Kukin sopimuspuoli tunnustaa ympäristönsuojelua edistävät yhteenliittymät, järjestöt ja ryhmät ja tukee niitä asianmukaisesti sekä varmistaa, että sen kansallinen oikeusjärjestelmä on tämän velvoitteen mukainen.

5. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät vaikuta sopimuspuolen oikeuteen ylläpitää tai toteuttaa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on lisätä yleisön tiedonsaantia, lisätä sen osallistumista päätöksentekoon ja laajentaa sen muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa enemmän kuin tässä yleissopimuksessa edellytetään.

6. Tämä yleissopimus ei edellytä yleisön tiedonsaantia, päätöksentekoon osallistumista sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevien voimassa olevien oikeuksien heikentämistä.

7. Kukin sopimuspuoli edistää tämän yleissopimuksen periaatteiden soveltamista kansainvälisissä ympäristöä koskevissa päätöksentekomenettelyissä ja kansainvälisissä järjestöissä ympäristöön liittyvien asioiden yhteydessä.

cluding measures to achieve compatibility between the provisions implementing the information, public participation and access-to-justice provisions in this Convention, as well as proper enforcement measures, to establish and maintain a clear, transparent and consistent framework to implement the provisions of this Convention.

2. Each Party shall endeavour to ensure that officials and authorities assist and provide guidance to the public in seeking access to information, in facilitating participation in decision-making and in seeking access to justice in environmental matters.

3. Each Party shall promote environmental education and environmental awareness among the public, especially on how to obtain access to information, to participate in decision-making and to obtain access to justice in environmental matters.

4. Each Party shall provide for appropriate recognition of and support to associations, organizations or groups promoting environmental protection and ensure that its national legal system is consistent with this obligation.

5. The provisions of this Convention shall not affect the right of a Party to maintain or introduce measures providing for broader access to information, more extensive public participation in decision-making and wider access to justice in environmental matters than required by this Convention.

6. This Convention shall not require any derogation from existing rights of access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters.

7. Each Party shall promote the application of the principles of this Convention in international environmental decision-making processes and within the framework of international organizations in matters relating to the environment.

8. Kukin sopimuspuoli varmistaa, ettei niitä henkilöitä, jotka käyttävät oikeuksiaan tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti, rangaista, vainota tai häiritä millään tavalla heidän toimintansa takia. Tämä määräys ei vaikuta kansallisten tuomioistuinten oikeuteen määrätä kohtuullisten oikeudenkäyntikulujen korvaamista.

9. Yleisöllä on tämän yleissopimuksen määräysten soveltamisalalla oikeus saada ympäristöasioita koskevaa tietoa, mahdollisuus osallistua ympäristöasioita koskevaan päätöksentekoon ja oikeus muutoksenhakuun tai vireillepanoon ympäristöasioissa ilman kansalaisuuteen, kansallisuuteen tai kotipaikkaan liittyvää syrjintää, sekä oikeushenkilön osalta, ilman sen rekisteröidyn toimipaikan sijaintiin tai sen toiminnan todelliseen keskukseseen perustuvaa syrjintää.

4 artikla

Ympäristöä koskevan tiedon saanti

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että viranomaiset antavat ympäristöä koskevat tiedot pyydetessä yleisön käyttöön tämän artiklan seuraavien kappaleiden nojalla ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti, mukaan lukien, jos sitä pyydetään ja jollei tämän kappaleen b kohdan määräyksistä muuta johdu, jäljennökset asiakirja-aineistosta, jossa on kyseisiä tietoja tai joka koostuu kyseisistä tiedoista:

a) ilman, että pyynnön esittäjän on osoitettava, että asia koskee häntä,

b) pyydettyssä muodossa, jos:

i) viranomaiset eivät katso, että tiedon esittäminen toisessa muodossa on aiheellista, jolloin heidän on perusteltava tämän muodon valinta, tai

ii) tieto ei ole jo yleisön saatavilla toisessa muodossa.

2. Tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu ympäristöä koskeva tieto on annettava käyttöön mahdollisimman pian ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä, ellei tiedon määrä ja monitahoisuus edellytä määrärajan pidentämistä kahteen

8. Each Party shall ensure that persons exercising their rights in conformity with the provisions of this Convention shall not be penalized, persecuted or harassed in any way for their involvement. This provision shall not affect the powers of national courts to award reasonable costs in judicial proceedings.

9. Within the scope of the relevant provisions of this Convention, the public shall have access to information, have the possibility to participate in decision-making and have access to justice in environmental matters without discrimination as to citizenship, nationality or domicile and, in the case of a legal person, without discrimination as to where it has its registered seat or an effective centre of its activities.

Article 4

Access to Environmental Information

1. Each Party shall ensure that, subject to the following paragraphs of this article, public authorities, in response to a request for environmental information, make such information available to the public, within the framework of national legislation, including, where requested and subject to subparagraph (b) below, copies of the actual documentation containing or comprising such information:

(a) Without an interest having to be stated;

(b) In the form requested unless:

(i) It is reasonable for the public authority to make it available in another form, in which case reasons shall be given for making it available in that form; or

(ii) The information is already publicly available in another form.

2. The environmental information referred to in paragraph 1 above shall be made available as soon as possible and at the latest within one month after the request has been submitted, unless the volume and the complexity of the information justify an exten-

kuukauteen pyynnön esittämisestä. Pyyntö esittäjälle on ilmoitettava määräajan pidentämisestä ja sen perusteluista.

3. Ympäristötietoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos:

a) pyydetty ympäristöä koskeva tieto ei ole sen viranomaisen hallussa, jolle pyyntö on esitetty,

b) pyyntö on ilmeisen kohtuuton tai se on esitetty liian yleisessä muodossa, tai

c) se koskee valmisteilla olevaa aineistoa tai viranomaisten sisäisiä asiakirjoja ja epäminen on mahdollista kansallisen lainsäädännön ja yleisen käytännön nojalla, jolloin on otettava huomioon, miten tiedon ilmaiseminen palvelisi yleistä etua.

4. Ympäristötietoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti:

a) viranomaisten toiminnan luottamuksellisuuteen, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään tällaisesta luottamuksellisuudesta,

b) kansainvälisiin suhteisiin, maanpuolustukseen tai yleiseen turvallisuuteen,

c) tuomioistuinkäsittelyyn, henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti tai viranomaisen mahdollisuuteen suorittaa rikosoikeudellinen tai kurinpidollinentutkinta,

d) kaupallisten tai teollisten tietojen luottamuksellisuuteen, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään tällaisen luottamuksellisuuden suojasta oikeutetun taloudellisen edun suojelemiseksi. Tässä yhteydessä ilmaistaan sellaisia päästöjä koskevia tietoja, jotka ovat ympäristön suojelun kannalta oleellisia,

e) teollis- ja tekijänoikeuksiin,

f) henkilötietojen ja/tai luonnollista henkilöä koskevien tiedostojen luottamuksellisuuteen, jos kyseinen henkilö ei ole antanut suostumustaan tiedon ilmaisemiseen ja jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään tällaisesta luottamuksellisuudesta,

g) sellaisen kolmannen osapuolen etuun, joka on toimittanut pyydetyn tiedon ilman oikeudellista velvollisuutta ja ilman, että kyseistä osapuolta olisi voitu oikeudellisesti

sion of this period up to two months after the request. The applicant shall be informed of any extension and of the reasons justifying it.

3. A request for environmental information may be refused if:

(a) The public authority to which the request is addressed does not hold the environmental information requested;

(b) The request is manifestly unreasonable or formulated in too general a manner; or

(c) The request concerns material in the course of completion or concerns internal communications of public authorities where such an exemption is provided for in national law or customary practice, taking into account the public interest served by disclosure.

4. A request for environmental information may be refused if the disclosure would adversely affect:

(a) The confidentiality of the proceedings of public authorities, where such confidentiality is provided for under national law;

(b) International relations, national defence or public security;

(c) The course of justice, the ability of a person to receive a fair trial or the ability of a public authority to conduct an enquiry of a criminal or disciplinary nature;

(d) The confidentiality of commercial and industrial information, where such confidentiality is protected by law in order to protect a legitimate economic interest. Within this framework, information on emissions which is relevant for the protection of the environment shall be disclosed;

(e) Intellectual property rights;

(f) The confidentiality of personal data and/or files relating to a natural person where that person has not consented to the disclosure of the information to the public, where such confidentiality is provided for in national law;

(g) The interests of a third party which has supplied the information requested without that party being under or capable of being put under a legal obligation to do so,

velvoittaa siihen, ja joka ei anna lupaa aineiston luovuttamiseen, tai

h) ympäristöön, johon tieto liittyy, esimerkiksi harvinaisten lajien pesimäpaikkoihin.

Edellä mainittuja epäämisperusteita tulkitaan suppeasti, ottaen huomioon tietojen ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu sekä se, liittyykö pyydetty tieto ympäristöpäästöihin.

5. Kun pyydetty tieto ei ole viranomaisen hallussa, sen on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti pyynnön esittäjälle sen viranomaisen nimi, jolta tämä voi ensin mainitun viranomaisen mukaan pyytää haluamaansa tietoa, tai toimitettava pyyntö kyseiselle viranomaiselle ja ilmoitettava siitä pyynnön esittäjälle.

6. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että jos tämän artiklan 3 kappaleen c kohdan ja 4 kappaleen nojalla salassa pidettävät tiedot on mahdollista erottaa julkisista tiedoista vaikuttamatta erotettavien tietojen luottamuksellisuuteen, viranomaiset antavat muut pyydetty ympäristöä koskevat tiedot saataville.

7. Tietoja koskevan pyynnön epäämisestä ilmoitetaan kirjallisesti, jos pyyntö on esitetty kirjallisena tai pyynnön esittäjä sitä pyytää. Ilmoituksessa on esitettävä epäämisperusteet ja tiedotettava 9 artiklan mukaisesta uudelleentarkastelumenettelystä. Epäämisestä ilmoitetaan mahdollisimman nopeasti ja viimeistään kuukauden kuluessa, jollei määräajan pidentäminen kahteen kuukauteen pyynnön esittämisestä ole aiheellista tietojen monitahoisuuden vuoksi. Pynnön esittäjälle on ilmoitettava määräajan pidentämisestä ja sen perusteluista.

8. Kukin sopimuspuoli voi sallia viranomaistensa perivän maksun tietojen toimittamisesta, mutta maksu ei saa olla kohtuuton. Viranomaiset, jotka aikovat periä maksun tietojen toimittamisesta, antavat pyynnön esittäjien saataville mahdollisesti perittäviä maksuja koskevan luettelon, jossa ilmoitetaan maksun perimisen tai perimättä jättämisen perusteet sekä se, milloin tietojen toimittamisen edellytyksenä on kyseisen maksun suorittaminen etukäteen.

and where that party does not consent to the release of the material; or

(h) The environment to which the information relates, such as the breeding sites of rare species.

The aforementioned grounds for refusal shall be interpreted in a restrictive way, taking into account the public interest served by disclosure and taking into account whether the information requested relates to emissions into the environment.

5. Where a public authority does not hold the environmental information requested, this public authority shall, as promptly as possible, inform the applicant of the public authority to which it believes it is possible to apply for the information requested or transfer the request to that authority and inform the applicant accordingly.

6. Each Party shall ensure that, if information exempted from disclosure under paragraphs 3 (c) and 4 above can be separated out without prejudice to the confidentiality of the information exempted, public authorities make available the remainder of the environmental information that has been requested.

7. A refusal of a request shall be in writing if the request was in writing or the applicant so requests. A refusal shall state the reasons for the refusal and give information on access to the review procedure provided for in accordance with article 9. The refusal shall be made as soon as possible and at the latest within one month, unless the complexity of the information justifies an extension of this period up to two months after the request. The applicant shall be informed of any extension and of the reasons justifying it.

8. Each Party may allow its public authorities to make a charge for supplying information, but such charge shall not exceed a reasonable amount. Public authorities intending to make such a charge for supplying information shall make available to applicants a schedule of charges which may be levied, indicating the circumstances in which they may be levied or waived and when the supply of information is conditional on the advance payment of such a charge.

5 artikla

Ympäristöä koskevien tietojen kokoaminen ja levittäminen

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että:
- a) viranomaisten hallussa on heidän tehtäviensä edellyttämät ympäristöä koskevat tiedot, ja että he pitävät ne ajan tasalla,
  - b) tietojen antamista varten perustetaan järjestelmä, jolla taataan, että viranomaiset saavat riittävästi tietoja sellaisista ehdoteuista tai olemassaolevista toimista, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia,
  - c) kun ihmisten terveyteen tai ympäristöön kohdistuu välitön uhka, joka johtuu joko ihmisen toiminnasta tai luonnosta johtuvista syistä, yleisölle, johon vaikutus mahdollisesti kohdistuu, annetaan välittömästi ja viipymättä käyttöön kaikki viranomaisten hallussa olevat tiedot, joiden avulla se voi toteuttaa toimenpiteitä uhasta aiheutuvan haitan ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi.
2. Kukin sopimuspuoli huolehtii siitä, että viranomaiset toimivat kansallisen lainsäädännön puitteissa avoimesti antaessaan ympäristöä koskevia tietoja yleisölle, ja että nämä tiedot ovat tehokkaasti saatavilla, muun muassa:
- a) tarjoamalla yleisölle riittävästi tietoa asianomaisten viranomaisten hallussa olevien ympäristöä koskevien tietojen laadusta ja laajuudesta sekä perusehdoista ja edellytyksistä, joilla kyseiset tiedot ovat saatavilla ja käytettävissä, ja tietojen saantia koskevasta menettelystä,
  - b) ottamalla käyttöön ja ylläpitämällä esimerkiksi seuraavia käytännön järjestelyjä:
    - i) julkiset luettelot, rekisterit tai tiedostot,
    - ii) viranhaltijat veloitetaan avustamaan yleisöä, joka pyytää tietoja tämän yleissopimuksen mukaisesti, ja
    - iii) yhteystietojen ilmoittaminen, ja
  - c) antamalla b kohdan i alakohdassa tarkoitettuihin luetteluihin, rekistereihin tai tiedostoihin sisältyvät ympäristöä koskevat tiedot maksutta saataville.

Article 5

Collection and Dissemination of Environmental Information

1. Each Party shall ensure that:
- (a) Public authorities possess and update environmental information which is relevant to their functions;
  - (b) Mandatory systems are established so that there is an adequate flow of information to public authorities about proposed and existing activities which may significantly affect the environment;
  - (c) In the event of any imminent threat to human health or the environment, whether caused by human activities or due to natural causes, all information which could enable the public to take measures to prevent or mitigate harm arising from the threat and is held by a public authority is disseminated immediately and without delay to members of the public who may be affected.
2. Each Party shall ensure that, within the framework of national legislation, the way in which public authorities make environmental information available to the public is transparent and that environmental information is effectively accessible, inter alia, by:
- (a) Providing sufficient information to the public about the type and scope of environmental information held by the relevant public authorities, the basic terms and conditions under which such information is made available and accessible, and the process by which it can be obtained;
  - (b) Establishing and maintaining practical arrangements, such as:
    - (i) Publicly accessible lists, registers or files;
    - (ii) Requiring officials to support the public in seeking access to information under this Convention; and
    - (iii) The identification of points of contact; and
  - (c) Providing access to the environmental information contained in lists, registers or files as referred to in subparagraph (b) (i) above free of charge.

3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että ympäristöä koskevia tietoja julkaistaan asteittain sähköisissä tietokannoissa, joita yleisö voi helposti käyttää yleisten televiestintäverkkojen välityksellä. Tässä muodossa saatavilla olevien tietojen tulisi sisältää:

- a) tämän artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuja kertomuksia ympäristön tilasta,
- b) ympäristölainsäädäntöä tai ympäristöön liittyvää lainsäädäntöä,
- c) tarvittaessa ympäristöä koskevia tai siihen liittyviä toimintaohjelmia, suunnitelmia ja ohjelmia sekä ympäristösopimuksia ja
- d) muita tietoja, siinä määrin kuin tässä muodossa olevien tietojen saanti helpottaa tämän yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön soveltamista, edellyttäen, että nämä tiedot ovat jo saatavilla sähköisessä muodossa.

4. Kukin sopimuspuoli julkaisee säännöllisin väliajoin, enintään kolmen tai neljän vuoden välein, ympäristön tilaa koskevan kansallisen kertomuksen, johon sisältyy tietoja ympäristön laadusta ja ympäristöön kohdistuvasta kuormituksesta, ja levittää kyseistä kertomusta.

5. Kukin sopimuspuoli toteuttaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisia toimenpiteitä levittääkseen esimerkiksi:

- a) lainsäädäntöä ja toimintaohjelmia, esimerkiksi asiakirjoja ympäristöön liittyvistä strategioista, toimintaohjelmista, ohjelmista ja toimintasuunnitelmista, sekä niiden täytäntöönpanon edistymistä koskevia kertomuksia, jotka on laadittu hallinnon eri tasoilla,
- b) ympäristökysymyksiä koskevia kansainvälisiä sopimuksia ja yleissopimuksia sekä
- c) tarvittaessa ympäristökysymyksiä koskevia muita merkittäviä kansainvälisiä asiakirjoja.

6. Kukin sopimuspuoli rohkaisee toimijoita, joiden toimilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, tiedottamaan yleisölle säännöllisesti toimiensa ja tuotteidensa ympäristövaikutuksista, tarvittaessa vapaaehtoisien ympäristömerkinnän tai ympäristöasioiden auditointijärjestelmien avulla tai muilla tavoin.

3. Each Party shall ensure that environmental information progressively becomes available in electronic databases which are easily accessible to the public through public telecommunications networks. Information accessible in this form should include:

- (a) Reports on the state of the environment, as referred to in paragraph 4 below;
- (b) Texts of legislation on or relating to the environment;
- (c) As appropriate, policies, plans and programmes on or relating to the environment, and environmental agreements; and
- (d) Other information, to the extent that the availability of such information in this form would facilitate the application of national law implementing this Convention, provided that such information is already available in electronic form.

4. Each Party shall, at regular intervals not exceeding three or four years, publish and disseminate a national report on the state of the environment, including information on the quality of the environment and information on pressures on the environment.

5. Each Party shall take measures within the framework of its legislation for the purpose of disseminating, inter alia:

- (a) Legislation and policy documents such as documents on strategies, policies, programmes and action plans relating to the environment, and progress reports on their implementation, prepared at various levels of government;
- (b) International treaties, conventions and agreements on environmental issues; and
- (c) Other significant international documents on environmental issues, as appropriate.

6. Each Party shall encourage operators whose activities have a significant impact on the environment to inform the public regularly of the environmental impact of their activities and products, where appropriate within the framework of voluntary eco-labelling or eco-auditing schemes or by other means.

7. Kukin sopimuspuoli:

a) julkaisee tiedot ja näitä tietoja koskevat analyysit, joita se pitää merkittävien ympäristöpoliittisten ehdotusten laatimisen kannalta oleellisina ja tärkeinä,

b) julkaisee tai antaa muuten käyttöön saatavilla olevaa selittävää aineistoa käsittelemistään tämän yleissopimuksen soveltamisaan kuuluvista asioista ja

c) tarjoaa asianmukaisessa muodossa tietoja julkisten tehtävien suorittamisesta tai kaikilla hallinnon tasoilla tarjotuista ympäristöön liittyvistä julkisista palveluista.

8. Kukin sopimuspuoli kehittää järjestelmiä sen varmistamiseksi, että kuluttajille annetaan riittävät tuotetiedot, joiden avulla he voivat tehdä ympäristöön liittyviä valintoja kaikista asiaan vaikuttavista seikoista tietoisina.

9. Kukin sopimuspuoli ryhtyy toimenpiteisiin, ottaen soveltuvin osin huomioon kansainväliset prosessit, luodakseen asteittain yhtenäisen, koko maan käsittävän pilaantumista koskevien kartoitusten tai rekistereiden järjestelmän, joka perustuu jäseneltyyn, sähköiseen ja yleisesti saatavilla olevaan tietokantaan, jonka tiedot on kerätty yhdenmukaisesti. Järjestelmään voidaan kirjata tiettyjen aineiden ja tuotteiden päästöt, leviäminen ja siirtyminen tietyistä toiminnoista ympäristöön, veden, energian ja luonnonvarojen käyttö mukaan lukien, laitoksissa ja niiden ulkopuolella tapahtuva käsittely sekä kaatopaikat.

10. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita sopimuspuolten oikeutta kieltäytyä 4 artiklan 3 ja 4 kappaleen mukaisesti ilmaisemasta tiettyjä ympäristöä koskevia tietoja.

6 artikla

Yleisön osallistuminen erityisiä toimia koskevaan päätöksentekoon

1. Kukin sopimuspuoli:

a) soveltaa tämän artiklan määräyksiä I liitteessä luetelluille ehdotetuille toiminnolle myönnettäviä lupia koskeviin päätöksiin,

7. Each Party shall:

(a) Publish the facts and analyses of facts which it considers relevant and important in framing major environmental policy proposals;

(b) Publish, or otherwise make accessible, available explanatory material on its dealings with the public in matters falling within the scope of this Convention; and

(c) Provide in an appropriate form information on the performance of public functions or the provision of public services relating to the environment by government at all levels.

8. Each Party shall develop mechanisms with a view to ensuring that sufficient product information is made available to the public in a manner which enables consumers to make informed environmental choices.

9. Each Party shall take steps to establish progressively, taking into account international processes where appropriate, a coherent, nationwide system of pollution inventories or registers on a structured, computerized and publicly accessible database compiled through standardized reporting. Such a system may include inputs, releases and transfers of a specified range of substances and products, including water, energy and resource use, from a specified range of activities to environmental media and to on-site and offsite treatment and disposal sites.

10. Nothing in this article may prejudice the right of Parties to refuse to disclose certain environmental information in accordance with article 4, paragraphs 3 and 4.

Article 6

Public Participation in Decisions on Specific Activities

1. Each Party:

(a) Shall apply the provisions of this article with respect to decisions on whether to permit proposed activities listed in annex I;

b) soveltaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti tämän artiklan määräyksiä myös sellaisia toimintoja koskeviin päätöksiin, joita ei ole lueteltu I liitteessä ja joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tätä varten sopimuspuolet päättävät, kuuluuko ehdotettu toimi näiden määräysten soveltamisalaan, ja

c) voi päättää kansallisen lainsäädännön mukaisesti tapauskohtaisesti olla soveltamatta tämän artiklan määräyksiä ehdotettuihin maanpuolustustarkoituksia palveleviin toimiin, jos sopimuspuoli katsoo niiden soveltamisen vaikuttavan kielteisesti näihin tarkoituksiin.

2. Yleisölle, jota asia koskee, tiedotetaan ympäristöön liittyvän päätöksentekomenettelyn alkuvaiheessa joko julkisen ilmoituksen välityksellä tai tarvittaessa henkilökohtaisesti sekä riittävästi, hyvissä ajoin ja tehokkaasti muun muassa:

a) päätöksen kohteena olevasta ehdotetusta toimesta ja sen tarkoituksesta,

b) mahdollisten päätösten luonteesta tai päätösluonnoksesta,

c) päätöksenteosta vastaavasta viranomaisesta,

d) suunnitellusta menettelystä, mukaan lukien seuraavat tiedot, jos ne ovat saatavilla:

- i) menettelyn aloittamisajankohta,
- ii) yleisön osallistumismahdollisuudet,

iii) mahdollisen julkisen kuulemisen ajankohta ja paikka,

iv) maininta viranomaisesta, jolta asiaan liittyviä tietoja voidaan pyytää ja jonka haltuun nämä tiedot on annettu yleisön nähtäväksi,

v) maininta toimivaltaisesta viranomaisesta tai muusta virallisesta elimestä, jolle huomautukset tai kysymykset voidaan esittää, sekä määräaika näiden huomautusten ja kysymysten esittämiselle, ja

vi) maininta saatavilla olevasta ehdotettuun toimeen liittyvästä ympäristöä koskevasta tiedosta, sekä

e) siitä, että toimeen sovelletaan kansallista tai valtiosta toiseen ulottuvia ympäristövaikutuksia koskevaa arviointimenettelyä.

(b) Shall, in accordance with its national law, also apply the provisions of this article to decisions on proposed activities not listed in annex I which may have a significant effect on the environment. To this end, Parties shall determine whether such a proposed activity is subject to these provisions; and

(c) May decide, on a case-by-case basis if so provided under national law, not to apply the provisions of this article to proposed activities serving national defence purposes, if that Party deems that such application would have an adverse effect on these purposes.

2. The public concerned shall be informed, either by public notice or individually as appropriate, early in an environmental decision-making procedure, and in an adequate, timely and effective manner, inter alia, of:

(a) The proposed activity and the application on which a decision will be taken;

(b) The nature of possible decisions or the draft decision;

(c) The public authority responsible for making the decision;

(d) The envisaged procedure, including, as and when this information can be provided:

- (i) The commencement of the procedure;
- (ii) The opportunities for the public to participate;

(iii) The time and venue of any envisaged public hearing;

(iv) An indication of the public authority from which relevant information can be obtained and where the relevant information has been deposited for examination by the public;

(v) An indication of the relevant public authority or any other official body to which comments or questions can be submitted and of the time schedule for transmittal of comments or questions; and

(vi) An indication of what environmental information relevant to the proposed activity is available; and

(e) The fact that the activity is subject to a national or transboundary environmental impact assessment procedure.

3. Yleisön osallistumismenettelyn eri vaiheissa on oltava kohtuulliset määräajat, jotka antavat riittävästi aikaa 2 kappaleen mukaiseen yleisölle tiedottamiseen ja yleisölle mahdollisuuden valmistautua ja osallistua tehokkaasti ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

4. Kukin sopimuspuoli huolehtii siitä, että yleisö voi osallistua jo alkuvaiheessa, kun kaikki vaihtoehdot ovat avoimia ja kun yleisö voi osallistua menettelyyn tehokkaasti.

5. Kunkin sopimuspuolen olisi tarvittaessa rohkaistava mahdollisia lupahakemuksen tekijöitä ilmoittamaan, mitä yleisöä asia koskee, jotta tämä voi osallistua keskusteluihin, sekä toimittamaan hakemuksensa tavoitteita koskevat tiedot ennen luvan hakemista.

6. Kukin sopimuspuoli edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset antavat pyynnöstä, jos kansallisessa lainsäädännössä niin edellytetään, yleisölle, jota asia koskee mahdollisuuden tutkia kaikki tässä artiklassa tarkoitetut päätöksentekoon liittyvät tiedot, jotka ovat saatavilla yleisön osallistumismenettelyn ajankohtana, maksutta ja heti kun tiedot ovat saatavilla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sopimuspuolten oikeutta kieltäytyä ilmaisemasta tiettyjä tietoja 4 artiklan 3 ja 4 kappaleen mukaisesti. Tämän rajoittamatta 4 artiklan määräysten soveltamista, kyseisiin tietoihin on sisällyttävä ainakin:

a) kuvaus ehdotetun toimen toteuttamispaikasta sekä ehdotetun toiminnon fyysisistä ja teknisistä ominaisuuksista arvioidut jäämät ja päästöt mukaan lukien,

b) kuvaus ehdotetun toimen merkittävistä ympäristövaikutuksista,

c) kuvaus toimista, jotka on suunniteltu vaikutusten torjumiseksi ja/tai vähentämiseksi, päästöt mukaan lukien,

d) muu kuin tekninen yhteenveto edellä mainituista,

e) yleiskatsaus hakijan esittämistä vaihtoehtoja ja

f) kansallisen lainsäädännön mukaisesti tärkeimmät viranomaisille tarkoitetut kertomukset ja ohjeet, kun yleisölle, jota asia

3. The public participation procedures shall include reasonable time-frames for the different phases, allowing sufficient time for informing the public in accordance with paragraph 2 above and for the public to prepare and participate effectively during the environmental decision-making.

4. Each Party shall provide for early public participation, when all options are open and effective public participation can take place.

5. Each Party should, where appropriate, encourage prospective applicants to identify the public concerned, to enter into discussions, and to provide information regarding the objectives of their application before applying for a permit.

6. Each Party shall require the competent public authorities to give the public concerned access for examination, upon request where so required under national law, free of charge and as soon as it becomes available, to all information relevant to the decision-making referred to in this article that is available at the time of the public participation procedure, without prejudice to the right of Parties to refuse to disclose certain information in accordance with article 4, paragraphs 3 and 4. The relevant information shall include at least, and without prejudice to the provisions of article 4:

(a) A description of the site and the physical and technical characteristics of the proposed activity, including an estimate of the expected residues and emissions;

(b) A description of the significant effects of the proposed activity on the environment;

(c) A description of the measures envisaged to prevent and/or reduce the effects, including emissions;

(d) A non-technical summary of the above;

(e) An outline of the main alternatives studied by the applicant; and

(f) In accordance with national legislation, the main reports and advice issued to the public authority at the time when the

koskee, tiedotetaan asiasta tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti.

7. Yleisön osallistumista koskevat menettelyt antavat yleisölle mahdollisuuden esittää kirjallisesti tai tarvittaessa julkisessa kuulemistilaisuudessa tai vastauksena hakijalle toimitettuun pyyntöön kaikki huomautukset, tiedot, analyysit tai mielipiteet, joita yleisö pitää ehdotetun toimen kannalta oleellisina.

8. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että yleisön esittämät näkemykset otetaan päätöksessä asianmukaisesti huomioon.

9. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että päätöksestä tiedotetaan yleisölle viipymättä soveltuvien menettelyjen mukaisesti sen jälkeen, kun viranomainen on tehnyt päätöksen. Kukin sopimuspuoli antaa yleisön käyttöön päätöksen tekstin sekä sen perustelut.

10. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että tämän artiklan 2—9 kappaleen määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin sen ollessa asianmukaista, kun viranomainen ottaa 1 kappaleessa tarkoitetun toiminnon lupaehdot uudelleen käsiteltäviksi tai saattaa ne ajan tasalle.

11. Kukin sopimuspuoli soveltaa tämän artiklan määräyksiä päätöksiin, jotka koskevat muuntogeenisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön, kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarpeen.

7 artikla

Yleisön osallistuminen ympäristöön liittyvien suunnitelmien, ohjelmien ja toimintaohjelmien valmisteluun

Kukin sopimuspuoli toteuttaa asiaankuuluvat käytännön toimenpiteet ja/tai muut toimenpiteet, jotta yleisöllä olisi mahdollisuus osallistua ympäristöön liittyvien suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun avoimen ja oikeudenmukaisen toimintakehyksen puitteissa, kun yleisölle on toimitettu tarvittavat tiedot. Toimintakehyksessä sovelletaan 6 artiklan 3, 4 ja 8 kappaletta. Toimivaltainen viranomainen kartoittaa yleisön, joka voi osallistua, ottaen huomi-

public concerned shall be informed in accordance with paragraph 2 above.

7. Procedures for public participation shall allow the public to submit, in writing or, as appropriate, at a public hearing or inquiry with the applicant, any comments, information, analyses or opinions that it considers relevant to the proposed activity.

8. Each Party shall ensure that in the decision due account is taken of the outcome of the public participation.

9. Each Party shall ensure that, when the decision has been taken by the public authority, the public is promptly informed of the decision in accordance with the appropriate procedures. Each Party shall make accessible to the public the text of the decision along with the reasons and considerations on which the decision is based.

10. Each Party shall ensure that, when a public authority reconsiders or updates the operating conditions for an activity referred to in paragraph 1, the provisions of paragraphs 2 to 9 of this article are applied *mutatis mutandis*, and where appropriate.

11. Each Party shall, within the framework of its national law, apply, to the extent feasible and appropriate, provisions of this article to decisions on whether to permit the deliberate release of genetically modified organisms into the environment.

Article 7

Public Participation Concerning Plans, Programmes and Policies Relating to the Environment

Each Party shall make appropriate practical and/or other provisions for the public to participate during the preparation of plans and programmes relating to the environment, within a transparent and fair framework, having provided the necessary information to the public. Within this framework, article 6, paragraphs 3, 4 and 8, shall be applied. The public which may participate shall be identified by the relevant public authority, taking into account the objec-

oon tämän yleissopimuksen tavoitteet. Kukin sopimuspuoli pyrkii tarpeen mukaan tarjoamaan yleisölle mahdollisuuksia osallistua ympäristöön liittyvien toimintaohjelmien valmisteluun.

8 artikla

Yleisön osallistuminen viranomaismääräysten ja/tai yleisesti sovellettavien oikeudellisesti sitovien asiakirjojen laadintaan

Kukin sopimuspuoli pyrkii edistämään sitä, että yleisö voi osallistua tehokkaasti, sopivassa vaiheessa ja vaihtoehtojen ollessa vielä avoimia sellaisten viranomaisten vastuulla olevien viranomaismääräysten ja muiden yleisesti sovellettavien oikeudellisesti sitovien sääntöjen laatimiseen, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tätä varten tulisi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

- a) yleisön tehokkaan osallistumisen mahdollistavien riittävien määräaikojen asettaminen,
- b) säännösluonnosten julkaiseminen tai asettaminen muutoin julkisesti saataville ja
- c) mahdollisuuden antaminen yleisölle esittää huomautuksensa suoraan tai edustuksellisten neuvoa-antavien elinten välityksellä.

Yleisön osallistumisen tulokset otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

9 artikla

Muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että henkilö, joka katsoo, että hänen 4 artiklan nojalla esittämänsä tietopyyntö on jätetty huomiotta tai perusteettomasti hylätty osittain tai kokonaan, siihen on vastattu puutteellisesti tai sitä ei muuten ole käsitelty edellä mainitun artiklan määräysten mukaisesti, voi saattaa asian tuomioistuimessa tai muussa laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä uudelleen tutkittavaksi.

tives of this Convention. To the extent appropriate, each Party shall endeavour to provide opportunities for public participation in the preparation of policies relating to the environment.

Article 8

Public Participation the Preparation of Executive Regulations and/or Generally Applicable Legally Binding Normative Instruments

Each Party shall strive to promote effective public participation at an appropriate stage, and while options are still open, during the preparation by public authorities of executive regulations and other generally applicable legally binding rules that may have a significant effect on the environment. To this end, the following steps should be taken:

- (a) Time-frames sufficient for effective participation should be fixed;
- (b) Draft rules should be published or otherwise made publicly available; and
- (c) The public should be given the opportunity to comment, directly or through representative consultative bodies.

The result of the public participation shall be taken into account as far as possible.

Article 9

Access to Justice

1. Each Party shall, within the framework of its national legislation, ensure that any person who considers that his or her request for information under article 4 has been ignored, wrongfully refused, whether in part or in full, inadequately answered, or otherwise not dealt with in accordance with the provisions of that article, has access to a review procedure before a court of law or another independent and impartial body established by law.

Jos sopimuspuoli tarjoaa mahdollisuuden saattaa asia tuomioistuimessa uudelleen tutkittavaksi, se varmistaa, että henkilöllä on myös mahdollisuus saattaa asia laissa säädetyllä nopealla maksuttomalla tai edullisella menettelyllä muun viranomaisen tai muun riippumattoman ja puolueettoman elimen uudelleen käsiteltäväksi.

Tämän 1 kappaleen nojalla tehdyt lopulliset päätökset sitovat tietoja hallussaan pitävää viranomaista. Perustelut esitetään kirjallisesti ainakin silloin, kun tietojen antamisesta kieltäydytään tämän kappaleen nojalla.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että niillä, jotka kuuluvat yleisöön, jota asia koskee, ja

a) joiden etua asia riittävästi koskee, tai vaihtoehtoisesti

b) jotka väittävät oikeuksiensa heikentyvän, jos sopimuspuolen hallintolainkäyttöä koskevassa säännöstössä niin edellytetään,

on mahdollisuus saattaa tuomioistuimessa ja/tai muussa laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä minkä tahansa 6 artiklan määräysten soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön tai niihin liittyvien menettelyjen laillisuus sekä vastaavasti muiden tämän yleissopimuksen asiaankuuluvien määräysten soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön tai niihin liittyvien menettelyjen laillisuus uudelleen tutkittavaksi kansallisen lainsäädännön määräysten mukaisesti ja rajoittamatta tämän artiklan 3 kappaleen soveltamista.

Riittävä etu ja oikeuksien heikentyminen määritellään kansallisen lainsäädännön vaatimusten sekä sen tavoitteen mukaisesti, että yleisölle, jota asia koskee, annetaan laaja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus tämän yleissopimuksen soveltamisalalla. Tätä varten jokaisen 2 artiklan 5 kappaleessa tarkoitetut vaatimukset täyttävän valtiosta riippumattoman järjestön etua pidetään tämän kappaleen a kohdassa tarkoitetulla tavalla riittävänä. Näillä järjestöillä katsotaan myös olevan oikeuksia, joita on mahdollista loukata tämän kappaleen b kohdassa tarkoitetulla tavalla.

In the circumstances where a Party provides for such a review by a court of law, it shall ensure that such a person also has access to an expeditious procedure established by law that is free of charge or inexpensive for reconsideration by a public authority or review by an independent and impartial body other than a court of law.

Final decisions under this paragraph 1 shall be binding on the public authority holding the information. Reasons shall be stated in writing, at least where access to information is refused under this paragraph.

2. Each Party shall, within the framework of its national legislation, ensure that members of the public concerned

(a) Having a sufficient interest or, alternatively,

(b) Maintaining impairment of a right, where the administrative procedural law of a Party requires this as a precondition,

have access to a review procedure before a court of law and/or another independent and impartial body established by law, to challenge the substantive and procedural legality of any decision, act or omission subject to the provisions of article 6 and, where so provided for under national law and without prejudice to paragraph 3 below, of other relevant provisions of this Convention.

What constitutes a sufficient interest and impairment of a right shall be determined in accordance with the requirements of national law and consistently with the objective of giving the public concerned wide access to justice within the scope of this Convention. To this end, the interest of any non-governmental organization meeting the requirements referred to in article 2, paragraph 5, shall be deemed sufficient for the purpose of subparagraph (a) above. Such organizations shall also be deemed to have rights capable of being impaired for the purpose of subparagraph (b) above.

Tämän 2 kappaleen määräykset eivät estä sitä mahdollisuutta, että hallintoviranomaisen alustavasti tutkii asian uudelleen, eivätkä ne vaikuta vaatimukseen hallinnollisten uudelleentarkastusmenettelyjen loppuunsaattamisesta ennen kuin asia saatetaan tuomioistuimessa tutkittavaksi, silloin kun kansallisessa lainsäädännössä on tällainen vaatimus.

3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että yleisöön kuuluvilla, jotka täyttävät mahdolliset kansallisessa lainsäädännössä asetetut vaatimukset, on tämän artiklan 1 ja 2 kappaleessa tarkoitettujen uudelleentarkastelumenettelyjen lisäksi ja niiden soveltamista rajoittamatta mahdollisuus turvautua hallinnollisiin tai tuomioistuinmenettelyihin yksityishenkilöiden ja viranomaisten sellaisten toimien tai laiminlyöntien tutkimiseksi uudelleen, jotka ovat sopimuspuolen kansallisen ympäristölainsäädännön säännösten kanssa ristiriidassa.

4. Tämän artiklan 1 kappaleen lisäksi ja sen soveltamista rajoittamatta tämän artiklan 1, 2 ja 3 kappaleessa tarkoitettujen menettelyiden tulee olla riittäviä ja tehokkaita oikeussuojakeinoja, joihin sisältyy tarvittaessa väliaikaiset turvaamistoimenpiteet, ja niiden tulee olla oikeudenmukaisia, tasa-
puolisia ja nopeita eivätkä ne saa olla niin kalliita, että se olisi este menettelyyn osallistumiselle. Tämän artiklan nojalla tehdyt päätökset annetaan kirjallisesti tai kirjalliseen muotoon tallennettuina. Tuomioistuinten ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden elinten päätökset asetetaan julkisesti saataville.

5. Tämän artiklan määräysten tehostamiseksi kukin sopimuspuoli varmistaa, että yleisölle annetaan tietoa mahdollisuudesta käyttää hallinnollisia ja tuomioistuimessa tapahtuvia uudelleentarkastelumenettelyitä, sekä harkitsee asianmukaisten oikeusapujärjestelmien perustamista poistaakseen muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden käyttöön liittyvät taloudelliset esteet sekä muut esteet tai vähentääkseen niitä.

The provisions of this paragraph 2 shall not exclude the possibility of a preliminary review procedure before an administrative authority and shall not affect the requirement of exhaustion of administrative review procedures prior to recourse to judicial review procedures, where such a requirement exists under national law.

3. In addition and without prejudice to the review procedures referred to in paragraphs 1 and 2 above, each Party shall ensure that, where they meet the criteria, if any, laid down in its national law, members of the public have access to administrative or judicial procedures to challenge acts and omissions by private persons and public authorities which contravene provisions of its national law relating to the environment.

4. In addition and without prejudice to paragraph 1 above, the procedures referred to in paragraphs 1, 2 and 3 above shall provide adequate and effective remedies, including injunctive relief as appropriate, and be fair, equitable, timely and not prohibitively expensive. Decisions under this article shall be given or recorded in writing. Decisions of courts, and whenever possible of other bodies, shall be publicly accessible.

5. In order to further the effectiveness of the provisions of this article, each Party shall ensure that information is provided to the public on access to administrative and judicial review procedures and shall consider the establishment of appropriate assistance mechanisms to remove or reduce financial and other barriers to access to justice.

10 artikla

Sopimuspuolten kokoukset

1. Sopimuspuolet kokoontuvat ensimmäisen kerran viimeistään vuoden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulopäivästä. Tämän jälkeen sopimuspuolet kokoontuvat säännöllisesti vähintään joka toinen vuosi, elleivät sopimuspuolet toisin pääätä tai jokin sopimuspuoli sitä kirjallisesti pyydä, edellyttäen, että vähintään kolmannes sopimuspuolista on ilmoittanut tukevansa pyyntöä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Euroopan talouskomission pääsihteeri on toimittanut pyynnön kaikille sopimuspuolille.

2. Sopimuspuolet tarkastelevat kokouksissaan jatkuvasti tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa sopimuspuolten säännöllisin väliajoin laatimien kertomusten perusteella, ja tätä tarkoitusta varten ne:

a) tarkastelevat toimintaohjelmia ja oikeudellisia ja menetelmällisiä lähestymistapoja, joita sovelletaan tiedonsaantiin, yleisön osallistumiseen päätöksentekoon sekä oikeutta muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuteen ympäristöasioissa, näiden toimien kehittämiseksi edelleen,

b) vaihtavat sellaisten kahden- ja monenvälisten sopimusten tai muiden järjestelyjen tekemisestä tai täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia, joilla on merkitystä tämän yleissopimuksen tavoitteiden kannalta ja joissa yksi tai useampi sopimuspuoli on sopimuspuolena,

c) käyttävät tarvittaessa Euroopan talouskomission asianomaisten elinten ja muiden toimivaltaisten kansainvälisten elinten ja erityiskomiteoiden palveluja kaikissa kysymyksissä, jotka ovat olennaisia tämän yleissopimuksen tavoitteiden saavuttamiselle,

d) perustavat tarpeellisina pitämänsä apuelimet,

e) valmistelevat tarvittaessa pöytäkirjoja tähän yleissopimukseen,

f) ottavat huomioon ja hyväksyvät tähän yleissopimuksen muutokset 14 artiklan määräysten mukaisesti,

g) harkitsevat ja toteuttavat sellaisia lisätoimia, joita tämän yleissopimuksen tavoit-

Article 10

Meeting of the Parties

1. The first meeting of the Parties shall be convened no later than one year after the date of the entry into force of this Convention. Thereafter, an ordinary meeting of the Parties shall be held at least once every two years, unless otherwise decided by the Parties, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to all Parties by the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, the said request is supported by at least one third of the Parties.

2. At their meetings, the Parties shall keep under continuous review the implementation of this Convention on the basis of regular reporting by the Parties, and, with this purpose in mind, shall:

(a) Review the policies for and legal and methodological approaches to access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters, with a view to further improving them;

(b) Exchange information regarding experience gained in concluding and implementing bilateral and multilateral agreements or other arrangements having relevance to the purposes of this Convention and to which one or more of the Parties are a party;

(c) Seek, where appropriate, the services of relevant ECE bodies and other competent international bodies and specific committees in all aspects pertinent to the achievement of the purposes of this Convention;

(d) Establish any subsidiary bodies as they deem necessary;

(e) Prepare, where appropriate, protocols to this Convention;

(f) Consider and adopt proposals for amendments to this Convention in accordance with the provisions of article 14;

(g) Consider and undertake any additional action that may be required for the ac-

teiden saavuttaminen mahdollisesti edellyttää,

h) käsittelevät ensimmäisessä kokouksessaan omien kokoustensa ja apuelinten kokousten työjärjestyksen ja hyväksyvät sen yksimielisesti,

i) arvioivat ensimmäisessä kokouksessaan 5 artiklan 9 kappaleen määräysten täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia ja harkitsevat kansainvälisen toiminnan ja kehityksen huomioon ottaen toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen kyseisessä kappaleessa tarkoitettujen järjestelmän kehittämiseksi, mukaan lukien sellaisen epäpuhtauksien päästöihin ja siirtoihin liittyviä rekistereitä ja kartoituksia koskevan asiakirjan laatiminen, joka voitaisiin liittää tähän yleissopimukseen.

3. Sopimuspuolten kokouksessa voidaan tarvittaessa harkita rahoitusjärjestelyjen käyttöönottoa yksimielisellä päätöksellä.

4. Yhdistyneet Kansakunnat, sen erityisjärjestöt ja Kansainvälinen atomienergiajärjestö sekä kaikki valtiot tai alueelliset taloudellisen yhdentymisen järjestöt, joilla on 17 artiklan nojalla valtuudet allekirjoittaa tämä yleissopimus mutta jotka eivät ole tämän yleissopimuksen sopimuspuolia, ja hallitustenväliset järjestöt, joilla on toimivaltaa tämän sopimuksen soveltamisalalla, voivat osallistua tarkkailijoina sopimuspuolten kokouksiin.

5. Valtiosta riippumattomat järjestöt, joilla on toimivaltaa tämän yleissopimuksen soveltamisalalla, ja jotka ovat ilmoittaneet Euroopan talouskomission pääsihteerille haluavansa lähettää edustajansa sopimuspuolten kokoukseen, on oikeus osallistua siihen tarkkailijoina, jollei vähintään kolmannes kokouksessa läsnäolevista sopimuspuolista vastusta niiden osallistumista.

6. Tämän artiklan 4 ja 5 kappaleen soveltamistarkoituksessa tämän artiklan 2 kappaleen h kohdassa tarkoitettussa työjärjestyksessä määrätään osallistumista ja muita asiaan kuuluvia kysymyksiä koskevista käytännön järjestelyistä.

hievemnt of the purposes of this Convention;

(h) At their first meeting, consider and by consensus adopt rules of procedure for their meetings and the meetings of subsidiary bodies;

(i) At their first meeting, review their experience in implementing the provisions of article 5, paragraph 9, and consider what steps are necessary to develop further the system referred to in that paragraph, taking into account international processes and developments, including the elaboration of an appropriate instrument concerning pollution release and transfer registers or inventories which could be annexed to this Convention.

3. The Meeting of the Parties may, as necessary, consider establishing financial arrangements on a consensus basis.

4. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State or regional economic integration organization entitled under article 17 to sign this Convention but which is not a Party to this Convention, and any intergovernmental organization qualified in the fields to which this Convention relates, shall be entitled to participate as observers in the meetings of the Parties.

5. Any non-governmental organization, qualified in the fields to which this Convention relates, which has informed the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe of its wish to be represented at a meeting of the Parties shall be entitled to participate as an observer unless at least one third of the Parties present in the meeting raise objections.

6. For the purposes of paragraphs 4 and 5 above, the rules of procedure referred to in paragraph 2 (h) above shall provide for practical arrangements for the admittance procedure and other relevant terms.

11 artikla

Äänioikeus

1. Kullakin tämän yleissopimuksen sopimuspuolella on yksi ääni, lukuun ottamatta tämän artiklan 2 kappaleen määräyksiä.

2. Alueelliset taloudellisen yhdentymisen järjestöt käyttävät äänioikeuttaan toimivaltansa kuuluvissa asioissa siten, että niillä on yhtä monta ääntä kuin niillä on tämän yleissopimuksen sopimuspuolina olevia jäsenvaltioita. Mainitut järjestöt eivät käytä äänioikeuttaan niiden jäsenvaltioiden käytössä omaansa ja päinvastoin.

Article 11

Right to Vote

1. Except as provided for in paragraph 2 below, each Party to this Convention shall have one vote.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Parties to this Convention. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

12 artikla

Sihteeristö

Euroopan talouskomission pääsihteerin puolesta seuraavista sihteeristön tehtävistä:

- a) sopimuspuolten kokousten koollekutsuminen ja valmistelu,
- b) tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti vastaanotettujen kertomusten ja muiden tietojen toimittaminen sopimuspuolille ja
- c) muut tehtävät, joista sopimuspuolet voivat päättää.

Article 12

Secretariat

The Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall carry out the following secretariat functions:

- (a) The convening and preparing of meetings of the Parties;
- (b) The transmission to the Parties of reports and other information received in accordance with the provisions of this Convention; and
- (c) Such other functions as may be determined by the Parties.

13 artikla

Liitteet

Tämän yleissopimuksen liitteet ovat sen erottamaton osa.

Article 13

Annexes

The annexes to this Convention shall constitute an integral part thereof.

14 artikla

Yleissopimuksen muutokset

1. Jokainen sopimuspuoli voi esittää muutoksia tähän yleissopimukseen.

2. Tähän yleissopimukseen ehdotettu muutos toimitetaan kirjallisena Euroopan talouskomission pääsihteerille, joka antaa

Article 14

Amendments to the Convention

1. Any Party may propose amendments to this Convention.

2. The text of any proposed amendment to this Convention shall be submitted in writing to the Executive Secretary of the Eco-

sen tiedoksi kaikille sopimuspuolille vähintään yhdeksänkymmentä päivää ennen sopimuspuolten kokousta, jossa se esitetään hyväksyttäväksi.

3. Sopimuspuolet pyrkivät kaikkiin tavoin sopimaan tämän yleissopimuksen muutoksesta yksimielisesti. Jos kaikki keinot yksimielisyyden saavuttamiseksi on käytetty eikä sopimukseen ole päästy, muutosesitys hyväksytään viime kädessä kokouksessa läsnäolevien ja äänestävien sopimuspuolten kolmen neljäsosan äänen enemmistöllä.

4. Yleissopimuksen tallettaja toimittaa sopimuspuolille tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti hyväksytyt tämän yleissopimuksen muutokset ratifiointia tai hyväksymistä varten. Muut tämän yleissopimuksen muutokset kuin liitettä koskevat muutokset tulevat voimaan muutokset ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten osalta yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut niiden ratifiointia tai hyväksymistä koskevan ilmoituksen vähintään kolmelta neljäsosalta kyseisistä sopimuspuolista. Tämän jälkeen muutokset tulevat voimaan muiden sopimuspuolten osalta yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona asianomainen sopimuspuoli tallettaa muutoksia koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan.

5. Sopimuspuoli, joka ei voi hyväksyä tämän yleissopimuksen liitteen muutosta, ilmoittaa tästä kirjallisesti tallettajalle kahdentoista kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona muutoksen hyväksyminen on annettu tiedoksi. Tallettaja ilmoittaa viipymättä kaikille sopimuspuolille jokaisesta vastaanottamastaan ilmoituksesta. Sopimuspuoli voi milloin tahansa korvata aikaisemman ilmoituksensa hyväksynnällä, ja kyseisen liitteen muutos tulee asianomaisen sopimuspuolen osalta voimaan, kun se on tallettanut hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan.

6. Liitteen muutos tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona tallettaja on antanut muutoksen tiedoksi tämän artiklan 4 kappaleen mukaisesti, niiden sopimuspuolten osalta, jotka eivät ole tehneet tämän artiklan 5 kappaleen määräysten mukaista ilmoitusta, edellyttäen, et-

conomic Commission for Europe, who shall communicate it to all Parties at least ninety days before the meeting of the Parties at which it is proposed for adoption.

3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Convention by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting.

4. Amendments to this Convention adopted in accordance with paragraph 3 above shall be communicated by the Depositary to all Parties for ratification, approval or acceptance. Amendments to this Convention other than those to an annex shall enter into force for Parties having ratified, approved or accepted them on the ninetieth day after the receipt by the Depositary of notification of their ratification, approval or acceptance by at least three fourths of these Parties. Thereafter they shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after that Party deposits its instrument of ratification, approval or acceptance of the amendments.

5. Any Party that is unable to approve an amendment to an annex to this Convention shall so notify the Depositary in writing within twelve months from the date of the communication of the adoption. The Depositary shall without delay notify all Parties of any such notification received. A Party may at any time substitute an acceptance for its previous notification and, upon deposit of an instrument of acceptance with the Depositary, the amendments to such an annex shall become effective for that Party.

6. On the expiry of twelve months from the date of its communication by the Depositary as provided for in paragraph 4 above an amendment to an annex shall become effective for those Parties which have not submitted a notification to the Depositary in accordance with the provisions of

tä enintään kolmasosa sopimuspuolista on tehnyt tällaisen ilmoituksen.

7. Tässä artiklassa ”läsnäolevat ja äänestävät sopimuspuolet” tarkoittavat sopimuspuolia, jotka ovat läsnä ja äänestävät puolesta tai vastaan.

15 artikla

Yleissopimuksen määräysten noudattamisen arviointi

Sopimuspuolten kokous päättää yksimielisesti tämän yleissopimuksen määräysten noudattamisen arvioimiseksi sellaisten vaihtoehtoisten kuulemiseen perustuvien järjestelyjen käyttöönottamisesta, joissa ei ole vastapuolia ja joihin ei liity oikeudenkäyntiä. Näillä järjestelyillä mahdollistetaan yleisön asianmukainen osallistuminen, ja niihin voi sisältyä mahdollisuus ottaa huomioon yleisöön kuuluvien esittämät näkemykset tähän yleissopimukseen liittyvistä asioista.

16 artikla

Riitojen ratkaiseminen

1. Jos kahden tai useamman sopimuspuolen välillä syntyy riita tämän yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, asianomaiset sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan riidan neuvottelemalla tai muulla valitsemallaan riitojenratkaisukeinolla.

2. Sopimuspuoli voi tämän yleissopimuksen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään tai siihen liittyessään tai milloin tahansa tämän jälkeen, ilmoittaa kirjallisesti tallettajalle, että sellaisen riidan osalta, jota ei ole ratkaistu tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti, se hyväksyy toisen tai molemmat seuraavista riitojenratkaisukeinoista pakollisena suhteessa sopimuspuoleen, joka hyväksyy saman velvollisuuden:

- a) riidan saattaminen Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi,
- b) II liitteessä esitetyn menettelyn mukainen välimiesmenettely.

paragraph 5 above, provided that not more than one third of the Parties have submitted such a notification.

7. For the purposes of this article, ”Parties present and voting” means Parties present and casting an affirmative or negative vote.

Article 15

Review of Compliance

The Meeting of the Parties shall establish, on a consensus basis, optional arrangements of a non-confrontational, non-judicial and consultative nature for reviewing compliance with the provisions of this Convention. These arrangements shall allow for appropriate public involvement and may include the option of considering communications from members of the public on matters related to this Convention.

Article 16

Settlement of Disputes

1. If a dispute arises between two or more Parties about the interpretation or application of this Convention, they shall seek a solution by negotiation or by any other means of dispute settlement acceptable to the parties to the dispute.

2. When signing, ratifying, accepting, approving or acceding to this Convention, or at any time thereafter, a Party may declare in writing to the Depositary that, for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1 above, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory in relation to any Party accepting the same obligation:

- (a) Submission of the dispute to the International Court of Justice;
- (b) Arbitration in accordance with the procedure set out in annex II.

3. Jos riidan osapuolet ovat hyväksyneet molemmat tämän artiklan 2 kappaleessa tarkoitetut riitojenratkaisukeinot, riita voidaan saattaa ainoastaan Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, jolleivät sopimuspuolet toisin sovi.

3. If the parties to the dispute have accepted both means of dispute settlement referred to in paragraph 2 above, the dispute may be submitted only to the International Court of Justice, unless the parties agree otherwise.

17 artikla

Article 17

*Allekirjoittaminen**Signature*

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Århusissa (Tanska) 25 päivänä kesäkuuta 1998 ja sen jälkeen Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa 21 päivään joulukuuta 1998 asti Euroopan talouskomission jäsenvaltioille, sellaisille valtioille, joilla on Yhdistyneiden Kansakuntien talous- ja sosiaalineuvoston 28 päivänä maaliskuuta 1947 hyväksymän päätöslauselman 36 (IV) 8 ja 11 kappaleen mukaisesti neuvoo-antava asema Euroopan talouskomissiossa, sekä alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille, jotka koostuvat täysivaltaisista Euroopan talouskomission jäsenvaltioista ja joille niiden jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, mukaan lukien toimivalta tehdä näitä asioita koskevia sopimuksia.

This Convention shall be open for signature at Aarhus (Denmark) on 25 June 1998, and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 21 December 1998, by States members of the Economic Commission for Europe as well as States having consultative status with the Economic Commission for Europe pursuant to paragraphs 8 and 11 of Economic and Social Council resolution 36 (IV) of 28 March 1947, and by regional economic integration organizations constituted by sovereign States members of the Economic Commission for Europe to which their member States have transferred competence over matters governed by this Convention, including the competence to enter into treaties in respect of these matters.

18 artikla

Article 18

*Tallettaja**Depositary*

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toimii tämän yleissopimuksen tallettajana.

The Secretary-General of the United Nations shall act as the Depositary of this Convention.

19 artikla

Article 19

*Ratifiointi, hyväksyminen ja liittyminen**Ratification, Acceptance, Approval and Accession*

1. Yleissopimuksen allekirjoittavien valtioiden ja alueellisten taloudellisen yhdentymisen järjestöjen on ratifioitava tai hyväksyttävä tämä yleissopimus.

1. This Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatory States and regional economic integration organizations.

2. Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten 17 artiklassa tarkoitetuille val-

2. This Convention shall be open for accession as from 22 December 1998 by the

tioille ja alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille 22 päivästä joulukuuta 1998 lähtien.

3. Muut kuin tämän artiklan 2 kappaleessa tarkoitetut valtiot, jotka ovat Yhdistyneiden Kansakuntien jäseniä, voivat liittyä tähän yleissopimukseen sopimuspuolten kokouksen hyväksynnän jälkeen.

4. Kaikki tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteet sitovat 17 artiklassa tarkoitettua järjestöä, josta tulee yleissopimuksen sopimuspuoli minkään sen jäsenvaltioista olematta yleissopimuksen sopimuspuolena. Jos yksi tai useampi tällaisen järjestön jäsenvaltio on tämän yleissopimuksen sopimuspuolena, järjestö ja sen jäsenvaltiot päättävät vastuustaan tästä yleissopimuksesta johtuvien velvoitteidensa osalta. Tällaisissa tapauksissa järjestö ja sen jäsenvaltiot eivät voi käyttää tämän yleissopimuksen mukaisia oikeuksia samanaikaisesti.

5. Tämän yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitetut alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestöt ilmoittavat ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjoissaan tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevan toimivaltansa laajuuden. Nämä järjestöt ilmoittavat tallettajalle myös toimivaltansa laajuuden merkittävistä muutoksista.

20 artikla

Voimaantulo

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona kuudestoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön tallettamaa asiakirjaa ei lasketa tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuun lukumäärään kyseisen järjestön jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lisäksi.

3. Jokaisen sellaisen 17 artiklassa tarkoitettujen valtion tai järjestön osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän yleissopimuksen taikka liittyy siihen kuudennentoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, tämä yleissopimus tulee

States and regional economic integration organizations referred to in article 17.

3. Any other State, not referred to in paragraph 2 above, that is a Member of the United Nations may accede to the Convention upon approval by the Meeting of the Parties.

4. Any organization referred to in article 17 which becomes a Party to this Convention without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Convention. If one or more of such an organization's member States is a Party to this Convention, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Convention. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Convention concurrently.

5. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, the regional economic integration organizations referred to in article 17 shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Convention. These organizations shall also inform the Depositary of any substantial modification to the extent of their competence.

Article 20

Entry into Force

1. This Convention shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of paragraph 1 above, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by States members of such an organization.

3. For each State or organization referred to in article 17 which ratifies, accepts or approves this Convention or accedes thereto after the deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Convention shall enter into force

voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona asianomainen valtio tai järjestö on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

21 artikla

Irtisanominen

Sopimuspuoli voi milloin tahansa kolmen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona tämä yleissopimus on tullut sen osalta voimaan, irtisanoa yleissopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti tallettajalle. Irtisanominen tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona tallettaja on vastaanottanut kyseisen ilmoituksen.

22 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän yleissopimuksen alkuperäiskappale, jonka englannin-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

TÄMÄN VAKUUDEKSI allekirjoittaneet ovat, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

TEHTY Århusissa (Tanskassa) 25 päivänä kesäkuuta 1998.

ce on the ninetieth day after the date of deposit by such State or organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 21

Withdrawal

At any time after three years from the date on which this Convention has come into force with respect to a Party, that Party may withdraw from the Convention by giving written notification to the Depositary. Any such withdrawal shall take effect on the ninetieth day after the date of its receipt by the Depositary.

Article 22

Authentic Texts

The original of this Convention, of which the English, French and Russian texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Convention.

DONE at Aarhus (Denmark), this twenty-fifth day of June, one thousand nine hundred and ninety-eight.

I LIITE

LUETTELO 6 ARTIKLAN 1 KAPPALEEN a KOHDASSA TARKOITETTUISTA TOIMINNOISTA

1. Energia-ala:
  - kaasun- ja öljynjalostamot
  - kaasutus- ja nesteytyslaitokset
  - lämpövoimalaitokset ja muut polttolaitokset, joiden lämmöntuotto on vähintään 50 MW
    - koksamot
    - ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit mukaan lukien tällaisten voimalaitosten tai reaktoreiden purkaminen tai käytöstä poistaminen 1/ (lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho ei ylitä yhtä kilowattia)
      - säteilytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittelylaitokset
      - laitokset, jotka on suunniteltu:
      - ydinpolttoaineen tuotantoon tai rikastukseen
      - säteilytetyn ydinpolttoaineen tai erittäin radioaktiivisen jätteen käsittelyyn
      - säteilytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamiseen
      - yksinomaan radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen
      - yksinomaan säteilytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen varastointiin (suunniteltu yli 10 vuodeksi) muualle kuin tuotantopaikalleen.
2. Metallien tuotanto ja jalostus:
  - metallimalmin (sulfidimalmi mukaan lukien) pasutus- tai sintrauslaitokset
  - raakaraudan tai teräksen tuotantolaitokset (primaari- tai sekundaarisulatus) jatkuva valu mukaan lukien, kapasiteetin ylitäessä 2,5 tonnia tunnissa
    - laitokset, joissa rautametalleja jalostetaan:

ANNEX I

LIST OF ACTIVITIES REFERRED TO IN ARTICLE 6, PARAGRAPH 1 (a)

1. Energy sector:
  - Mineral oil and gas refineries;
  - Installations for gasification and liquefaction;
  - Thermal power stations and other combustion installations with a heat input of 50 megawatts (MW) or more;
  - Coke ovens;
  - Nuclear power stations and other nuclear reactors including the dismantling or decommissioning of such power stations or reactors 1/ (except research installations for the production and conversion of fissionable and fertile materials whose maximum power does not exceed 1 kW continuous thermal load);
    - Installations for the reprocessing of irradiated nuclear fuel;
    - Installations designed:
      - For the production or enrichment of nuclear fuel;
      - For the processing of irradiated nuclear fuel or high-level radioactive waste;
      - For the final disposal of irradiated nuclear fuel;
      - Solely for the final disposal of radioactive waste;
      - Solely for the storage (planned for more than 10 years) of irradiated nuclear fuels or radioactive waste in a different site than the production site.
2. Production and processing of metals:
  - Metal ore (including sulphide ore) roasting or sintering installations;
  - Installations for the production of pig-iron or steel (primary or secondary fusion) including continuous casting, with a capacity exceeding 2.5 tons per hour;
  - Installations for the processing of ferrous metals:

i) kuumavalssauksella kapasiteetin ylittäessä 20 tonnia raakaterästä tunnissa

ii) takomalla vasaroiden iskuenergian ylittäessä 50 kilojoulea vasaraa kohden ja käytetyn lämpötehon ylittäessä 20 megawattia

iii) suojakäsittelmällä sulalla metallilla käsittelymäärän ylittäessä 2 tonnia raakaterästä tunnissa

— rautametallivalimot, joiden tuotantokapasiteetti ylittää 20 tonnia päivässä

— laitokset:

i) joissa tuotetaan muita kuin rautapitoisia raakametalleja malmeista, rikasteista tai sekundaarisista raaka-aineista metallurgisilla, kemiallisilla tai elektrolyttisillä prosesseilla

ii) joissa sulatetaan, seostaminen mukaan lukien, muita kuin rautapitoisia metalleja, jälleenkäsiteltävät tuotteet mukaan lukien (puhdistuksesta, sulattovalusta ym.) sulatuskapasiteetin ylittäessä 4 tonnia päivässä lyijyn ja kadmiumin osalta tai 20 tonnia päivässä kaikkien muiden metallien osalta

— metallien ja muovien pintakäsittelylaitokset, joissa käytetään elektrolyttistä tai kemiallista prosessia, kun käsittelyaltaiden tilavuus ylittää 30 m³.

3. Mineraaliteollisuus:

— sementtiklinkkeriä kiertouuneissa tuottavat laitokset, joiden tuotantokapasiteetti ylittää 500 tonnia päivässä; kalkkia kierto-uneissa tuottavat laitokset, joiden tuotantokapasiteetti ylittää 50 tonnia päivässä, tai kalkkia muissa uuneissa tuottavat laitokset, joiden tuotantokapasiteetti ylittää 50 tonnia päivässä

— asbestia ja asbestipohjaisia tuotteita valmistavat laitokset

— lasia valmistavat laitokset, mukaan lukien lasikuitua valmistavat laitokset, joiden sulatuskapasiteetti ylittää 20 tonnia päivässä

— mineraaleja sulattavat laitokset, mukaan lukien mineraalikuituja tuottavat laitokset, joiden sulatuskapasiteetti ylittää 20 tonnia päivässä

— polttamalla valmistettavia keraamisia tuotteita, erityisesti kattotiiliä, tiiliä, tulenkestäviä tiiliä, laattoja, kivitavaraa tai posliinia valmistavat laitokset, joiden tuotantokapasiteetti ylittää 75 tonnia päivässä ja/tai

(i) Hot-rolling mills with a capacity exceeding 20 tons of crude steel per hour;

(ii) Smitheries with hammers the energy of which exceeds 50 kilojoules per hammer, where the calorific power used exceeds 20 MW;

(iii) Application of protective fused metal coats with an input exceeding 2 tons of crude steel per hour;

— Ferrous metal foundries with a production capacity exceeding 20 tons per day;

— Installations:

(i) For the production of non-ferrous crude metals from ore, concentrates or secondary raw materials by metallurgical, chemical or electrolytic processes;

(ii) For the smelting, including the alloying, of non-ferrous metals, including recovered products (refining, foundry casting, etc.), with a melting capacity exceeding 4 tons per day for lead and cadmium or 20 tons per day for all other metals;

— Installations for surface treatment of metals and plastic materials using an electrolytic or chemical process where the volume of the treatment vats exceeds 30 m³.

3. Mineral industry:

— Installations for the production of cement clinker in rotary kilns with a production capacity exceeding 500 tons per day or lime in rotary kilns with a production capacity exceeding 50 tons per day or in other furnaces with a production capacity exceeding 50 tons per day;

— Installations for the production of asbestos and the manufacture of asbestos-based products;

— Installations for the manufacture of glass including glass fibre with a melting capacity exceeding 20 tons per day;

— Installations for melting mineral substances including the production of mineral fibres with a melting capacity exceeding 20 tons per day;

— Installations for the manufacture of ceramic products by firing, in particular roofing tiles, bricks, refractory bricks, tiles, stoneware or porcelain, with a production capacity exceeding 75 tons per day, and/or

uunitilavuus ylittää 4 m³ ja lastauskapasiteetti ylittää 300 kg/m³ uunia kohden.

4. Kemianteollisuus: tämän kappaleen toimialojen osalta tuotannolla tarkoitetaan teollisessa mittakaavassa tapahtuvaa a—g kohdassa lueteltujen aineiden tai aineryhmien kemiallista käsittelyä:

a) kemialliset laitokset, jotka tuottavat orgaanisen kemian peruskemikaaleja, kuten:

i) yksinkertaisia hiilivetyjä (suoraketjuisia tai rengasrakenteisia, tyydyttyneitä tai tyydyttymättömiä, alifaattisia tai aromaattisia)

ii) happea sisältäviä hiilivetyjä, kuten alkoholeja, aldehydejä, ketoneja, karboksyylihappoja, estereitä, asetaatteja, eettereitä, peroksiedeja, epoksihartseja

iii) rikkipitoisia hiilivetyjä

iv) typpipitoisia hiilivetyjä, kuten amiineja, amideja, typpiyhdisteitä, nitroyhdisteitä tai nitraattiyhdisteitä, nitrilejä, syanaatteja, isosyanaatteja

v) fosforia sisältäviä hiilivetyjä

vi) halogenoituja hiilivetyjä

vii) organometallisia yhdisteitä

viii) perusmuoveja (polymeerejä, synteettisiä kuituja ja selluloosapohjaisia kuituja)

ix) synteettisiä kumeja

x) väriaineita ja pigmenttejä

xi) pinta-aktiivisia aineita ja pinta-aktiivisuusaineita

b) kemialliset laitokset, jotka tuottavat epäorgaanisen kemian peruskemikaaleja, kuten:

i) kaasuja, kuten ammoniakkaa, klooria tai vetykloridia, fluoria tai vetyfluoridia, hiilen oksideja, rikkiyhdisteitä, typen oksideja, vetyä, rikkidioksidia, karbonyylikloridia

ii) happoja, kuten kromihappoa, vetyfluoridihappoa, fosforihappoa, typpihappoa, vetykloridihappoa, rikkihappoa, oleumia, rikkihapokkeita

iii) emäksiä, kuten ammoniumhydroksidia, kaliumhydroksidia, natriumhydroksidia

iv) suoloja, kuten ammoniumkloridia, kaliumkloraaattia, kaliumkarbonaattia, natriumkarbonaattia, perboraattia, hopeanitraattia

v) epämetalleja, metallioksideja tai muita epäorgaanisia yhdisteitä, kuten kalsiumkarbidia, piitä, piikarbidia

with a kiln capacity exceeding 4 m³ and with a setting density per kiln exceeding 300 kg/m³.

4. Chemical industry: Production within the meaning of the categories of activities contained in this paragraph means the production on an industrial scale by chemical processing of substances or groups of substances listed in subparagraphs (a) to (g):

(a) Chemical installations for the production of basic organic chemicals, such as:

(i) Simple hydrocarbons (linear or cyclic, saturated or unsaturated, aliphatic or aromatic);

(ii) Oxygen-containing hydrocarbons such as alcohols, aldehydes, ketones, carboxylic acids, esters, acetates, ethers, peroxides, epoxy resins;

(iii) Sulphurous hydrocarbons;

(iv) Nitrogenous hydrocarbons such as amines, amides, nitrous compounds, nitro compounds or nitrate compounds, nitriles, cyanates, isocyanates;

(v) Phosphorus-containing hydrocarbons;

(vi) Halogenic hydrocarbons;

(vii) Organometallic compounds;

(viii) Basic plastic materials (polymers, synthetic fibres and cellulose-based fibres);

(ix) Synthetic rubbers;

(x) Dyes and pigments;

(xi) Surface-active agents and surfactants;

(b) Chemical installations for the production of basic inorganic chemicals, such as:

(i) Gases, such as ammonia, chlorine or hydrogen chloride, fluorine or hydrogen fluoride, carbon oxides, sulphur compounds, nitrogen oxides, hydrogen, sulphur dioxide, carbonyl chloride;

(ii) Acids, such as chromic acid, hydrofluoric acid, phosphoric acid, nitric acid, hydrochloric acid, sulphuric acid, oleum, sulphurous acids;

(iii) Bases, such as ammonium hydroxide, potassium hydroxide, sodium hydroxide;

(iv) Salts, such as ammonium chloride, potassium chlorate, potassium carbonate, sodium carbonate, perborate, silver nitrate;

(v) Non-metals, metal oxides or other inorganic compounds such as calcium carbide, silicon, silicon carbide;

c) kemialliset laitokset, joissa valmistetaan fosfori-, typpi- tai kaliumpohjaisia lannoitteita (yksi- tai moniravinteisia)

d) kemialliset laitokset, jotka tuottavat kasvinsuojeluaineiden perusaineita ja biosideja

e) laitokset, jotka käyttävät kemiallista tai biologista prosessia farmaseuttisten tuotteiden perusaineiden valmistukseen

f) räjähteitä valmistavat kemialliset laitokset

g) kemialliset laitokset, joissa käytetään kemiallista tai biologista käsittelyä rehujen proteiinipitoisten lisäaineiden, käymistuotteiden ja muiden proteiinipitoisten aineiden valmistukseen.

5. Jätehuolto:

— vaarallisen jätteen polttoon, hyväksikäyttöön tai kemialliseen käsittelyyn tarkoitettut laitokset taikka vaarallisen jätteen kaatopaikat

— yhdyskuntajätteenpolttolaitokset, joiden kapasiteetti ylittää 3 tonnia tunnissa

— muun kuin vaarallisen jätteen hävittämiseen tarkoitettut laitokset, joiden kapasiteetti ylittää 50 tonnia päivässä

— kaatopaikat, jotka ottavat jätettä vastaan yli 10 tonnia päivässä ja joiden kokonaiskapasiteetti ylittää 25 000 tonnia, lukuun ottamatta pysyvän jätteen kaatopaikkoja.

6. Jätevedenpuhdistamot, joiden kapasiteetti on yli 150 000 asukasvastinelukua.

7. Teollisuuslaitokset, joissa valmistetaan:

a) massaa puusta tai vastaavista kuitumateriaaleista

b) paperia ja kartonkia, kun tuotantokapasiteetti ylittää 20 tonnia päivässä.

8. a) Kaukoliikenteen rautateiden ja lentoasemien 2/ rakentaminen, kun pääkiitoradan pituus on vähintään 2 100 m.

b) Moottoriteiden ja moottoriliikenneteiden 3/ rakentaminen.

c) Uusien vähintään nelikaistaisten teiden rakentaminen tai enintään kaksikaistaisten nykyisten teiden uudelleenlinjaus ja/tai leventäminen vähintään nelikaistaisiksi, kun

(c) Chemical installations for the production of phosphorous-, nitrogen- or potassium-based fertilizers (simple or compound fertilizers);

(d) Chemical installations for the production of basic plant health products and of biocides;

(e) Installations using a chemical or biological process for the production of basic pharmaceutical products;

(f) Chemical installations for the production of explosives;

(g) Chemical installations in which chemical or biological processing is used for the production of protein feed additives, ferments and other protein substances.

5. Waste management:

— Installations for the incineration, recovery, chemical treatment or landfill of hazardous waste;

— Installations for the incineration of municipal waste with a capacity exceeding 3 tons per hour;

— Installations for the disposal of non-hazardous waste with a capacity exceeding 50 tons per day;

— Landfills receiving more than 10 tons per day or with a total capacity exceeding 25 000 tons, excluding landfills of inert waste.

6. Waste-water treatment plants with a capacity exceeding 150 000 population equivalent.

7. Industrial plants for the:

(a) Production of pulp from timber or similar fibrous materials;

(b) Production of paper and board with a production capacity exceeding 20 tons per day.

8. (a) Construction of lines for long-distance railway traffic and of airports 2/ with a basic runway length of 2 100 m or more;

(b) Construction of motorways and express roads; 3/

(c) Construction of a new road of four or more lanes, or realignment and/or widening of an existing road of two lanes or less so as to provide four or more lanes, where such

tällaisen uuden, uudelleenlinjatun ja/tai levennetyn tieosuuden yhtenäinen pituus on vähintään 10 km.

9. a) Sisävesiväylät ja sisävesiliikenteen satamat suuremmille kuin 1 350 tonnin aluksille.

b) Kauppasatamat, rantaan kiinnitetyt lastaus- ja purkulaiturit ja ulkosatamat (lukuun ottamatta lauttalaitureita), jotka voivat vastaanottaa yli 1 350 tonnin aluksia.

10. Pohjavedenottojärjestelmät tai teko-pohjaveden muodostusjärjestelmät, jos vettä otetaan tai muodostetaan vähintään 10 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

11. a) Vesistöalueiden väliset vesivaroja siirtävät vesilaitokset, kun tämän siirron tarkoituksena on ehkäistä mahdollista vesipulaa ja kun siirretyn veden määrä ylittää 100 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

b) Kaikissa muissa tapauksissa vesistöalueiden väliset vesivaroja siirtävät vesilaitokset, kun sen vesistön, josta vettä otetaan, usean vuoden ajalta laskettu keskivirtaama ylittää 2 000 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja kun siirretty vesimäärä on yli 5 % tästä virtaamasta.

Kummassakaan tapauksessa juomakelpoisen vesijohtoveden siirtoja ei oteta huomioon.

12. Maaöljyn ja maakaasun kaupallinen tuotanto, kun maaöljyn tuotanto ylittää 500 tonnia päivässä ja kaasun tuotanto 500 000 kuutiometriä päivässä.

13. Padot ja muut laitokset, joilla padotaan tai varastoidaan vettä pysyvästi, kun padottu tai varastoitettu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä.

14. Putkijohdot kaasun, öljyn tai kemikaalien kuljettamiseen halkaisijan ollessa yli 800 mm ja pituuden yli 40 km.

15. Siipikarjan tai sikojen tehokasvatuslaitokset, joissa on yli:

a) 40 000 paikkaa siipikarjalle

b) 2 000 paikkaa tuotantosioille (paino yli 30 kg) tai

c) 750 paikkaa emakoille.

16. Kivilouhokset ja avokaiivokset, joiden pinta-ala ylittää 25 hehtaaria, tai turvetuo-

new road, or realigned and/or widened section of road, would be 10 km or more in a continuous length.

9. (a) Inland waterways and ports for inland-waterway traffic which permit the passage of vessels of over 1 350 tons;

(b) Trading ports, piers for loading and unloading connected to land and outside ports (excluding ferry piers) which can take vessels of over 1 350 tons.

10. Groundwater abstraction or artificial groundwater recharge schemes where the annual volume of water abstracted or recharged is equivalent to or exceeds 10 million cubic metres.

11. (a) Works for the transfer of water resources between river basins where this transfer aims at preventing possible shortages of water and where the amount of water transferred exceeds 100 million cubic metres/year;

(b) In all other cases, works for the transfer of water resources between river basins where the multiannual average flow of the basin of abstraction exceeds 2 000 million cubic metres/year and where the amount of water transferred exceeds 5% of this flow.

In both cases transfers of piped drinking water are excluded.

12. Extraction of petroleum and natural gas for commercial purposes where the amount extracted exceeds 500 tons/day in the case of petroleum and 500 000 cubic metres/day in the case of gas.

13. Dams and other installations designed for the holding back or permanent storage of water, where a new or additional amount of water held back or stored exceeds 10 million cubic metres.

14. Pipelines for the transport of gas, oil or chemicals with a diameter of more than 800 mm and a length of more than 40 km.

15. Installations for the intensive rearing of poultry or pigs with more than:

(a) 40 000 places for poultry;

(b) 2 000 places for production pigs (over 30 kg); or

(c) 750 places for sows.

16. Quarries and opencast mining where the surface of the site exceeds 25 hectares,

tanto, kun alueen pinta-ala ylittää 150 hehtaaria.

17. Maanpäällisten sähkövoimalinjojen rakentaminen, kun jännite on vähintään 220 kV ja pituus yli 15 km.

18. Maaöljyn, petrokemikaalien tai kemiallisten tuotteiden varastointilaitokset, joiden kapasiteetti on vähintään 200 000 tonnia.

19. Muu toiminta:

— kuitujen tai tekstiilien esikäsitteily- (pesu, valkaisu, merserointi) tai värjäyslaitokset, joiden käsitteilykapasiteetti ylittää 10 tonnia päivässä

— nahanparkituslaitokset, joiden käsitteilykapasiteetti ylittää 12 tonnia lopputuotteita päivässä

— a) teurastamot, jotka tuottavat ruhoja yli 50 tonnia päivässä

b) sellaisten elintarvikkeiden käsittely ja jalostus, jotka valmistetaan:

i) eläinperäisistä raaka-aineista (paitsi maidosta), kun lopputuotteiden tuotantokapasiteetti on yli 75 tonnia päivässä

ii) kasvipärisistä raaka-aineista, kun lopputuotteiden tuotantokapasiteetti on yli 300 tonnia päivässä (neljännesvuosittain lasketavan keskiarvon perusteella)

c) maidon käsittely ja jalostus, kun vastaanotettu maitomäärä on yli 200 tonnia päivässä (vuosittain laskettavan keskiarvon perusteella)

— ruhoja ja eläinperäistä jätettä hävittävät tai jälleenkäyttävät laitokset, joiden käsitteilykapasiteetti ylittää 10 tonnia päivässä

— aineiden, esineiden tai tuotteiden pintakäsittelylaitokset, erityisesti tasoitusta, painatusta, pinnoitusta, rasvanpoistoa, vedenkestokäsittelyä, liimausta, maalausta, puhdistusta tai kyllästystä suorittavat laitokset, joissa käytetään orgaanisia liuottimia, kun liuottimien kulutuskapasiteetti on yli 150 kg tunnissa tai yli 200 tonnia vuodessa

— hiilen (kivihiilen) tai elektrografiitin tuotantolaitokset, joissa käytetään polttoa tai grafitointia.

20. Mikä tahansa toiminta, jota ei ole mainittu edellä 1—19 kappaleessa, kun ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä

or peat extraction, where the surface of the site exceeds 150 hectares.

17. Construction of overhead electrical power lines with a voltage of 220 kV or more and a length of more than 15 km.

18. Installations for the storage of petroleum, petrochemical, or chemical products with a capacity of 200 000 tons or more.

19. Other activities:

— Plants for the pretreatment (operations such as washing, bleaching, mercerization) or dyeing of fibres or textiles where the treatment capacity exceeds 10 tons per day;

— Plants for the tanning of hides and skins where the treatment capacity exceeds 12 tons of finished products per day;

— (a) Slaughterhouses with a carcass production capacity greater than 50 tons per day;

(b) Treatment and processing intended for the production of food products from:

(i) Animal raw materials (other than milk) with a finished product production capacity greater than 75 tons per day;

(ii) Vegetable raw materials with a finished product production capacity greater than 300 tons per day (average value on a quarterly basis);

(c) Treatment and processing of milk, the quantity of milk received being greater than 200 tons per day (average value on an annual basis);

— Installations for the disposal or recycling of animal carcasses and animal waste with a treatment capacity exceeding 10 tons per day;

— Installations for the surface treatment of substances, objects or products using organic solvents, in particular for dressing, printing, coating, degreasing, waterproofing, sizing, painting, cleaning or impregnating, with a consumption capacity of more than 150 kg per hour or more than 200 tons per year;

— Installations for the production of carbon (hard-burnt coal) or electrographite by means of incineration or graphitization.

20. Any activity not covered by paragraphs 1-19 above where public participation is provided for under an environmental

edellytetään yleisön osallistumista kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

21. Tämän yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen a kohdan määräystä ei sovelleta mihinkään edellä mainittuun hankkeeseen, joka toteutetaan yksinomaan tai pääasiassa uusien menetelmien tai tuotteiden tutkimusta, kehitystä ja testausta varten ja joka kestää enintään kaksi vuotta, ellei ole todennäköistä, että hankkeella on merkittäviä haitallisia vaikutuksia ympäristöön tai terveyteen.

22. Tämän yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen a kohtaa sovelletaan toiminnan muutoksiin tai laajennuksiin, kun tällainen muutos tai laajennus sellaisenaan täyttää tässä liitteessä määritetyt perusteet/kynnysarvot. Mihin tahansa muuhun toiminnan muutokseen tai laajennukseen sovelletaan 6 artiklan 1 kappaleen b kohtaa.

Huomautukset

1/ Ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun ydinpolttoaine ja muut radioaktiivisesti saastuneet elementit on poistettu laitosalueelta pysyvästi.

2/ ”Lentoasemalla” tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön perustamisesta vuonna 1944 tehdyn Chicagon yleissopimuksen lentoaseman määritelmän mukaista lentoasemaa (14 liite).

3/ ”Moottoriliikennetiellä” tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa 15 päivänä marraskuuta 1975 tehdyn kansainvälisiä pääliiKENNEVÄYLIÄ koskevan eurooppalaisen sopimuksen määritelmän mukaista tietä.

impact assessment procedure in accordance with national legislation.

21. The provision of article 6, paragraph 1 (a) of this Convention, does not apply to any of the above projects undertaken exclusively or mainly for research, development and testing of new methods or products for less than two years unless they would be likely to cause a significant adverse effect on environment or health.

22. Any change to or extension of activities, where such a change or extension in itself meets the criteria/thresholds set out in this annex, shall be subject to article 6, paragraph 1 (a) of this Convention. Any other change or extension of activities shall be subject to article 6, paragraph 1 (b) of this Convention.

Notes

1/ Nuclear power stations and other nuclear reactors cease to be such an installation when all nuclear fuel and other radioactively contaminated elements have been removed permanently from the installation site.

2/ For the purposes of this Convention, ”airport” means an airport which complies with the definition in the 1944 Chicago Convention setting up the International Civil Aviation Organization (Annex 14).

3/ For the purposes of this Convention, ”express road” means a road which complies with the definition in the European Agreement on Main International Traffic Arteries of 15 November 1975.

II LIITE

VÄLIMIESMENETTELY

1. Jos riita saatetaan tämän yleissopimuksen 16 artiklan 2 kappaleen mukaisesti välimiesmenettelyyn, riidan osapuoli tai osapuolet ilmoittavat sihteeristölle välimiesmenettelyn kohteena olevan asian ja mainitsevat erityisesti tämän yleissopimuksen artiklat, joiden tulkinnasta tai soveltamisesta on kyse. Sihteeristö toimittaa vastaanottamansa tiedot kaikille tämän yleissopimuksen sopimuspuolille.

2. Välimiesoikeudessa on kolme jäsentä. Sekä kantajaosapuoli tai -osapuolet että riidan toinen osapuoli tai osapuolet nimittävät välimiehen, ja nämä kaksi nimitettyä välimiestä nimittävät yhteisestä sopimuksesta kolmannen välimiehen, joka toimii välimiesoikeuden puheenjohtajana. Puheenjohtaja ei saa olla riidan osapuolen kansalainen, hänen tavanomainen asuinpaikkansa ei saa sijaita riidan osapuolen alueella, hän ei saa olla riidan osapuolen palveluksessa, eikä hän ole saanut käsitellä riitaa missään muussa ominaisuudessa.

3. Jos välimiesoikeuden puheenjohtajaa ei ole nimitetty kahden kuukauden kuluessa toisen välimiehen nimittämisestä, Euroopan talouskomission pääsihteeri nimittää puheenjohtajan kumman tahansa riidan osapuolen pyynnöstä uuden kahden kuukauden määräajan kuluessa.

4. Jos yksi riidan osapuolista ei nimitä välimiestä kahden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, toinen osapuoli voi ilmoittaa tästä Euroopan talouskomission pääsihteerille, joka nimittää välimiesoikeuden puheenjohtajan kahden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Nimityksen jälkeen välimiesoikeuden puheenjohtaja pyytää sitä riidan osapuolta, joka ei ole nimittänyt välimiestä, nimittämään välimiehen kahden kuukauden kuluessa. Jos tämä osapuoli ei nimitä välimiestä kyseisen ajanjakson kuluessa, puheenjohtaja ilmoittaa tästä Euroopan talouskomission pääsihteerille.

ANNEX II

ARBITRATION

1. In the event of a dispute being submitted for arbitration pursuant to article 16, paragraph 2, of this Convention, a party or parties shall notify the secretariat of the subject matter of arbitration and indicate, in particular, the articles of this Convention whose interpretation or application is at issue. The secretariat shall forward the information received to all Parties to this Convention.

2. The arbitral tribunal shall consist of three members. Both the claimant party or parties and the other party or parties to the dispute shall appoint an arbitrator, and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator, who shall be the president of the arbitral tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

3. If the president of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall, at the request of either party to the dispute, designate the president within a further two-month period.

4. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of the receipt of the request, the other party may so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall designate the president of the arbitral tribunal within a further two-month period. Upon designation, the president of the arbitral tribunal shall request the party which has not appointed an arbitrator to do so within two months. If it fails to do so within that period, the president shall so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall make

teerille, joka nimittää välimiehen uuden kahden kuukauden määräajan kuluessa.

5. Välimiesoikeus tekee päätöksensä kansainvälisen oikeuden ja tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

6. Tämän liitteen määräysten mukaisesti muodostetut välimiesoikeudet vahvistavat oman työjärjestyksensä.

7. Välimiesoikeus tekee päätöksensä sekä menettelyn että sisällön osalta jäsentensä ääntenemmistöllä.

8. Välimiesoikeus voi ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin tosiasioiden selvittämiseksi.

9. Riidan osapuolet helpottavat välimiesoikeuden työtä ja niiden on erityisesti, kaikki käytettävissään olevin keinoin:

a) toimitettava sille kaikki asiaan liittyvät asiakirjat, välineet ja tiedot

b) annettava sille tarvittaessa mahdollisuus kutsua todistajia tai asiantuntijoita kuultavaksi.

10. Riidan osapuolten ja välimiesten on pidettävä salassa välimiesmenettelyn aikana saamansa luottamukselliset tiedot.

11. Välimiesoikeus voi riidan osapuolen pyynnöstä suositella väliaikaisia turvaamistoimenpiteitä.

12. Jos yksi riidan osapuolista ei saavu välimiesoikeuteen tai jos se ei kykene puolustamaan asiaansa, toinen osapuoli voi pyytää oikeutta jatkamaan menettelyä ja tekemään lopullisen päätöksensä. Osapuolen poissaolo tai kyvyttömyys puolustaa asiaansa ei estä asian käsittelyä.

13. Välimiesoikeus voi kuulla suoraan riidan aiheesta aiheutuvia vastavaatimuksia ja tehdä niistä päätöksen.

14. Jollei välimiestuomioistuimien asian erityisolosuhteista johtuen toisin määrää, riidan osapuolet vastaavat yhtä suurin osuukin välimiesoikeuden kustannuksista välimiesten palkkiot mukaan lukien. Välimiesoikeus pitää kirjaa kaikista kuluistaan ja antaa niistä osapuolille lopullisen laskelman.

15. Tämän yleissopimuksen sopimuspuoli, jonka oikeudelliseen etuun riidan aihe

this appointment within a further two-month period.

5. The arbitral tribunal shall render its decision in accordance with international law and the provisions of this Convention.

6. Any arbitral tribunal constituted under the provisions set out in this annex shall draw up its own rules of procedure.

7. The decisions of the arbitral tribunal, both on procedure and on substance, shall be taken by majority vote of its members.

8. The tribunal may take all appropriate measures to establish the facts.

9. The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:

(a) Provide it with all relevant documents, facilities and information;

(b) Enable it, where necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.

10. The parties and the arbitrators shall protect the confidentiality of any information that they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.

11. The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties, recommend interim measures of protection.

12. If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to render its final decision. Absence of a party or failure of a party to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings.

13. The arbitral tribunal may hear and determine counter-claims arising directly out of the subject matter of the dispute.

14. Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the expenses of the tribunal, including the remuneration of its members, shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its expenses, and shall furnish a final statement thereof to the parties.

15. Any Party to this Convention which has an interest of a legal nature in the sub-

liittyy ja johon asiaa koskeva päätös saattaa vaikuttaa, voi esiintyä käsittelyssä väliintulijana välimiesoikeuden luvalla.

16. Välimiesoikeus antaa tuomionsa viimeistään viiden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona välimiesoikeus on muodostettu, ellei välimiesoikeus pidä aikarajan pidentämistä enintään viidellä kuukaudella välttämättömänä.

17. Välimiesoikeuden tuomioon liitetään tuomion perustelut. Tuomio on lopullinen ja sitoo kaikkia riidan osapuolia. Välimiesoikeus toimittaa tuomion riidan osapuolille ja sihteeristölle. Sihteeristö toimittaa vastaanottamansa tiedot kaikille tämän yleissopimuksen sopimuspuolille.

18. Kumpi tahansa riidan osapuolista voi saattaa tuomion tulkinnasta tai toimeenpanosta osapuolten välille syntyvän mahdollisen riidan tuomion antaneen välimiesoikeuden käsiteltäväksi tai, jos asiaa ei voida saattaa tämän välimiesoikeuden käsiteltäväksi, muun tähän tarkoitukseen ensimmäisen välimiesoikeuden tavoin muodostetun välimiesoikeuden käsittelyyn.

ject matter of the dispute, and which may be affected by a decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

16. The arbitral tribunal shall render its award within five months of the date on which it is established, unless it finds it necessary to extend the time limit for a period which should not exceed five months.

17. The award of the arbitral tribunal shall be accompanied by a statement of reasons. It shall be final and binding upon all parties to the dispute. The award will be transmitted by the arbitral tribunal to the parties to the dispute and to the secretariat. The secretariat will forward the information received to all Parties to this Convention.

18. Any dispute which may arise between the parties concerning the interpretation or execution of the award may be submitted by either party to the arbitral tribunal which made the award or, if the latter cannot be seized thereof, to another tribunal constituted for this purpose in the same manner as the first.

PÄÄTÖS I/7

YLEISSOPIMUKSEN MÄÄRÄYSTEN
NOUDATTAMISEN ARVIOINTI

Kokous, joka

on päättänyt edistää ja parantaa tiedon-
saannista, yleisön osallistumisoikeudesta
päätöksentekoon, sekä muutoksenhaku- ja
vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa
tehdyn yleissopimuksen määräysten nou-
dattamista, ja palauttaa mieleen sen 15 ar-
tiklan,

on tietoinen tarpeesta saada sopimuspuo-
lilta täsmällisiä raportteja yleissopimuksen
määräysten noudattamisesta,

1. *perustaa* valvontakomitean, jonka teh-
tävänä on valvoa, että sopimuspuolet nou-
dattavat yleissopimuksen mukaisia velvoit-
teitaan, ja

2. *päättää*, että valvontakomitean raken-
teesta ja tehtävistä sekä yleissopimuksen
määräysten noudattamisen arviointiin so-
vellettavista menettelytavoista määrätään
tämän päätöksen liitteessä.

DECISION I/7

REVIEW OF COMPLIANCE

The Meeting,

Determined to promote and improve
compliance with the Convention on Access
to Information, Public Participation in De-
cision-making and Access to Justice in En-
vironmental Matters and recalling its article
15,

Recognizing the necessity for rigorous re-
porting by the Parties on their compliance
with the Convention,

1. *Establishes* the Compliance Committee
for the review of compliance by the Parties
with their obligations under the Convention,
and

2. *Decides* that the structure and functions
of the Compliance Committee and the pro-
cedures for the review of compliance shall
be those set out in the annex to this deci-
sion.

LIITE

ANNEX

**VALVONTAKOMITEAN RAKENNE JA
TEHTÄVÄT SEKÄ YLEISSOPIMUKSEN
MÄÄRÄYSTEN NOUDATTAMISEN
VALVONTAAN SOVELLETTAVAT
MENETTELYTAVAT**

**STRUCTURE AND FUNCTIONS OF
THE COMPLIANCE COMMITTEE AND
PROCEDURES FOR THE REVIEW OF
COMPLIANCE**

I. RAKENNE

1. Komitea koostuu kahdeksasta jäsenestä, jotka toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan.

2. Komitea muodostetaan yleissopimuksen sopimuspuolten ja sen allekirjoittaneiden valtioiden nuhteettomista kansalaisista, joilla on tunnustettu pätevyys yleissopimuksen alalla, mukaan lukien oikeudellista kokemusta omaavia henkilöitä.

3. Komiteassa saa olla vain yksi saman valtion kansalainen.

4. Sopimuspuolet, allekirjoittajat ja 10 artiklan 5 kappaleen soveltamisalaan kuuluvat valtiosta riippumattomat järjestöt, jotka edistävät ympäristönsuojelua, nimeävät edellä 2 kappaleessa määrätty vaatimukset täyttävät ehdokkaat, joiden joukosta jäsenet valitaan 7 kappaleen mukaisesti.

5. Jollei sopimuspuolten kokous toisin päätä yksittäistapauksessa, komitean jäsenehdokkaat nimitään seuraavaa menettelyä noudattaen:

a) Ehdokkaiden nimet lähetetään sihteeristölle vähintään yhdellä yleissopimuksen alkuperäiskielistä viimeistään kaksitoista viikkoa ennen sopimuspuolten kokousta, jossa jäsenet valitaan;

b) Kunkin ehdokkaan nimeämisen yhteydessä toimitetaan tämän ansioluettelo, joka ei saa ylittää 600 sanaa, ja jonka mukana voidaan toimittaa sitä tukevaa aineistoa;

c) Sihteeristö jakaa ehdokkaiden nimet ja ansioluettelot sekä mahdollisen muun niitä tukevan aineiston työjärjestyksen 10 säännön mukaisesti;

I. STRUCTURE

1. The Committee shall consist of eight members, who shall serve in their personal capacity.

2. The Committee shall be composed of nationals of the Parties and Signatories to the Convention who shall be persons of high moral character and recognized competence in the fields to which the Convention relates, including persons having legal experience.

3. The Committee may not include more than one national of the same State.

4. Candidates meeting the requirements of paragraph 2 shall be nominated by Parties, Signatories and non-governmental organizations falling within the scope of article 10, paragraph 5, of the Convention and promoting environmental protection, for election pursuant to paragraph 7.

5. Unless the Meeting of the Parties, in a particular instance, decides otherwise, the procedure for the nomination of candidates for the Committee shall be the following:

(a) Nominations shall be sent to the secretariat in at least one of the official languages of the Convention not later than 12 weeks before the opening of the meeting of the Parties during which the election is to take place;

(b) Each nomination shall be accompanied by a curriculum vitae (CV) of the candidate not exceeding 600 words and may include supporting material;

(c) The secretariat shall distribute the nominations and the CVs, together with any supporting material, in accordance with rule 10 of the Rules of Procedure.

6. Komitean jäsenet valitaan nimettyjen ehdokkaiden joukosta 4 ja 5 kappaleen mukaisesti. Sopimuspuolten kokous harkitsee asianmukaisesti kaikkia nimettyjä ehdokkaita.

7. Sopimuspuolten kokous valitsee komitean jäsenet konsensuksella tai, jos konsensusta ei saada aikaan, salaisella lippuäänestyksellä.

8. Komitean jäsenten valinnassa tulisi kiinnittää huomiota jäsenten tasapuoliseen maantieteelliseen jakautumiseen sekä siihen, että he edustavat monipuolista kokemusta.

9. Sopimuspuolten kokous valitsee mahdollisimman pian komiteaan neljä jäsentä, jotka ovat sen jäsenenä seuraavan varsinaisen kokouksen loppuun saakka, sekä neljä jäsentä, jotka ovat jäsenenä täyden toimikauden. Kunkin seuraavan varsinaisen kokouksen yhteydessä sopimuspuolten kokous valitsee neljä jäsentä täydeksi toimikaudeksi. Poistuvat jäsenet voidaan valita kerran uudelleen täydeksi toimikaudeksi, jollei sopimuspuolten kokous toisin päättä yksittäistapauksessa. Uusi toimikausi alkaa sopimuspuolten varsinaisen kokouksen päättyessä ja jatkuu seuraavan sopimuspuolten varsinaiseen kokoukseen saakka. Komitea valitsee puheenjohtajansa ja varapuheenjohtajansa.

10. Jos komitean jäsen on jostain syystä estynyt hoitamaan tehtäviään komitean jäsenenä, sopimuspuolten kokouksen puheenjohtajisto nimeää komitean hyväksymänä toisen jäsenen, joka täyttää tämän luvun mukaiset vaatimukset, toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

11. Jokainen komitean jäsen antaa ennen tehtäviensä aloittamista komitean kokouksessa juhlallisen vakuutuksen, jonka mukaan hän hoitaa tehtävänsä puolueettomasti ja huolellisesti.

II. KOKOUKSET

12. Komitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa, jollei se päättä toisin. Sihteeristö huolehtii komitean kokousten järjestämisestä ja palveluista.

6. Committee members shall be elected on the basis of nominations in accordance with paragraphs 4 and 5. The Meeting of the Parties shall give due consideration to all nominations.

7. The Meeting of the Parties shall elect the members of the Committee by consensus or, failing consensus, by secret ballot.

8. In the election of the Committee, consideration should be given to the geographical distribution of membership and diversity of experience.

9. The Meeting of the Parties shall, as soon as practicable, elect four members to the Committee to serve until the end of the next ordinary meeting and four members to serve a full term of office. At each ordinary meeting thereafter, the Meeting of the Parties shall elect four members for a full term of office. Outgoing members may be re-elected once for a further full term of office, unless in a given case the Meeting of the Parties decides otherwise. A full term of office commences at the end of an ordinary meeting of the Parties and runs until the second ordinary meeting of the Parties thereafter. The Committee shall elect its own Chairperson and Vice-Chairperson.

10. If a member of the Committee can no longer perform his or her duties as member of the Committee for any reason, the Bureau of the Meeting of the Parties shall appoint another member fulfilling the criteria in this chapter to serve the remainder of the term, subject to the approval of the Committee.

11. Every member serving on the Committee shall, before taking up his or her duties, make a solemn declaration in a meeting of the Committee that he or she will perform his or her functions impartially and conscientiously.

II. MEETINGS

12. The Committee shall, unless it decides otherwise, meet at least once a year. The secretariat shall arrange for and service the meetings of the Committee.

III. KOMITEAN TEHTÄVÄT

13. Komitea:

a) käsittelee 15—24 kappaleen mukaiset ilmoitukset, tiedonannot ja valitukset;

b) valmistelee sopimuspuolten kokouksen pyynnöstä yleissopimuksen määräysten noudattamista ja täytäntöönpanoa koskevan kertomuksen; ja

c) valvoo, arvioi ja edistää yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleeseen perustuvien raportointivelvoitteiden täytäntöönpanoa ja noudattamista;

sekä toimii 36 ja 37 kappaleen määräysten mukaisesti.

14. Komitea voi tutkia määräysten noudattamiseen liittyviä kysymyksiä ja antaa tarvittaessa asiaan liittyviä suosituksia.

IV. SOPIMUSPUOLTEN ILMOITUKSET

15. Yksi tai useampi sopimuspuoli, joka epäilee, että toinen sopimuspuoli ei ole täyttänyt yleissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, voi tehdä komitealle asiaa koskevan ilmoituksen. Kirjallinen ilmoitus ja sitä tukevat selvitykset toimitetaan sihteeristölle. Sihteeristö lähettää kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta sen jäljennöksen sopimuspuolelle, jonka velvoitteiden noudattamisesta on kyse. Asianomaisen sopimuspuolen mahdollinen vastaus ja sitä tukevat selvitykset toimitetaan sihteeristölle ja ilmoituksen tehneille sopimuspuolille kolmen kuukauden kuluessa tai yksittäistapauksen mahdollisesti vaatiman pidemmän ajan kuluessa, joka ei kuitenkaan saa ylittää kuutta kuukautta. Sihteeristö toimittaa ilmoituksen ja vastauksen sekä niitä tukevat selvitykset komitealle, joka käsittelee asian mahdollisimman pian.

16. Sopimuspuoli, joka katsoo, että se ei pyrkimyksistään huolimatta pysty täysin täyttämään yleissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, voi ilmoittaa asiasta komitealle. Kirjallinen ilmoitus toimitetaan sihteeristölle ja siinä tulee selostaa erityisesti ne olosuhteet, joiden sopimuspuoli katsoo olevan syynä sille, että se ei pysty täyttämään velvoitteitaan. Sihteeristö välittää ilmoituksen

III. FUNCTIONS OF THE COMMITTEE

13. The Committee shall:

(a) Consider any submission, referral or communication made in accordance with paragraphs 15 to 24 below;

(b) Prepare, at the request of the Meeting of the Parties, a report on compliance with or implementation of the provisions of the Convention; and

(c) Monitor, assess and facilitate the implementation of and compliance with the reporting requirements under article 10, paragraph 2, of the Convention;

and act pursuant to paragraphs 36 and 37.

14. The Committee may examine compliance issues and make recommendations if and as appropriate.

IV. SUBMISSION BY PARTIES

15. A submission may be brought before the Committee by one or more Parties that have reservations about another Party's compliance with its obligations under the Convention. Such a submission shall be addressed in writing to the secretariat and supported by corroborating information. The secretariat shall, within two weeks of receiving a submission, send a copy of it to the Party whose compliance is at issue. Any reply and supporting information shall be submitted to the secretariat and to the Parties involved within three months or such longer period as the circumstances of a particular case may require but in no case later than six months. The secretariat shall transmit the submission and the reply, as well as all corroborating and supporting information, to the Committee, which shall consider the matter as soon as practicable.

16. A submission may be brought before the Committee by a Party that concludes that, despite its best endeavours, it is or will be unable to comply fully with its obligations under the Convention. Such a submission shall be addressed in writing to the secretariat and explain, in particular, the specific circumstances that the Party considers to be the cause of its non-compliance. The

komitealle, joka käsittelee asian mahdollisimman pian.

secretariat shall transmit the submission to the Committee, which shall consider the matter as soon as practicable.

V. SIHTEERISTÖN TIEDONANNOT

17. Jos sihteeristö saa tietoonsa, erityisesti yleissopimuksen raportointivelvoitteiden mukaisesti toimitettujen kertomusten käsittelyn perusteella, että sopimuspuoli ei mahdollisesti ole täyttänyt yleissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, se voi pyytää asianomaista sopimuspuolta toimittamaan tarvittavaa asiaa koskevaa selvitystä. Jos sopimuspuoli ei ole vastannut tai asiaa ei ole ratkaistu kolmen kuukauden kuluessa tai yksittäistapauksen mahdollisesti vaatiman pidemmän ajan kuluessa, joka ei kuitenkaan saa ylittää kuutta kuukautta, sihteeristö antaa asian tiedoksi komitealle, joka käsittelee sen mahdollisimman pian.

V. REFERRALS BY THE SECRETARIAT

17. Where the secretariat, in particular upon considering the reports submitted in accordance with the Convention's reporting requirements, becomes aware of possible non-compliance by a Party with its obligations under the Convention, it may request the Party concerned to furnish necessary information about the matter. If there is no response or the matter is not resolved within three months, or such longer period as the circumstances of the matter may require but in no case later than six months, the secretariat shall bring the matter to the attention of the Committee, which shall consider the matter as soon as practicable.

VI. YLEISÖN VALITUKSET

18. Kahdentoista kuukauden kuluttua joko tämän päätöksen hyväksymisestä tai yleissopimuksen voimaantulosta yksittäisen sopimuspuolen osalta, riippuen siitä kumpi ajankohdista on myöhempi, yleisö voi tehdä komitealle kyseistä sopimuspuolta koskevan valituksen sopimusvelvoitteiden rikkomisesta, jollei sopimuspuoli ole kyseisen ajanjakson kuluessa ilmoittanut kirjallisesti tallettajalle, että se ei voi hyväksyä tällaisia komitealle tehtäviä valituksia siirtymäkauden ajan, joka ei saa ylittää neljää vuotta. Tallettaja ilmoittaa viipymättä kaikille sopimuspuolille tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Mainitun enintään neljän vuoden ajanjakson aikana sopimuspuoli voi peruuttaa ilmoituksensa ja samalla hyväksyä sen, että yleisö voi peruutuksen ajankohdasta lukien tehdä komitealle kyseistä sopimuspuolta koskevia valituksia sopimusmääräysten rikkomisesta.

19. Tämän luvun 18 kappaleessa tarkoitetut komitealle osoitetut kirjalliset valitukset

VI. COMMUNICATIONS FROM THE PUBLIC

18. On the expiry of twelve months from either the date of adoption of this decision or from the date of the entry into force of the Convention with respect to a Party, whichever is the later, communications may be brought before the Committee by one or more members of the public concerning that Party's compliance with the Convention, unless that Party has notified the Depositary in writing by the end of the applicable period that it is unable to accept, for a period of not more than four years, the consideration of such communications by the Committee. The Depositary shall without delay notify all Parties of any such notification received. During the four-year period mentioned above, the Party may revoke its notification thereby accepting that, from that date, communications may be brought before the Committee by one or more members of the public concerning that Party's compliance with the Convention.

19. The communications referred to in paragraph 18 shall be addressed to the Com-

toimitetaan sihteeristön kautta ja ne voivat olla sähköisessä muodossa. Valituksen mukana toimitetaan sitä tukevaa selvitystä.

20. Komitea käsittelee valituksen, jollei se katso, että:

- a) valitus on tehty nimettömänä;
- b) oikeutta valituksen tekemiseen käytetään väärin;
- c) valitus on ilmeisen perusteeton;
- d) valitus on tämän päätöksen tai yleissopimuksen vastainen.

21. Komitean tulisi kaikissa asian käsitteilyn vaiheissa ottaa huomioon käytettävissä olevat kansalliset oikeussuojakeinot, jollei kansallinen menettely ole kohtuuttomasti viivästynyt tai se ei ilmeisesti ole tehokas ja riittävä.

22. Jollei 20 kappaleen määräyksistä muuta johdu, komitea saattaa sille 18 kappaleen mukaisesti tehdyn valituksen mahdollisimman pian sen sopimuspuolen tietoon, joka on väitetyksi rikkonut yleissopimuksen määräyksiä.

23. Sopimuspuoli toimittaa mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään viiden kuukauden kuluttua siitä, kun komitea on saattanut edellä tarkoitetun valituksen sen tietoon, komitealle kirjallisen selityksen tai lausunnon asian selvittämiseksi ja mainitsee mahdolliset toimenpiteet, joihin se on ryhtynyt.

24. Ottaen huomioon saamansa asiaan liittyvät kirjalliset selvitykset, komitea ottaa sille tämän luvun määräysten mukaisesti tehdyn valituksen jatkokäsittelyyn ja voi tarvittaessa järjestää suullisen käsittelyn.

VII. TIEDONHANKINTA

25. Helpottaakseen tehtäviensä hoitamista komitea voi:

- a) pyytää lisäselvitystä käsiteltävään olevista asioista;
- b) hankkia tietoja sopimuspuolen alueelta kyseisen sopimuspuolen suostumuksella;
- c) käsitellä kaikki sille toimitetut asiaan liittyvät selvitykset; ja

mittee through the secretariat in writing and may be in electronic form. The communications shall be supported by corroborating information.

20. The Committee shall consider any such communication unless it determines that the communication is:

- (a) Anonymous;
- (b) An abuse of the right to make such communications;
- (c) Manifestly unreasonable;
- (d) Incompatible with the provisions of this decision or with the Convention.

21. The Committee should at all relevant stages take into account any available domestic remedy unless the application of the remedy is unreasonably prolonged or obviously does not provide an effective and sufficient means of redress.

22. Subject to the provisions of paragraph 20, the Committee shall as soon as possible bring any communications submitted to it under paragraph 18 to the attention of the Party alleged to be in non-compliance.

23. A Party shall, as soon as possible but not later than five months after any communication is brought to its attention by the Committee, submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and describing any response that it may have made.

24. The Committee shall, as soon as practicable, further consider communications submitted to it pursuant to this chapter and take into account all relevant written information made available to it, and may hold hearings.

VII. INFORMATION GATHERING

25. To assist the performance of its functions, the Committee may:

- (a) Request further information on matters under its consideration;
- (b) Undertake, with the consent of any Party concerned, information gathering in the territory of that Party;
- (c) Consider any relevant information submitted to it; and

d) pyytää tarvittaessa asiantuntijoiden tai neuvonantajien palveluita.

(d) Seek the services of experts and advisers as appropriate.

VIII. LUOTTAMUKSELLISET TIEDOT

26. Jollei tässä luvussa toisin määrätä, komitean hallussa olevia tietoja ei pidetä luottamuksellisina.

27. Komitea ja sen työhön osallistuvat henkilöt varmistavat yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen c kohdassa ja 4 kappaleessa määrättyjen poikkeusten soveltamisalaan kuuluvien tietojen luottamuksellisuuden, kun ne on toimitettu sille luottamuksellisina.

28. Komitea ja sen työhön osallistuvat henkilöt varmistavat sellaisten tietojen luottamuksellisuuden, jotka sopimuspuoli on toimittanut komitealle luottamuksellisina ilmoittaessaan sille 16 kappaleen mukaisesti, että se ei pysty noudattamaan yleissopimuksen määräyksiä.

29. Komitealle toimitetut tiedot, mukaan lukien tietoja toimittavien yleisön edustajien henkilötiedot, pidetään luottamuksellisina, jos niitä toimittava henkilö sitä pyytää pelätessään joutuvansa rangaistuksen, vainon tai häirinnän kohteeksi.

30. Komitea pitää suljetun istunnon, jos se on tarpeen tietojen luottamuksellisuuden varmistamiseksi jossakin edellä tarkoitettussa tapauksessa.

31. Komitean raportteihin ei saa sisältyä sellaisia tietoja, jotka komitean on pidettävä 27—29 kappaleen nojalla luottamuksellisina. Tietoja, jotka komitean on pidettävä luottamuksellisina 29 kappaleen nojalla, ei saa toimittaa sopimuspuolille. Kaikki muut komitean vastaanottamat luottamukselliset tiedot, jotka liittyvät komitean sopimuspuolten kokoukselle antamiin suosituksiin, annetaan pyynnöstä sopimuspuolen käyttöön. Kyseessä oleva sopimuspuoli varmistaa vastaanottamiensa luottamuksellisten tietojen luottamuksellisuuden.

VIII. CONFIDENTIALITY

26. Save as otherwise provided for in this chapter, no information held by the Committee shall be kept confidential.

27. The Committee and any person involved in its work shall ensure the confidentiality of any information that falls within the scope of the exceptions provided for in article 4, paragraphs 3 (c) and 4, of the Convention and that has been provided in confidence.

28. The Committee and any person involved in its work shall ensure the confidentiality of information that has been provided to it in confidence by a Party when making a submission in respect of its own compliance in accordance with paragraph 16 above.

29. Information submitted to the Committee, including all information relating to the identity of the member of the public submitting the information, shall be kept confidential if submitted by a person who asks that it be kept confidential because of a concern that he or she may be penalized, persecuted or harassed.

30. If necessary to ensure the confidentiality of information in any of the above cases, the Committee shall hold closed meetings.

31. Committee reports shall not contain any information that the Committee must keep confidential under paragraphs 27 to 29 above. Information that the Committee must keep confidential under paragraph 29 shall not be made available to any Party. All other information that the Committee receives in confidence and that is related to any recommendations by the Committee to the Meeting of the Parties shall be made available to any Party upon its request; that Party shall ensure the confidentiality of the information that it has received in confidence.

IX. OSALLISTUMISOIKEUS

32. Sopimuspuolella, jonka osalta on tehty ilmoitus, tiedonanto tai valitus, tai joka itse tekee ilmoituksen, sekä valituksen tehneellä yleisön edustajalla on oikeus osallistua asian käsittelyyn komiteassa kyseisen ilmoituksen, tiedonannon tai valituksen osalta.

33. Sopimuspuoli ja yleisön edustaja eivät saa osallistua komitean päätelmien, toimenpiteiden tai suositusten valmisteluun ja hyväksymiseen.

34. Komitea toimittaa päätelmiensä, toimenpiteidensä ja suositustensa luonnokset asianomaisille sopimuspuolille sekä valitusten osalta valituksen tehneelle yleisön edustajalle, ja ottaa huomioon näiden tekemät huomiot päätelmiensä, toimenpiteidensä ja suositustensa viimeistelyssä.

X. KOMITEAN KERTOMUKSET SOPIMUSPUOLTEN KOKOUKSELLE

35. Komitea antaa toimintaansa koskevan kertomuksen jokaiselle sopimuspuolten varsinaiselle kokoukselle ja antaa tarpeelliseksi katsomiansa suosituksia. Komitea viimeistelee kunkin raportin viimeistään kaksitoista viikkoa ennen sitä sopimuspuolten kokousta, jossa se käsitellään. Komitea pyrkii hyväksymään kertomuksen yksimielisesti. Mikäli yksimielistä päätöstä ei saada aikaan, raportin tulee heijastaa kaikkien komitean jäsenten mielipiteitä. Komitean raportit ovat julkisia.

XI. ASIAN KÄSITTELY VALVONTAKOMITEASSA

36. Ennen asian käsittelyä sopimuspuolten kokouksessa, valvontakomitea voi määräysten noudattamista koskevien kysymysten käsittelemiseksi viipymättä:

a) ryhtyä 37 kappaleen a kohdassa lueteltuihin toimenpiteisiin neuvotellen asianomaisen sopimuspuolen kanssa;

IX. ENTITLEMENT TO PARTICIPATE

32. A Party in respect of which a submission, referral or communication is made or which makes a submission, as well as the member of the public making a communication, shall be entitled to participate in the discussions of the Committee with respect to that submission, referral or communication.

33. The Party and the member of the public shall not take part in the preparation and adoption of any findings, any measures or any recommendations of the Committee.

34. The Committee shall send a copy of its draft findings, draft measures and any draft recommendations to the Parties concerned and the member of the public who submitted the communication if applicable, and shall take into account any comments made by them in the finalization of those findings, measures and recommendations.

X. COMMITTEE REPORTS TO THE MEETING OF THE PARTIES

35. The Committee shall report on its activities at each ordinary meeting of the Parties and make such recommendations, as it considers appropriate. Each report shall be finalized by the Committee not later than twelve weeks in advance of the meeting of the Parties at which it is to be considered. Every effort shall be made to adopt the report by consensus. Where this is not possible, the report shall reflect the views of all the Committee members. Committee reports shall be available to the public.

XI. CONSIDERATION BY THE COMPLIANCE COMMITTEE

36. Pending consideration by the Meeting of the Parties, with a view to addressing compliance issues without delay, the Compliance Committee may:

(a) In consultation with the Party concerned, take the measures listed in paragraph 37 (a);

b) ryhtyä 37 kappaleen b, c ja d kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, edellyttäen, että asianomainen sopimuspuoli on suostunut niihin.

XII. ASIAN KÄSITTELY SOPIMUS- PUOLTEN KOKOUKSESSA

37. Sopimuspuolten kokous voi, käsiteltyään komitean kertomuksen ja mahdolliset suositukset, päättää tarvittavista toimenpiteistä yleissopimuksen määräysten täysimääräisen noudattamisen aikaansaamiseksi. Käsiteltävänä olevasta kysymyksestä riippuen sekä määräysten rikkomisen syyn, laajuuden ja toistumisen huomioon ottaen sopimuspuolten kokous voi päättää yhdestä tai useammasta seuraavasta toimenpiteestä:

a) antaa neuvoja ja helpottaa yksittäisten sopimuspuolten auttamista yleissopimuksen täytäntöönpanossa;

b) antaa suosituksia kyseessä olevalle sopimuspuolelle;

c) pyytää kyseessä olevaa sopimuspuolta toimittamaan valvontakomitealle suunnitelman sekä aikataulun yleissopimuksen määräysten noudattamisen aikaansaamiseksi, sekä toimittamaan kertomuksen suunnitelman täytäntöönpanosta;

d) antaa yleisön valitusten osalta suosituksia asianomaiselle sopimuspuolelle tietyistä toimenpiteistä yleisön esille ottamien asioiden käsittelemiseksi;

e) antaa päätöksiä siitä, että yleissopimuksen määräyksiä on rikottu;

f) antaa varoituksia;

g) pidättää ne erityiset oikeudet ja erivapaudet, joita sopimuspuolella on yleissopimuksen nojalla, sopimuksen soveltamisen keskeyttämistä koskevien kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti;

h) ryhtyä muihin tarvittaviin neuvoantaviin toimenpiteisiin, jotka eivät ole luonteeltaan osapuolten välistä oikeudenkäyntiä.

(b) Subject to agreement with the Party concerned, take the measures listed in paragraph 37 (b), (c) and (d).

XII. CONSIDERATION BY THE MEETING OF THE PARTIES

37. The Meeting of the Parties may, upon consideration of a report and any recommendations of the Committee, decide upon appropriate measures to bring about full compliance with the Convention. The Meeting of the Parties may, depending on the particular question before it and taking into account the cause, degree and frequency of the non-compliance, decide upon one or more of the following measures:

(a) Provide advice and facilitate assistance to individual Parties regarding the implementation of the Convention;

(b) Make recommendations to the Party concerned;

(c) Request the Party concerned to submit a strategy, including a time schedule, to the Compliance Committee regarding the achievement of compliance with the Convention and to report on the implementation of this strategy;

(d) In cases of communications from the public, make recommendations to the Party concerned on specific measures to address the matter raised by the member of the public;

(e) Issue declarations of non-compliance;

(f) Issue cautions;

(g) Suspend, in accordance with the applicable rules of international law concerning the suspension of the operation of a treaty, the special rights and privileges accorded to the Party concerned under the Convention;

(h) Take such other non-confrontational, non-judicial and consultative measures as may be appropriate.

XIII. RIITOJENRATKAISUMENETTE-
LYN JA YLEISSOPIMUKSEN MÄÄRÄ-
YSTEN NOUDATTAMISEN ARVIOIN-
TIMENETTELYN VÄLINEN SUHDE

38. Tämän liitteen mukainen yleissopi-
muksen määräysten noudattamisen arvioin-
timenettely ei vaikuta yleissopimuksen 16
artiklan mukaisen riitojenratkaisumenette-
lyn soveltamiseen.

XIV. YHDENMUKAISUUDEN
EDISTÄMINEN

39. Edistääkseen tämän liitteen mukaisen
yleissopimuksen määräysten noudattamisen
arviointimenettelyn ja muiden sopimusten
mukaisten arviointimenettelyjen yhdenmu-
kaisuutta, sopimuspuolten kokous voi pyy-
tää valvontakomiteaa olemaan yhteydessä
muiden sopimusten täytäntöönpanoa valvo-
vien elinten kanssa ja raportoimaan sopi-
muspuolten kokoukselle sekä antamaan tar-
vittaessa asiaa koskevia suosituksia. Val-
vontakomitea voi myös antaa sopimuspuol-
ten kokoukselle kertomuksen sopimuspuol-
ten kokouksen istuntojen välisinä aikana
tapahtuneesta asiaan liittyvästä kehitykses-
tä.

XIII. RELATIONSHIP BETWEEN SET-
TLEMENT OF DISPUTES AND THE
COMPLIANCE PROCEDURE

38. The present compliance procedure
shall be without prejudice to article 16 of
the Convention on the settlement of dis-
putes.

XIV. ENHANCEMENT OF SYNERGIES

39. In order to enhance synergies between
this compliance procedure and compliance
procedures under other agreements, the
Meeting of the Parties may request the
Compliance Committee to communicate as
appropriate with the relevant bodies of those
agreements and report back to it, includ-
ing with recommendations as appropriate.
The Compliance Committee may also sub-
mit a report to the Meeting of the Parties on
relevant developments between the sessions
of the Meeting of the Parties.